

OPĆINA SANSKI MOST

**KOMISIJA ZA IZRADU
STRATEŠKOG PLANA ZA VODE I
OKOLIŠNU SANITACIJU
OPĆINE SANSKI MOST**

**STRATEŠKI PLAN ZA
VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU**

SADRŽAJ:

1.	PREDGOVOR	3
1.1.	NOSIOCI IZRADE SRPVOS	4
1.2.	STRATEŠKO PLANIRANJE	5
1.3.	METODOLOGIJA IZRADE SRPVOS	5
1.4.	UKLJUČIVANJE JAVNOSTI I INFORMIRANJE	6
1.5.	USVAJANJE I REALIZACIJA SRPVOS	6
2.	OPĆI DIO	8
2.1.	UVOD	8
2.2.	GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PRIRODNI RESURSI	8
2.3.	STANOVNIŠTVO I ZAPOSLENOST	9
2.4.	EKONOMSKA SITUACIJA	10
2.5.	VODE I OKOLIŠNA SANITACIJA (VOS) – OPĆI DIO	11
3.1.	VODOSNABDIJEVANJE	13
3.1.1.	UVOD	13
3.1.2.	JAVNI VODOVODNI SISTEM	13
3.1.3.	LOKALNI SEOSKI VODOVODNI SISTEMI	14
3.1.4.	KVALITET VODE ZA PIĆE	14
3.1.5.	NEDOSTATAK ODGOVARAJUĆIH PROPISA	14
3.1.6.	STUDIJSKO - PROJEKTNJA DOKUMENTACIJA	15
3.1.7.	POTREBE	16
3.1.8.	SWOT ANALIZA	16
3.2.	ODVODNJA I PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA	18
3.2.1.	UVOD	18
3.2.2.	POSTOJEĆI OBJEKTI KANALIZACIONOG SISTEMA	18
3.2.3.	SEPTIČKE JAME	18
3.2.4.	STUDIJSKO-PROJEKTNJA DOKUMENTACIJA	18
3.2.5.	POSTROJENJE ZA PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA	18
3.2.6.	ZAGAĐIVAČI	19
3.2.7.	RECEPIJENT (RIJEKA SANA)	19
3.2.8.	POTREBE	19
3.2.9.	SWOT ANALIZA	20
3.3.	UPRAVLJANJE KRUTIM OTPADOM	22
3.3.1.	PRIKUPLJANJE I PREVOZ KOMUNALNOG OTPADA	22
3.3.2.	PRIKUPLJANJE OSTALIH VRSTA KRUTOG OTPADA	22
3.3.3.	ODLAGANJE KRUTOG OTPADA	22
3.3.4.	OPREMA ZA PRIKUPLJANJE, ODVOZ I ODLAGANJE OTPADA	23
3.3.5.	DIVLJA ODLAGALIŠTA	24
3.3.6.	SWOT ANALIZA	24
3.4.	ZAŠTITA OD VODA I ODVODNJA OBORINSKIH VODA	26
3.4.1.	ODBRANA OD POPLAVA	26
3.4.2.	STANJE OBJEKATA ODBRANE OD POPLAVA	26
3.4.3.	OSTALI UTICAJI NA POVEĆANJE UČESTALOSTI PLAVLJENJA	26
3.4.4.	POPLAVE	26
3.4.5.	OBORINSKE VODE NASELJA	26
3.4.6.	ORGANIZACIJA ODBRANE OD POPLAVA	27
3.4.7.	PROPISI I NJIHOVO PROVOĐENJE	27
3.4.8.	FINANSIRANJE ODBRANE OD POPLAVA	27
3.4.9.	POTREBE	27
3.4.10.	SWOT ANALIZA	28

4.	LOKALNA UPRAVA I NJENI PARTNERI	29
4.1.	OPĆI DIO	29
4.1.1.	ORGANIZACIJA UPRAVE U OBLASTI VODA I OKOLIŠNE	29
4.1.2.	PRAVNA REGULATIVA	30
4.1.3.	SARADNJA SA GRAĐANIMA I NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA	30
4.1.4.	JAVNO VODOVODNO PREDUZEĆE	31
4.1.5.	JKP „SANA“	31
4.1.6.	JU „OPĆINSKI FOND ZA KOMUNALNE DJELATNOSTI“	32
4.1.7.	LOKALNI RAZVOJNI CENTAR	32
4.1.8.	SWOT ANALIZA	33
5.	IZJAVA O VIZIJI	35
6.	STRATEŠKA OPREDJELJENJA	36
7.	PRAVCI RAZVOJA U OBLASTI VODA I OKOLIŠNE SANITACIJE	38
8.	USVOJENI KRITERIJI ZA VREDNOVANJE PROGRAMA	39
8.1.	PREGLED I RANGIRANJE SVIH PROGRAMA	40
8.1.1.	VODOSNABDIJEVANJE	40
8.1.2.	ODVODNJA I PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA	40
8.1.3.	UPRAVLJANJE KRUTIM OTPADOM	41
8.1.4.	ZAŠTITA OD VODA I ODVODNJA OBORINSKIH VODA	41
8.1.5.	LOKALNA UPRAVA I NJENI PARTNERI	42
9.	PREGLED PROJEKATA	43
9.1.	VODOSNABDIJEVANJE	43
9.2.	ODVODNJA I PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA	44
9.3.	UPRAVLJANJE KRUTIM OTPADOM	45
9.4.	ZAŠTITA OD VODA I ODVODNJA OBORINSKIH VODA	46
9.5.	LOKALNA UPRAVA I NJENI PARTNERI	47
10.	IMPLEMENTACIJA, MONITORING I EVALUACIJA STRATEŠKOG RAZVOJNOG PLANA ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU	49
11.	ZAKLJUČNA RAZMATRANJA IZ ANKETE	

1. PREDGOVOR

Rješavanje pitanja vezanih za vode i zaštitu okoliša predstavljaju osnovne predulove za plansko korištenje zemljišta i zaštitu prostora, kao osobito vrijednog i ograničenog dobra. Održiv razvoj limitiran je racionalnim korištenjem zemljišta, prostora i prirodnih dobra. U današnje vrijeme unapređenje upravljanja vodosnabdijevanjem, otpadnim vodama, krutim otpadom i oborinskim vodama pred lokalnu upravu postavlja se kao imperativ, a lokalnoj upravi u ovim oblastima prenešene su značajne nadležnosti utvrđene Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Iz navedenih razloga, u okviru Projekta dobre uprave u oblasti voda i zaštite okoliša "GOV-WADE", koji općina Sanski Most implementira uz podršku Švicarske agencije za razvoj i saradnju (SDC), odnosno Resursni centar za vode i okoliš „Una Consulting“ d.o.o. Bihać, općina Sanski Most je pristupila izradi Strateškog razvojnog plana za vode i okolišnu sanitaciju (SRPVOS). Ovaj strateški plan će biti sistematiziran i ugrađen u Generalni strateški razvojni plan općine Sanski Most, koji će biti finaliziran u toku 2010 godine

1.1. NOSIOCI IZRADE SRPVOS

U skladu sa nadležnostima Općinskog vijeća utvrđenih članom 24. Statuta općine Sanski Most, u svrhu izrade Strateškog razvojnog plana za vode i okolišnu sanitaciju, Općinsko vijeće Sanski Most Odlukom broj 07-05-3-3147/09 od 30.12.2009. godine imenovalo je Komisiju za strateško planiranje u oblasti voda i okolišne sanitacije općine Sanski Most u sljedećem sastavu:

R.br	Prezime i ime	Funkcija	Ispred ustanove
1	Praštaló Drago, ing. zaštite na radu	Predsjednik	predsjedavajući Općinskog vijeća
2	Mahić Sanel, dipl. oecc	Član	općinski vijećnik, rukovodilac Biroa rada Sanski Most
3	Šupuk Muharem, sss	Član	općinski vijećnik
4	Mr.Talić Dijana, dipl. ing. polj.	Član	općinski vijećnik
5	Hromalić Mediha, dipl. oecc.	Član	općinski vijećnik, JU "Općinski fond za komunalne djelatnosti i infrastrukturu" Sanski Most
6	Jakupović Hajrudin, dr. med.	Član	općinski vijećnik, JZU "Dom zdravlja" Sanski Most
7	Mešanović Senad, dipl. ing. maš.	Član	direktor JKP „Sana“ d.o.o Sanski Most
8	Trožić Emir, ing. građ.	Član	JKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o
9	Habibović Edin, ing.građ.	Član	direktor „Lokalni razvojni centar“ – LORKA
10	Mezetović Amer, dipl.sociolog	Član	„Lokalni razvojni centar“ – LORKA, Sanski Most
11	Karić Aida, dipl. ing. geol.	Član	općinski organ uprave
12	Hadžipašić Adnan, dipl.pravnik	Član	općinski organ uprave
13	Džanić Enis, dipl. oecc	Član	općinski organ uprave
14	Kadirić Amel, dipl. ing. arh.	Član	općinski organ uprave
15	Kumalić Hasib, oecc. teh.	Sekretar	općinski organ uprave

Radom Komisije koordinirala je Upravna grupa kao izvršno radno tijelo Komisije u sastavu:

1. Karić Aida - općinski organ uprave
2. Kumalić Hasib - općinski organ uprave
3. Hadžipašić Adnan - općinski organ uprave
4. Džanić Enis - općinski organ uprave
5. Kadirić Amel - općinski organ uprave

Tokom izrade općinskog Strateškog plana za vode i okolišnu sanitaciju u okviru Komisije formirane su fokusne grupe po oblastima:

- Vodosnabdijevanje,
- Odvodnja i prečišćavanje otpadnih voda,
- Upravljanje krutim otpadom,
- Odvodnja oborinskih voda, zaštita od voda – odbrana od poplava i
- Lokalna uprava i njeni partneri.

1.2. STRATEŠKO PLANIRANJE

Strategija je sveobuhvatan proces odlučivanja o tome kuda se uputiti i kako do tamo stići. Planovi razvoja imaju efekta tamo gdje postoje pravilno zamišljene ideje, koje uzimaju samo stvarne ekonomske prioritete lokalne zajednice i viših administrativnih cjelina i koje ih onda povezuju sa raspoloživim novčanim i institucionalnim resursima. Ukoliko nije izrađen sistem za planiranje i upravljanje resursima neselektivno finansiranje pojedinačnih projekata vodi rasipanju pomenutih resursa.

Strategije pomažu upravama da temeljito razmisle o tome šta žele postići. Ona takođe osigurava da su uprave uvijek orijentirane na pitanja od stvarne važnosti i da su za njih u stanju izdvojiti sredstva. U demokratiji, kao krajnji cilj javlja se stvaranje javne vrijednosti, tj. usluga i rezultata koje će javnost cijiniti. Politika se treba razvijati unutar okvira dugoročne strategije, imajući u vidu sve praktične aspekte implementacije.

Strateško planiranje kao jedna od iskustvenih praksa dobrog upravljanja pokazalo se kao nezaobilazna stepenica u razvoju općine jer:

- omogućava učešće svih zainteresiranih strana u procesu planiranja i donošenja odluka (vladine institucije, javne ustanove i javna preduzeća, privatni sektor, nevladine organizacije i građani),
- osigurava stalnu orijentaciju u kom smjeru uprava treba da se razvija,
- utiče na poboljšanje efikasnosti, efektivnosti i ekonomičnosti uprave koja ima strateške razvojne planove i koja ih koristi, odnosno implementira,
- utiče na unapređenje komunikacije, koordinacije saradnje svih zainteresiranih strana, te stvaranje partnerskih odnosa između javnog sektora, građana, privatnog sektora i nevladinog sektora,
- omogućava jačanje lokalne uprave kroz educiranje, kako bi u budućnosti samostalno kreirala i nadzirala strateško-planske aktivnosti na području općine,
- utiče na jačanje svijesti građana o njihovoj direktnoj ili indirektnoj uključenosti u demokratske procese kreiranja vlastite budućnosti,
- utiče na jačanje svijesti građana o vlastitoj odgovornosti i odgovornosti ostalih zainteresiranih strana,
- osigurava drugim vladinim institucijama na višim nivoima (kanton, entitet i država) da prate razvoj općine i da planiraju svoje doprinose njenom razvoju (Agencije za vode - "Vodoprivreda", Eko-fondovi, ministarstva, direkcije, zavodi i slično),
- osigurava novu poziciju općine prema susjedima i prema regionu u kojem se nalazi,
- osigurava donatorskim organizacijama (Evropska komisija, USAID, SDC, UNDP) i razvojnim bankama (Svjetska banka, KfW banka, Evropska investiciona banka, EBRD i dr.) da prate i uključuju se u razvoj općine,
- osigurava potpuno novi imidž uprave / javni menadžment / koji građane vidi kao klijente.

1.3. METODOLOGIJA IZRADE SRPVOS

Strateški plan za vode i okolišnu sanitaciju rađen je u skladu sa GOPP metodologijom preporučenom od strane OSCE-a. U svrhu usvajanja i primjene ove metodologije, Komisija za izradu plana pohađala je u dva navrata obuku, koju su vodili predstavnici OSCE-a. Primjenjivana metodologija podrazumijeva:

- prikupljanje općih informacija o općini,
- izradu analize stanja, uključujući i SWOT-analizu po svim oblastima,
- definiranje razvojne vizije,
- definiranje strateških opredjeljenja i strateških ciljeva,
- definiranje operativnih ciljeva, te programa i projekata,
- prioritizaciju projekata,
- definiranje načina implementacije i kontrole provođenja strateškog plana za vode i okolišnu sanitaciju.

1.4. UKLJUČIVANJE JAVNOSTI I INFORMIRANJE

Proces izrade SRPVOS praćen je značajnim aktivnostima usmjerenim ka informiranju i uključivanju svih zainteresiranih strana u proces izrade SRPVOS, odnosno proces donošenja odluka. Ovim aktivnostima obuhvaćeni su: građani, privatni sektor, općinska uprava, javna komunalna preduzeća, nevladin sektor, obrazovne i zdravstvene ustanove.

U toku procesa javne rasprave, koji je uslijedio po usvajanju Nacrta SRPVOS od strane Općinskog vijeća, aktivnosti na uključivanju javnosti i dobijanju mišljenja o planu od strane najšire javnosti:

- sastanci sa predstavnicima mjesnih zajednica,
- javna tribina,
- završna javna rasprava,
- dostavljanje Nacrta SRPVOS mjesnim zajednicama, javnim preduzećima i ustanovama na općinskom i kantonalnom nivou,
- davanje Nacrta SRPVOS na uvid i mišljenje građanima (u zgradi općinske uprave i putem web-stranice).

Na ovaj način omogućeno je svim zainteresiranim stranama da izvrše uvid u nacrt SRPVOS i svoje primjedbe, prijedloge i sugestije dostave Komisiji, koja je iste razmotrila, te prihvatila ili odbacila uz obrazloženje.

U cilju što boljeg informiranja javnosti i poticanja na aktivno učestvovanje u procesu izrade i usvajanje Strateškog plana za vode i okolišnu sanitaciju praćeni su u cijelom periodu veoma značajnim organiziranim medijskim aktivnostima:

- radio i TV emisije kontakt tipa,
- radio i TV spotovi,
- prilozi u informativnim radio i TV emisijama,
- članci u pisanim medijima,
- press konferencije,
- distribucija štampanog informativnog materijala – plakati, leci i brošure.

U toku izrade SRPVOS provedena je jedna anketa. Anketa je provedena u svrhu dobijanja mišljenja javnosti o postojećem stanju po oblastima. Rezultati ankete prezentirani su u okviru teksta Strateškog plana za vode i okolišnu sanitaciju.

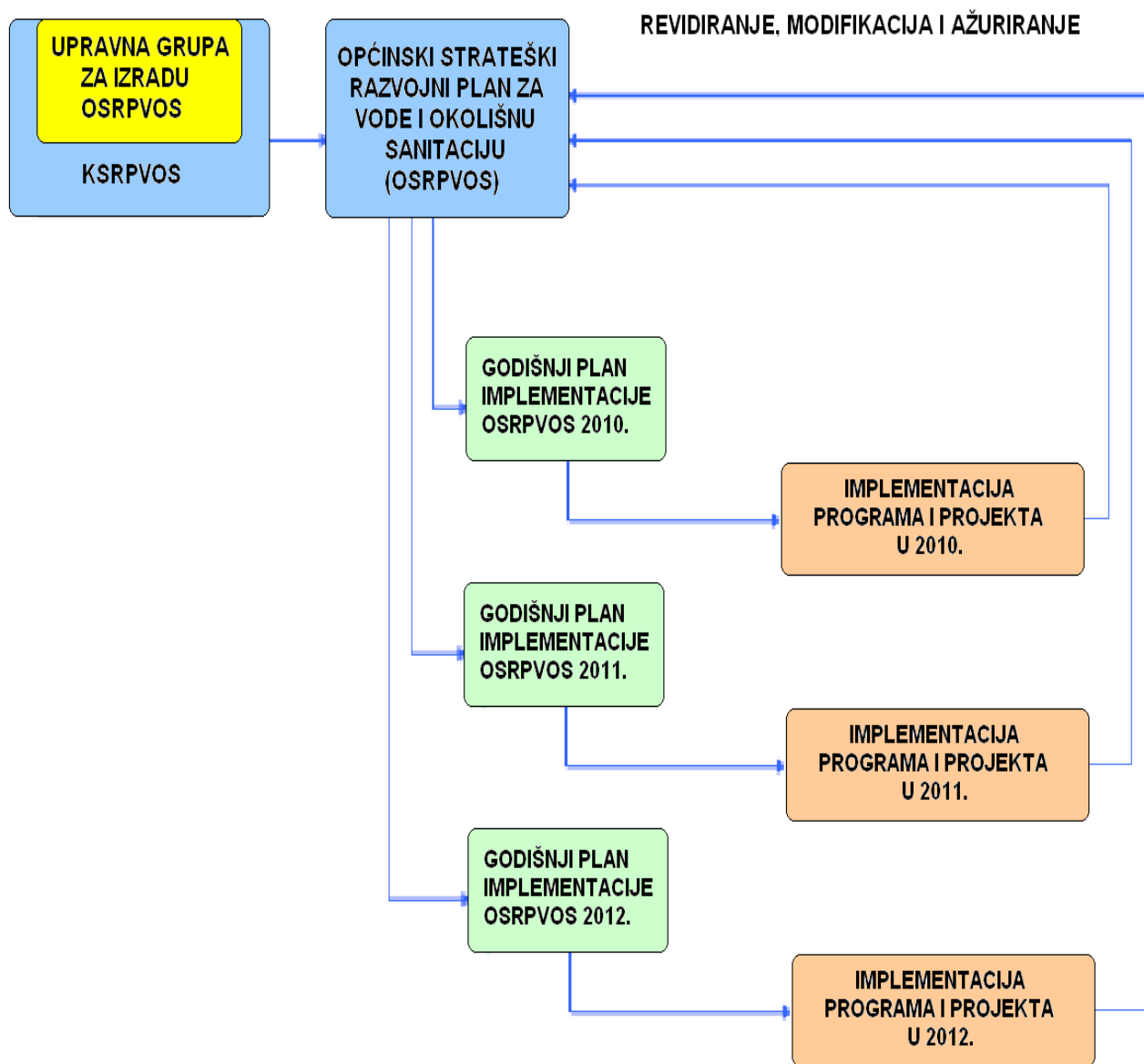
1.4. USVAJANJE I REALIZACIJA SPVOS

Strateški plan za vode i okolišnu sanitaciju urađen je u periodu januar 2010. godine – juni 2010. godine, a usvojen je od strane Općinskog vijeća općine Sanski Most Odlukom broj _____ na sjednici Općinskog vijeća održanoj dana _____ godine.

Strateški plan za VOS odnosi se za period od pet godina (2010.- 2014. godine).

Komisija je svjesna da zbog ograničenih finansijskih sredstava i raspoloživih institucionalnih resursa svi programi i projekti predviđeni ovim Planom neće moći biti realizirani u navedenom periodu.

Realno je očekivati da se projekti neće finansirati isključivo iz općinskog budžeta i postoji otvorena mogućnost korištenja drugih izvora finansiranja (viši nivoi vlasti, međunarodne razvojne i finansijske institucije) i općinska uprava poduzima potrebne aktivnosti na obezbjeđivanju ovih sredstava. Također, predviđeno je i praćenje realizacije Plana za svaku godinu, te njegovo stalno dopunjavanje, pa je Komisija donijela odluku da na popisu projekata ostavi sve kandidirane projekte, koji će biti realizirani u skladu sa godišnjim Operativnim planom implementacije, a prema određenom prioritetu i finansijskim potencijalima.

2. OPĆI DIO

2.1. UVOD

Područje općine Sanski Most bilo je naseljeno i u predhistoriji, na što ukazuju brojna arheološka nalazišta. Prema antičkim izvorima pretpostavlja se da je u dolinama Sane i Vrbasa živjelo ilirsko pleme Mezeji, koji su prema nekim dokumentima iz 75 godine p.n.e. već tada imali plemensku zajednicu. O ranom srednjem vijeku, sve do 13. vijeka, nema nikakvih pisanih tragova. Najstariji pronađeni dokument koji govori o ovim krajevima je Listina Bele IV od 20. jula 1244. godine. U tom dokumentu uz Usoru i Soli, spominju se za vladavine Matije Ninoslava i ovi krajevi. Radovi historičara ukazuju da je ovo područje kratko pripadalo Hrvatskoj, a potom Srednjovjekovnoj bosanskoj državi.

Najbrži period razvoja općine ostvaren je u periodu 1945. - 1992. godine. U tom periodu izgrađeni su značajni privredni kapaciteti, nove stambene četvrti, obrazovni, kulturni i sportski objekti, kao i značajni infrastrukturni objekti. U ratnom periodu od 1992. – 1995. godine općina je zbog posljedice okupacije pretrpjela velike promjene u pogledu devastiranih stambenih i privrednih objekata, ljudskih gubitaka, promjene demografske strukture stanovništva te promjene teritorijalne granice. Dejtonskim mirovnim sporazumom iz 1995. godine i novim administrativno - političkim ustrojem Bosne i Hercegovine, Sanski Most se nalazi u sastavu Unsko-sanskog kantona, kao dijela entiteta Federacije Bosne i Hercegovine. Od 1996. godine počinje proces obnove grada, oporavka i nove gradnje, koji je još uvijek u toku.

2.2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PRIRODNI RESURSI

Općina Sanski Most se nalazi na sjeverozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine, u Unsko-sanskom kantonu, teritorijalno podijeljena na 19 mjesnih zajednica i 67 naseljenih mjesta. Teritorijalni obuhvat u okviru granica određenih Dejtonskim mirovnim sporazumom iznosi 781 km², što predstavlja 79,4% od prethodne površine ukupnog teritorija koja je prije rata iznosila 984 km². U Unsko-sanskom kantonu općina Sanski Most obuhvata najveći dio (18,93%) njegove ukupne površine (4.127,52 km²), a zajedno sa prostorima općine Ključ predstavlja istureni istočni dio kantona sa najdužom kontaktnom linijom prema Republic Srpskoj, odnosno prema općinama Banja Luka, Prijedor i Bosanski Novi. Interno, u kantonu, susjedne općine su: Bosanska Krupa, Bosanski Petrovac i Ključ. Općina Sanski Most ima povoljan geoprometni položaj i nalazi se na magistralnom putu koji povezuje Banja Luku i Prijedor sa Ključem i Drvarom, odnosno nalazi se na pravcu osnovnih koridora Zapadna Evropa – Mediteran – Bliski Istok. Magistralnim putem M – 17 (257 km) Sanski Most je povezan sa glavnim gradom Bosne i Hercegovine Sarajevom kao i ostalim djelovima BiH. Područjem općine prolazi dionica M – 15 (Bosanska Dubica – Prijedor – Sanski Most – Ključ), te regionalni putevi R – 404 (Blagaj – Stari Majdan), R – 406 (Ljubija – Milin Birt), R – 405 (Lušci Palanka – Sanski Most – Banja Luka).

Reljef Sanskog Mosta je raznolik, obiluje pretežno brdovitim područjima, sa ravnicom uz rijeku Sanu. U okolini područja prostiru se visoke planine: Grmeč, Mrežnica, Čelić kosa, Mulež i Behramaginica. Najviša od njih je Grmeč sa 1.500 m nadmorske visine. Nadmorska visina urbanog dijela općine iznosi 160 m, a prosječna visina za naseljena mjesta iznosi 500 m.

Sanski Most je na širem području bogat mrežom vodotoka koja je vrlo razvijena. Rijeka Sana sa svojim pritokama predstavlja značajno vodeno bogatstvo raspoređeno na većem dijelu teritorije općine (centralnom i istočnom). Na teritoriji općine nalazi se nekoliko većih pećina među kojima su: Hrustovačka i Dabarska, te nekoliko neistraženih u Kijevu, Lušci Palanci i Fajtovcima.

Općina je pod uticajem umjereno-kontinentalne klime. Iako su ovi prostori peripanonski, uticaj sa sjevera je dosta ublažen brdovitošću i šumovitošću predjela, te čestim prodorima ciklona sa zapada. Planinska klimatska oblast zahvata srednje planinske predjele do 1700 m nadmorske visine.

Tu su ljeta svježija i kratka, zime duge, hladne i snježne. Česta pojava u ovim klimatskim područjima su temperaturne inverzije. Prosječna godišnja količina padavina u ovim predjelima je 1.250 do 1.500 l/m². Generalno uzevši, klima područja općine Sanski Most je sa umjerenom vlažnošću, umjerenom temperaturom, znatnim osunčanjem, bez olujnih vjetrova i u osnovi je povoljna za razvoj naselja, privrede, turizma, proizvodnje hrane i sl. Prosječna godišnja temperatura iznosi 10 - 11 °C. Biljni svijet na području općine je bogat i slojevit. Prirodne resurse na kojima se temelji ekonomski razvoj općine čine: šumski resursi, mineralne sirovine i nemetali, poljoprivredno zemljište, hidroenergetski potencijali, termomineralne vode, prirodne ljepote i riječna bogatstva. Jedna od ljekovitih voda bogata sumporom je Banja Ilidža. Značajne mineralne sirovine za razvoj su: ugalj, krečnjak, dolomit, kvarc i glina. Geološki sastav tla i dosadašnja saznanja, na osnovu izvršenih istraživanja, ukazuju da je područje Sanskog Mosta perspektivno za pronalazak i eksploataciju prirodnih mineralnih resursa za proizvodnju građevinskog materijala.

Ukupna površina šuma na području općine Sanski Most iznosi 38.361 ha. Učešće općine Sanski Most u šumskim površinama USK - a iznosi 16 %, a u visokim šumama 19 %. Ukupne zalihe drvene mase procjenjuju se na oko 4.500.000 m³. Godišnji etat (sječiva masa drveta) procjenjuje se da iznosi oko 90.000 m³.

Na nivou kantona, općina Sanski Most ima veoma povoljnu zemljišno - prostornu strukturu. Njive i voćnjaci su interni i kantonalno zastupljeni nadprosječnim učešćem (lokacijski koeficijenti više od 1,0), livade i pašnjaci u zadovoljavajućem visokom učešću, šume u prosjeku kantona. Izraženo u hektarima raspolaže se sa zemljišno prostornom strukturom: oranice i vrtovi 23.958 ha, voćnjaci 653 ha, livade 7.068 ha, pašnjaci 6.071 ha i šuma 38.361 ha.

2.3. STANOVNIŠTVO I ZAPOSLENOST

Populacija na području općine Sanski Most se povećavala do popisa stanovništva 1981. godine, a u periodu 1981. - 1991. godine broj stanovnika se smanjio za 3,5%. Broj stanovnika 1948. godine iznosio je 47.440, a 1991. godine iznosio je 60.307 stanovnika, što je povećanje od 27%.

U periodu od 1948. - 1953. godine rast stanovništva iznosi 9,2 %, a u periodu od 1961. - 1971. godine se povećao za 6,1 %, dok se u periodu 1981. - 1991. godine broj stanovnika smanjio za 3,5 %. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine na području općine Sanski Most u 75 naselja živjelo je ukupno 60.307 stanovnika. Broj domaćinstava je iznosio 15.601. Najbrojnije je bilo radno aktivno stanovništvo (16-65 godina starosti) odnosno 66,5 % ukupnog stanovništva, zatim kategorija mladih koji su činili 27 % stanovništva, te stariji stanovnici iznad 65 godina 6,5 %. Broj stanovnika na 1 km² je iznosio 61,2 i po gustini naseljenosti, općina je pripadala srednje naseljenim općinama u BiH. Prema urbanom obilježju pripada općinama sa niskim stupnjem urbanizacije (30 % - 1991. godine). Demografska slika Sanskog Mosta u periodu 1992. - 2009. godine znatno je izmjenjena usljed ratnih dejstava i etničkih migracija stanovništva. Na području općine u 2009. godini u 67 naselja i 13.413 domaćinstava živi 50.973 stanovnika, od kojih 15.000 privremeno boravi u inostranstvu (procjenjeni podaci Općinska statistika Sanski Most i Federalni zavod za statistiku). Broj stanovnika na 1 km² iznosi 65,2. U odnosu na 1991. godinu broj stanovnika je smanjen za cca 10.000 ili 15 %, a obzirom na uvjete vezane za zapošljavanje i ostalo ne očekuje se značajniji povrat predratnog stanovništva. U odnosu na 1991. godinu u 2009. godini došlo je u ukupnoj populaciji do rasta učešća stanovništva starijeg od 65 godina sa 6,5 % na 19,8 %, stanovništva od 15 - 65 godina, sa 66,5 % na 63 %, dok se smanjuje učešće stanovništva u dobnoj skupini od 0 - 14 godina sa 27 %, na 17,2 % i ukazuje na pojavu smanjenog nataliteta. U 1991. godini prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, ukupno zaposlenih u općini Sanski Most je bilo 9.705, od čega u privredi 8.168 (industrija 4.729) i vanprivredi 1.537. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku ukupan broj zaposlenih krajem 2009. godine je iznosio 5.723, stopa zaposlenosti je 16,05 % (od aktivnog broj stanovnika). Najveći broj zaposlenih, prema ocijeni je u privredi 4.713, a u vanprivredi 1.010.

U odnosu na 2000. godinu broj zaposlenih je povećan za 17,08 %. Ukupan broj nezaposlenih krajem decembra 2009. godine koji su prijavljeni na evidenciji Zavoda za zapošljavanje iznosi 4.213 lica, stopa nezaposlenosti iznosi 42,40% od zbira broja nezaposlenih i zaposlenih osoba. Prosječna mjesečna neto plaća po zaposlenom prema posljednim objavljenim podacima za 2009. godinu je 659,96 KM, a u istom razdoblju 2000. godine iznosila je 386,85 KM, što je povećanje za 70,6 %.

2.4. EKONOMSKA SITUACIJA

Geografski položaj, prirodni resursi i kulturno - historijsko nasljeđe su faktori koji su igrali značajnu ulogu u ekonomskom razvoju općine Sanski Most tokom perioda industrijalizacije 1953. – 1990. godine, što će svakako biti i ubuduće. U tom periodu izgrađena je podloga za dalji društveno ekonomski razvoj općine.

Najveći uticaj na razvoj su imale industrija građevinskih materijala, metaloprerađivačka, tekstilna, prehrambena i drvna, a i ostale privredne oblasti ostvarivale su solidne rezultate. Neki od nosilaca razvoja u industiji bili su: Šip Sana, Splonum, TK - Borac Travnik Lušci Palanka, Sana exluzive, Famos, TUP, FTM, TEA Lušci Palanka, Gumara Stari Majdan i ostale. Sanacija industrijskih kapaciteta i ponovno aktiviranje u postratnom periodu nije dala očekivane rezultate. Razlog ne postizanja rezultata je nekvalitetno provedena privatizacija a nova ulaganja su skromna, posebno ulaganja u proizvodni dio.

U postratnom razdoblju evidentna je pojava registriranja velikog broja poduzeća. To su uglavnom mala poduzeća sa 5 - 10 zaposlenih.

Analizom socio-ekonomskih podataka može se zaključiti da poljoprivredna proizvodnja u općini Sanski Most predstavlja jednu od važnijih privrednih grana na kojoj bi se temeljio njen dugoročni razvoj. To pokazuju podaci o poljoprivrednom zemljištu, prinosima ratarskih kultura, uvozu i izvozu poljoprivrednih proizvoda. Poljoprivredni proizvođači općine Sanski Most djeluju putem "Saveza lokalnih udruženja poljoprivrednika" (SLUP), koji se sastoji od 25 lokalnih udruženja poljoprivrednika. Postoje i zadruge Agrosan i Apimed.

Pored velikog broja problema koji prate ovu privrednu granu, možemo reći da je na području općine Sanski Most učinjen značajan pomak u razvoju prvenstveno u oblasti stočarstva, proizvodnje povrća, proizvodnje meda i mlijeka. Područje općine Sanski Most ima tradiciju u uzgoju stoke. Klima i konfiguracija tla pogoduju razvoju stočarstva sa visokokvalitetnim vrstama stoke. Broj registrovanih gazdinstava u općini je 386, a registrovanih poljoprivrednika ~ 1.300.

Jedan od značajnijih proizvođača proizvoda od mlijeka na području općine Sanski Most je mljekara Milksan d.o.o. Značajan doprinos u ukupnoj produkciji mlijeka ima mljekara „Meggle“, koja iako locirana na prostoru općine Bihać, vrši otkup mlijeka i na prostoru općine Sanski Most.

Oblast šumarstva zajedno sa drvnom industrijom zbog svojih komparativnih prednosti, predstavlja jednu od okosnica razvoja općine, gdje postoje realni uvjeti da se sa manjim finansijskim sredstvima i ulaganjima, mogu postići dobri rezultati u izvozu, zapošljavanju kao i pozitivno ukupno finansijsko poslovanje. Od ukupnih šumskih površina cca 83 % su državne šume, čiji je vlasnik Unsko-sanski kanton a istom gazduje ŠPD "Unsko-sanske šume" d.o.o. Bosanska Krupa, podružnica "Šumarija" Sanski Most.

U drvnjoj industriji danas djeluje nekoliko privrednih društava ali uglavnom se radi o proizvodnji poluproizvoda. U građevinarstvu djeluje oko 6 preduzeća. Neka u svom programu imaju proizvodnju građevinskih materijala, a neka se uglavnom bave izvođenjem radova.

Jedna od privrednih oblasti, koja je zadovoljavajuće razvijena je trgovina (s velikim učešćem u stvaranju bruto društvenog proizvoda, zaposlenosti i dr.), što se ocjenjuje nepovoljno, obzirom da je to uslužna, a ne proizvodna djelatnost.

(kraško oko na poručju Jelašinovačkog polja)

Turizam u općini Sanski Most još uvijek ne zauzima ono mjesto koje bi prema resursima trebao imati, iako postoje svi preduvjeti: prirodne ljepote, kulturno-historijske znamenitosti, karakteristični oblici krškog terena (Karaški - Bobijaško oko) i dr. Kad se govori o prirodnim ljepotama i razvoju turizma općina na svojoj teritoriji ima zaštićene spomenike prirode i to: pećina Hrustovača, izvor rijeke Dabar, Dabarska pećina, vodopad Bliha - „Blijski skok”, izvor Zdena, i ostali evidentirani spomenici prirode koji nisu naučno dovoljno istraženi (Grbića pećina, pećina Suvaja, Kerkezova pećina).

Sve navedeno posjeduje naučno - istraživačke, obrazovne, turističko - rekreativne i druge vrijednosti. Riječni tokovi su pogodni za vodni turizam, sportski ribolov i ronjenje, a planinsko područje pogoduje razvoju planinskog turizma, gdje je vrijedno pomena područje Korčanica.

Po pitanju kulturno - historijskih znamenitosti na području općine Sanski Most, Zavod za zaštitu spomenika kulture prirodnih znamenitosti i rijetkosti registrovao je, odnosno zaštitio nekoliko nepokretnih spomenika kulture, i to: Musalla u Kamengradu, Stari grad Kamengrad i dr. Važno je spomenuti da se u Sanskom Mostu u narušenom stanju nalaze: Staro jevrejsko groblje na Šušnjaru, Rimski most u Starom Majdanu.

Po pitanju privrede općinито, u općini Sanski Most u saradnji sa međunarodnim organizacijama nadležna općinska služba je održala niz seminara za mala i srednja preduzeća koja se odnose na osnivanje preduzeća, izradu programa i biznis planova, osiguranje sredstava i dr.

U općinskoj upravi je također veoma aktivna savjetodavna poljoprivredna služba koja se posebno angažira na povezivanju poljoprivrednika, osnivanju njihovih udruženja, ostvarivanju poticaja i dr.

Općina Sanski Most ima prijeratnu industrijsku zonu Pobriježje u kojoj prijeratni subjekti nisu aktivni. Međutim, postoji nova poslovna zona (Općinsko vijeće je usvojilo Program razvoja poslovne zone Šejkovača), u kojoj poduzetnici pod povoljnim uslovima imaju mogućnost osigurati prostor i započeti djelatnost (proizvodnu i uslužnu). Određen broj privrednih subjekata već posluje u toj zoni.

2.5. VODE I OKOLIŠNA SANITACIJA – OPĆI DIO

Na širem području Sanskog Mosta mreža vodotoka je vrlo razvijena. Rijeka Sana sa svojim pritokama Kozicom, Kijevsom rijekom, Sanicom, Dabrom, Blihom, Sasinkom, Majdanušom, Zdenom predstavlja značajno vodeno bogatstvo raspoređeno na većem dijelu teritorije općine (centralnom i istočnom). Krajnji relativno mali sjeverozapadni dio pripada slivu Japre koja se kod Bosanskog Novog uliva u Sanu a na jugozapadnom dijelu nalazi se tipično kraško Lušci polje sa koga vode otječu ponornicom.

Prosječni protok Sane u Sanskom Mostu iznosi 68,7 m³/s, što znači da godišnje proteče prosječno 2,21 milijarde m³ vode. To je vrlo značajno vodno bogatstvo koje može biti jedno od glavnih temelja za opći privredni razvitak. Sanica je najveća pritoka na području Sanskog Mosta sa slivnom površinom od 407 km². Ona ima oko 20% od ukupnog sliva Sane u Sanskom Mostu (2.008 km²). Neposredno uzvodno od ušća Sanice nalazi se na Sani vodomjerna stanica Vrhpolje, koja kontrolira površinu sliva.

Za vodotoke na širem području Sanskog Mosta karakteristična je pojava valova velikih voda sa maksimalnim protocima. Zbog toga poplavama su ugrožene priobalne površine u dolini Sane, kao i dolinama njenih pritoka. Dosadašnji radovi na zaštiti od poplava bili su uglavnom usmjereni na smanjenje rizika od poplava u Sanskom Mostu (izgradnja parapetnog zida duž obale Sane kao i radovi uz korita Blihe i Zdene). Na temelju izvršenih globalnih analiza može se zaključiti da danas Sanski Most nema odgovarajući stepen zaštite od poplava.

Prema značaju i veličini potencijalnih šteta na urbanom dijelu područja Sanskog Mosta morala bi biti osigurana zaštita od velikih voda vjerovatnosti pojave 0,01 (jednom u 100 godina). Pored toga ruralni dijelovi doline Sane na području Sanskog Mosta, zbog potencijalne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje kao i izgrađenih objekata, morali bi imati osiguran relativno visok stepen zaštite od poplava, sigurno veći od 0,02 (pojave jednom u 50 godina).

Za vodoopskrbu stanovništva i privrednih pogona u Sanskom Mostu, danas se koristi voda zahvaćena iz kraškog izvora rijeke Zdene. Vrelo Zdena je locirano jugozapadno od Sanskog Mosta, na udaljenosti oko 2 km od centra grada. To je tipično kraško vrelo sa ograničenom maksimalnom izdašnosti oko 3 m³/s i minimalnom koja se kreće ispod 200 l/s. Količina od Q=0,124 m³/s na izvoru Zdene prihvaćeno je kao mjerodavna izdašnost vrela dvadeset godišnjeg ranga pojave. Izvor ima sve tipične karakteristike kraškog vrela.

Pri svakoj pojavi većih oborina i naglog topljenja snijega dolazi do pojave velike zamućenosti vode i bakterijskog zagađenja.

U blizini izvorišta izgrađen je objekat za tretman vode za piće (taloženje, brzi filter i dezinfekcija vode). Postrojenje je pušteno u rad 20.09.2004. godine, a vrijednost projekta je cca 5.000.000,00 KM. Do ove lokacije voda sa izvora ide prirodnom gravitacijom. Od postrojenja nakon tretmana, voda se pumpama diže u rezervar kapaciteta od 2.500 m³.

Izvorište Zdena u ljetnim peridima, a nekad i zimi, količinski nemože zadovoljiti potrebe za vodom. Iz tog razloga urađena je Studija za novih 100 l/s. Studija nudi 5 mogućih rješenja. Međutim, glavni projekat će dati finalno rješenje. Sva ponuđena rješenja se odnose na korištenje izvorišta Dabar.

Korištenje vode Dabar pa i Zdene za vodoopskrbu podrazumjeva veliku brigu za zaštitu kvaliteta vode u slivu, posebno na širem području Lušci Palanke, gdje se prognozira brz porast broja stanovnika. Napravljena procjena je dosta gruba, s obzirom na nedostatak podataka o sistemskim ispitivanjima u dužem vremenskom periodu, međutim, problem je jasno lociran i treba ga rješavati.

Emisija zagađivanja od koncentriranih izvora u gornjem dijelu sliva Sane iznosila je svega 4% od ukupnog zagađivanja u slivu Sane ili svega oko 0,47% u odnosu na cijelu BiH.

Projekat izgradnje kanalizacione mreže započeo je 01.06.2005. godine.

Ulaganje JKP „ViK“ d.o.o. do sad su 2.100.000,00 KM, te Općinskog fonda za komunalne djelatnosti i infrastrukturu 1.140.000,00 KM.

Izgrađena kanalizacija predstavlja oko 15% planirane kanalizacije i može se reći da je njena realizacija još uvijek na samom početku. Stanovništvo koje živi izvan središnjih dijelova općinskog centra nije obuhvaćeno kanalizacionim sistemima. Jedan dio tog stanovništva svoje otpadne vode ispušta najčešće u septičke jame koje nisu propisno izvedene, dok jedan dio stanovništva u prigradskim naseljima i selima nema ni kućnu kanalizaciju. U posljednje vrijeme jedna od gorućih tema općine Sanski Most je i izgradnja gradske kanalizacije koju ovaj grad nema već pola stoljeća.

Gradska deponija «Sanska brda-Grabež» se nalazi na samoj granici slivnog područja izvorišta Mađarica na geološkoj podlozi, koja je veoma nepovoljna i na propusnom zemljištu, te se kao takva mora dislocirati. Pošto se ove količine otpada uglavnom neispravno deponuju i nekontrolisano odlažu, to predstavlja veliku prijetnju zagađenju vodotoka i izvorišta (Mađarica - Sanski Most), odnosno filtrati iz ovih deponija mogu proizvesti nesagledive posljedice po ova izvorišta.

Do sada nije rađena Studija uticaja na okoliš, tako da nema preciznih podataka o ukupnom zagađenju, međutim zbog loše „ruže vjetrova“ koja utiče da se zagađenje putem zraka prenosi na velike udaljenosti, građani Sanskog Mosta i okolnih naselja su u nekoliko navrata tražili zatvaranje odlagališta krutog otpada na lokalitetu „Sanskog brda – Grabež“. Prema tome, sa aspekta zdravlja i očuvanja okoline upravljanje otpadnim materijalom je jedan od najurgentnijih problema koji se mora rješavati u narednom periodu.

3.1.VODOSNABDIJEVANJE

3.1.1. UVOD

Općina Sanski Most vodom za piće se snabdijeva sa kraškog izvorišta Zdena i nekoliko manjih izvorišta, uglavnom za potrebe lokalnih vodovodnih sistema. Izdašnost navedenih izvorišta omogućuje kontinuirano snabdijevanje pitkom vodom najvećeg broja stanovnika općine Sanski Most trenutno, ali i za duži vremenski period. U dugoročnim projekcijama razvoja općine Sanski Most, predviđa se zahvatanje i izvorišta Dabar za vodosnabdijevanje grada.

Pokrivenost stanovništva i javnih privrednih subjekata (obrazovne i zdravstvene institucije, industrija, obrtnici) u snabdijevanju vodom sa javnog vodovodnog sistema je 50 %, od lokalnih vodovodnih sistema 20% je pod ingerencijom JKP "ViK" (Lušci Palanka, Fajtovci, Donji Kamengrad, Stari Majdan, Vrhpolje i Hrustovo), a 30 % nije pod ingerencijom JKP "ViK" (Gornji Kamengrad, Došci, Skucani Vakuf-izvorišta Muratovac i Pakaj, Okreč, Čirkići, Lukavice, Slatinsko vrelo, Vrše, Glavica, Dabar, Tomina i Kijevo).

3.1.2. JAVNI VODOVODNI SISTEM

Javni vodovodni sistem kojim upravlja JKP "Vodovod i kanalizacija" d.o.o. Sanski Most podijeljen je u nekoliko zona snabdijevanja.

Gradski vodovodni sistem gravitacijom dovodi vodu sa izvorišta Zdena u objekat za tretman vode za piće. Većina potrošača koristi vodu iz vodovodnog sistema sa zadovoljavajućim pritiskom, bez pumpi za dodatno podizanje. Dodatnim pumpama za podizanje (pumpna stanica) iz glavnog vodovodnog sistema vodom se snabdijevaju naselja: Hrast-Magarice, Bardikovci i Sanska brda.

Najveća pumpna stanica sa rezervoarom Delića brdo je izgrađena ranijih godina ali zbog nedovršenog cjevovoda do naselja koje treba snabdijevati, nije bila puštena u rad. Izgradnjom cjevovoda od Delića brda do Čaplja, ova pumpna stanica će vodom iz gradskog vodovoda snabdijevati naselja: Čaplje, Kijevo, Tominu, Vrhpolje, Hrustovo i Podovi-Ilidža. Druga projektovana pumpna stanica treba da se izgradi na cjevovodu Zdena-Husimovci-Kamengrad a treća je Poljak-Sasina, preko koje će vodom sa gradskog vodovoda biti snabdijevana ova naselja.

Pored toga pomenuto preduzeće upravlja i lokalnim vodovodnim sistemima u naseljima Lušci Palanka, Fajtovci, Donji Kamengrad, Stari Majdan, Vrhpolje i Hrustovo. Na većini lokalnih vodovodnih sistema javila se potreba za popravkama kako na cjevovodu, pumpnim stanicama tako i na iznalaženju novih izvorišta koji će garantovati vodoopskrbu tokom cijele godine.

U većini zona snabdijevanja objekti vodovodnog sistema su građeni u novije vrijeme osim u centralnoj gradskoj zoni, gdje se prvenstveno zbog dotrajalosti vodovodne mreže javljaju najveći gubici vode. Tokom proteklih godina rađen je velik broj mjerenja koji govore da se fizički gubici u vodovodnoj mreži javnog vodovodnog sistema kreće iznad 50 %, dok se administrativni gubitak (paušalna naplata usluga, fontane, potrebe preduzeća, vatrogasno društvo kod gašenja požara i vježbi i sl.) kreće oko 16%, što u konačnici govori o veoma visokom procentu neobračunate vode od 66 %.

Može se kao problem navesti i dotrajala mreža i izlivni uređaji u objektima starih privatizovanih stambenih zgrada za kolektivno stanovanje, kao i da su veći dio godine bez stanara. Problem je još više izražen ako se zna, da nisu formirani kućni savjeti niti fondovi za održavanje stanova.

Postoji problem i kod nove stambene kolektivne gradnje, gdje se vlasnik pojavi samo kad preuzima stan i poslije se u glavnom ne pojavljuje, jer je većina negdje u Evropskim zemljama.

Redukcije u snabdijevanju stanovništva vodom su rijetke i događaju se uglavnom u periodima niskog vodostaja na izvorištima, a uglavnom se odnosi na lokalne vodovodne sisteme.

3.1.3. LOKALNI VODOVODNI SISTEMI

Lokalni vodovodni sistemi općine Sanski Most kojima ne upravlja JKP "ViK" d.o.o. Sanski Most, nemaju ugrađen sistem za dezinfekciju vode i kod njih se ne vrši kontrola kvaliteta vode za piće. Kroz projekat "Unapređenje upravljanja lokalnim vodovodnim sistemima na području općine Sanski Most" obuhvaćeno je 13 lokalnih vodovoda kojima ne upravlja JKP "ViK": Gornji Kamengrad, Došci, Skucani Vakuf (izvorišta Muratovac i Pakaj), Okreč, Čirkići, Lukavice, Slatinsko vrelo, Vrše, Glavica, Dabar, Tomina i Kijevo.

Ovaj projekat je urađen u saradnji sa predstavnicima mjesnih zajednica gdje su izvršene sljedeće aktivnosti : anketiranje korisnika LVS, utvrđivanje stanja objekata LVS (terenski obilasci), utvrđivanje kvaliteta vode na LVS (uzorkovanje), procjena stanja zdravstvene situacije stanovništva–korisnika LVS, utvrđivanje glavnih zagađivača izvorišta, te formiranje baze podataka LVS. Završni rezultat ovog projekta je urađen Elaborat o utvrđenom stanju zdravstvene situacije i stanja lokalnih vodovodnih sistema na području općine Sanski Most sa utvrđenim rizicima i prijedlogom mjera za unapređenje stanja na LVS. Elaborat takođe sadrži rezultate analiza kvaliteta vode na LVS, izvještaje, karte sa lokacijama LVS, registrirane zagađivače, foto dokumentaciju i druge relevantne podatke. S obzirom da je općenito analiza voda koja je uzorkovana u distributivnoj mreži, pokazala da je kvalitet vode vrlo loš, preporuka je ZU "Zavod za javno zdravstvo USK-a" Bihać da se voda za piće ne koristi bez prethodnog prokuhavanja dok se ne uvede kontinuirana klorinacija, a da se ubuduće uzorkovanje vode obavezno radi na samom izvorištu.

3.1.4. KVALITET VODE ZA PIĆE

Stalna dezinfekcija vode UV aparatom i klordiodksidom vrši se na javnom vodovodnom sistemu kojim upravlja JKP "ViK" d.o.o. Sanski Most.

Svakodnevna kontrola kvaliteta vode vrši se u savremenoj laboratoriji JKP "ViK" d.o.o. Sanski Most.

Redovna mjesečna kontrola kvaliteta vode za piće vrši se u Zdravstvenoj ustanovi "Zavod za javno zdravstvo Unsko-sanskog kantona" Bihać na propisanom broju uzoraka, koje uzima i transportuje do Bihaća ovlaštenu uposlenik JKP "ViK" d.o.o. Sanski Most.

Povremeno se rade šestomjesečne i godišnje kontrole kvaliteta vode.

Potrebno je takođe naglasiti, da nekoliko puta godišnje na svim kraškim izvorištima usljed obilnih padavina dolazi do pojave mutnoće vode.

Putem lokalnih medija građani se informišu o kvaliteti vode, kada se zbog povećane mutnoće pozivaju da vodu obavezno prokuhavaju prije upotrebe.

3.1.5. NEDOSTATAK ODGOVARAJUĆIH PROPISA

Projekat "Zaštite izvorišta vode za piće Zdena" koji je preduslov za donošenje Odluke o zonama sanitarne zaštite izvorišta je urađen i revidiran. Općinsko vijeće općine Sanski Most je donijelo Odluku o zaštiti izvorišta vode za piće Zdena u skladu sa Zakonom o vodama ("Sl.novine FBiH", br.70/06). Nedonošenjem kantonalnog Zakona o vodama je onemogućena primjena zakonskih odredbi po pitanju organizacije i načina obavljanja poslova, koji su federalnim Zakonom o vodama stavljeni u nadležnost kantona.

3.1.6. STUDIJSKO- PROJEKTNJA DOKUMENTACIJA

Projektna dokumentacija izvedenog stanja vodovodnih sistema na području općine Sanski Most je nekompletna, odnosno djelimično postoji, dok je jedan dio uništen ili otuđen tokom proteklog rata. Takođe kartografski podaci o vodovodnoj mreži postoje, ali ne u potpunosti.

Postoji projektna dokumentacija:

- Projekat "Zaštite izvorišta vode za piće Zdena" općina Sanski Most, Institut za hidrotehniku Građevinskog fakulteta u Sarajevu, juni 2004.godine;
- Idejno rješenje "Distribuciona mreža vodovoda Sanski Most", "Zavod za vodoprivredu" Sarajevo, 1985.godine;

- Glavni projekat "Rezervoar Zdena" Sanski Most, "Zavod za vodoprivredu" Sarajevo, 1985.godine;
- Glavni projekat "Spojno-distributivni cjevovod rezervoar Zdena-ul.Banjalučka u Sanskom Mostu", "Zavod za vodoprivredu" Sarajevo, 1987.godine;
- Glavni projekat "Vodovodna mreža naselja Šehovci u Sanskom Mostu", "Zavod za vodoprivredu" Sarajevo, 1985.godine.

Postoje Tenderske dokumentacije:

- Glavni distributivni cjevovod vodovoda Sanski Most, "Zavodu za vodoprivredu" Sarajevo, 1999 godina;
- Tretman pitke vode vodovoda Sanski Most, "Zavodu za vodoprivredu" Sarajevo, 1999. godina.

Postoje urađene Studije:

- Studija izvorišta sirove vode u Sanskom Mostu, BiH, Phare projekat, juli 1998.godina.

Postoje vodoprivredne i sanitarne saglasnosti:

- Rješenje broj:UP-I-06-337-240/87 od 02.06.1987.godine o izdatoj vodoprivrednoj saglasnosti za izgradnju distributivne vodovodne mreže u Sanskom Mostu, Republički komiteta za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu u Sarajevu;
- Rješenje broj:UP-I-06-337-320/88 od 20.07.1988.godine o izdatoj vodoprivrednoj saglasnosti za izgradnju objekata vodovodnog sistema u Sanskom Mostu i to: rezervoar "ZDENA" 2x2.500 m3, Republički komitet za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu u Sarajevu;
- Rješenje broj:10-510-317/88 od 18.08.1988.godine o izdatoj Sanitarnoj saglasnosti na Glavne projekte distributivne vodovodne mreže rezervoar "ZDENA", Republički komitet za zdravstvo i socijalnu zaštitu u Sarajevu;
- Rješenje o izdatoj vodnoj dozvoli.

Postoji Ugovoreno Koncesiono pravo za korištenje vode za javno snabdjevanje:

- Rješenje broj:UP-I-07-25-2190/00 od 15.12.2000.godine kojim Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, daje Koncesiju za korištenje vode izvorišta Zdena, Dabarsko vrelo, Grabar, Zelenika, Pećina, Gračanica, Tješnica i Demiševci.
- UGOVOR broj:01-02-200/01 od 01.02.2001.godine između Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i JKP "SANA" o Koncesiji za korištenje vode izvorišta Zdena, Dabarsko vrelo, Grabar, Zelenika, Pećina, Gračanica, Tješnica i Demiševci u Sanskom Mostu za javno snabdjevanje vodom grada i naselja općine priključenih na vodovodni sistem Sanskog Mosta, 260 lit/sek pri malim vodama do maksimalno 600 lit/sec pri srednjim i velikim vodama na 35 (tridesetpet) godina.

Studijsko-projektna dokumentacija za budući razvoj javnog vodovodnog sistema postojala je pod nazivom "Idejno rješenje distributivne mreže vodovoda naselja Sanski Most (1985-2000)" urađena u Zavodu za vodoprivredu, prema kojoj su urađeni glavni projekti i izvedeni radovi na centralnim distributivnim vodovima Prvomajska-Banjalučka, Industrijska zona, Mahala, Ključka ulica.

Ovim projektnim rješenjem vodosnabdjevanje Sanskog Mosta je predviđeno sistemom više zatvorenih prstenova i kontrarezervoarom "Poljak" koji bi za 10 metara bio niži od rezervoara Zdena, punio se noću gravitacionim viškom iz distributivnog voda, a danju u intervalima veće potrošnje balansirao količine i pritiske vode u mreži.

S obzirom na zastoj u razvoju grada u periodu 1992.-2000.godine vremenski okvir implementacije ovog projekta je moguće pomjeriti do konačne implementacije.

Općina trenutno nema ustrojen i ažuriran katastar podzemnih (vodovodnih) instalacija, međutim u toku je implementacija projekta uspostavljanja geografskog informacionog sistema i baze podataka u sklopu kojeg bi trebale biti prikupljane i ažurirane informacije vezane za vodosnabdjevanje.

3.1.7. POTREBE

Radi unapređenja stanja vodosnabdijevanja na području općine Sanski Most potrebno je realizirati sljedeće projekte:

- Priključenje prigradskih naselja (Čaplje, Vrhpolje, Hrustovo, Husimovci, Kamengrad, Poljak-Sasina) koja nemaju redovno snabdijevanje kvalitetnom vodom za piće na javni vodovodni sistem;
- Rekonstrukcija dijelova vodovodnog sistema koji stvaraju značajne gubitke, uključujući sanaciju i izgradnju objekata izvorišta, pumpne stanice i rezervoara;
- Ugradnja uređaja za dezinfekciju vode na lokalnim vodovodnim sistemima koji nisu u nadležnosti JKP "ViK"d.o.o.Sanski Most;
- Izrada master plana dugoročnog vodosnabdijevanja općine;
- Izgradnja sistema za prečišćavanje vode za piće na lokalnim vodovodnim sistemima koji ostanu izvan centralnog sistema, a za koji praćenje kvaliteta vode dokaže potrebu tretmana;
- Usvajanje novih i ažuriranje postojećih propisa.

3.1.8. SWOT ANALIZA

Sektor : VODOSNABDIJEVANJE	
S (S N A G E	➤ Postojanje sistema za taloženje, odnosno kondicioniranje vode na centralnom vodovodnom sistemu; ➤ Zadovoljavajuće količine i kvalitet vode; ➤ Redovna kontrola vode; ➤ Raspoloživi vodni potencijal; ➤ Raspoloživost stručnim kadrovima; ➤ Institucionalno upravljanje sistemom; ➤ Velika pokrivenost općine uslugom vodosnabdijevanja ➤ Uradeni projekt zaštite izvorišta vode za piće Zdena; ➤ Planski pristup zamjene dotrajalih cjevovoda.
W (S L A B O S T I)	➤ Nepostojanje sistema za taloženje, odnosno kondicioniranje vode na lokalnim vodovodima; ➤ Nepotpuna kontrola kvaliteta vode lokalnih vodovodnih sistema koji nisu u nadležnosti JKP "ViK" Sanski Most; ➤ Veliki gubici u vodovodnom sistemu fizički (curenja) i administrativni (paušal); ➤ Nedefinisano upravljanje vodovodnim sistemom (nema zona i nadzora mjerenja i kontrole); ➤ Neadekvatna (niska) cijena usluga vodosnabdijevanja; ➤ Neadekvatan sistem naplate usluga u objektima kolektivnog stanovanja; ➤ Neprimjenjivanje Zakona o održavanju zajedničkih prostorija u objektima zajedničkog stanovanja; ➤ Za mnoge dijelove vodovodnog sistema nije izvršena službena primopredaja, dati su na korištenje sa velikim brojem nedostataka; ➤ Nepostojanje definisanog načina formiranja cijene odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda; ➤ Cijene usluga ne pokrivaju troškove i procenat naplate je dosta nizak; ➤ Neodgovarajući način upravljanja i kontrole lokalnih vodovodnih sistemima; ➤ Nepostojanje prečišćivača kod naselja i industrije u slivnom području izvorišta; ➤ Oblast nije dovoljno obrađena u postojećoj prostorno planskoj dokumentaciji; ➤ Otudivanje imovine JKP "ViK" od strane građana; ➤ Slab interes građana za rješavanje pitanja od zajedničkog interesa; ➤ Nedovoljna primjena propisa, nefunkcionisanje inspeksijskih službi.

O (M O G U Ć N O S T I)	➤ Mogućnost uvezivanja svih vodovoda u jednu mrežu; ➤ Očuvanje i poboljšanje kvaliteta vode na izvorištima, uključujući postepeno uvođenje primarnog prečišćavanja vode; ➤ Opremanje JKP "VIK" d.o.o. opremom i vozilima, izgradnja telemetrijskog sistema, ➤ Uspostavljanje GIS-a i baze podataka; ➤ Uspostavljanje zona sanitarne zaštite; ➤ Planiranje godišnjih aktivnosti prema prioritetima i realnim mogućnostima; ➤ Priprema neophodne studijsko-projektne dokumentacije, prioritarno master plana i studije izvodljivosti sanacije i unapređenja sistema vodosnabdijevanja; ➤ Sanacija i rekonstrukcija vodovodne mreže i objekata vodovodnog sistema; ➤ Otklanjanje nedostataka na nekim od podsistema, završetak nezavršenih vodovodnih sistema; ➤ Pregled i dovođenje u zadovoljavajuće stanje, stavljanje svih lokalnih (seoskih) vodovoda pod nadzor i kontrolu; ➤ Raspoloživost različitih finansijskih izvora; ➤ Osiguranje značajnijih sredstava u budžetu općine za ovu oblast, uključujući i osiguranje sredstava sa viših nivoa po osnovu prikupljenih vodnih naknada za korištenje voda; ➤ Sanacija vodovodnih instalacija u objektima kolektivnog stanovanja; ➤ Unapređenje informisanja građana i saradnje sa građanima;
T (P R I J E T N J E)	➤ Smanjena količina vode u ljetnom periodu; ➤ Mogućnost pojave hidričnih oboljenja na nekontrolisanim vodovodnim sistemima; ➤ Pogoršanje kvaliteta voda na izvorištu; ➤ Nepostojanje odgovarajućih propisa (kantonalni Zakon o vodama), kao i neredovno ažuriranje i dopunjavanje postojećih propisa; ➤ Dogradnja i unapređenje situacije na postojećim vodovodnim sistemima zahtijevaju značajnije povećanje cijena usluga; ➤ Nedostatak finansijskih sredstava; ➤ Prihodi koji se prikupljaju po osnovu usluga vodosnabdijevanja nedovoljni su za značajnija unapređenja u sektoru. ➤ Negativno demografsko kretanje stanovništva.

3.2. ODVODNJA I PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA

3.2.1. UVOD

Otpadne (zagađene) vode sa područja općine Sanski Most odvođe se uglavnom djelimično izgrađenim kanalizacionim sistemom u otvorene recipijente, pritoke rijeke Sane i samu rijeku Sanu. Veći dio stanovnika općine Sanski Most za prikupljanje otpadnih voda koristi nepropisno izgrađene septičke jame čiji se sadržaji infiltriraju u podzemne vode ili putem prelijeva ispuštaju u neki od otvorenih kanala i potoka, koji se kasnije ulijevaju u rijeku Sanu. Procenat stanovništva koji je priključen na javni kanalizacioni sistem je 30 %, dok ostalih 70 % ima septičke jame ili je direktno priključen na otvorene vodotoke i kanale kojima zagađena voda opet dospije u rijeku Sanu.

Otpadne vode postojećih industrijskih postrojenja, autopraona i javnih ustanova se ispuštaju bez prečišćavanja u potoke, kanale ili direktno u rijeku Sanu.

3.2.2. POSTOJEĆI OBJEKTI KANALIZACIONOG SISTEMA

Postojeći kanalizacioni sistem je kombinovanog tipa (separatni i mješoviti), izgrađen (1988.-2010 godine) uglavnom od betonskih i PHDE cijevi promjera 600 do 2000 mm, te podijeljen na sistem na lijevoj i sistem na desnoj obali rijeke Sane. Broj korisnika kanalizacione mreže u 2008. godini je bio 1643 stambene jedinice i 258 poslovnih jedinica.

3.2.3. SEPTIČKE JAME

Izgrađene septičke jame uglavnom ne zadovoljavaju tehničke standarde. Veći dio otpadnih voda iz njih se infiltrira u podzemne vode, dok se jedan manji dio preko njihovih prelijeva ulijeva u površinske vode. Iz tih razloga dolazi do mješanja otpadnih voda sa vodama koje prihranjuju izvorišta. Iz navedenih razloga postoje područja na teritoriji općine (Lušci Palanka, Dabarska visoravan) gdje je značajno ugrožena kvaliteta podzemnih i površinskih voda što predstavlja stalnu opasnost po zdravlje stanovnika. Hitne mjere za otklanjanje takvih problema ne postoje. U nadležnoj općinskoj službi ne postoje podaci o broju, zonama i lokacijama septičkih jama.

3.2.4. STUDIJSKO - PROJEKTNJA DOKUMENTACIJA

Postoje Tenderske dokumentacije:

- Za Glavni kolektor kanalizacionog sistema Sanski Most i za tretman otpadnih voda urađena je projektana dokumentacija u "Zavodu za vodoprivredu" Sarajevo 1996. god, a od strane Vlade Federacije BiH, zastupljene po Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, ustupljena općini Sanski Most Ugovorom o kreditu za sanaciju komunalne infrastrukture sektor "Vodoopskrba, kanalizacija i čvrsti otpad" potpisan 1999. godine.
- Prema istoj Tenderskoj dokumentaciji općina Sanski Most je jednim dijelom vlastitim i sredstvima Federalnog i Kantonalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, a većim dijelom kreditnim sredstvima Svjetske banke, kao i vlastitim učešćem građana izgradila 800 metara kolektora, DN 1200 mm. Za dijelove naselja koja gravitiraju ovom kolektoru urađena je posebna projektna dokumentacija – Sekundarna mreža, od: d.o.o. "New - Way" Cazin, 2006. godine.

Nephodno je izraditi II fazu Tenderske dokumentacije – Glavni kolektori kanalizacionog sistema Sanski Most, prema prioritetima.

3.2.5. POSTROJENJE ZA PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA

Prijedlog lokacije za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda dat je kroz projekte izgradnje kanalizacionog sistema. Pomenuta lokacija se nalazi uzvodno od ušća rijeke Blihe uz rijeku Sanu na lokalitetu zvano Alagića polje, a zemljište na kojem se postrojenje treba graditi je otkupljeno od privatnih vlasnika.

Veličina ove lokacije je 200 m x 120 m = 24.000 m². Općina Sanski Most je 1987. godine uradila Glavne izvedbene projekte "Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda Sanski Most" u Zavodu za vodoprivredu Sarajevo pod brojem 83109-09, a na osnovu tih Glavnih izvedbenih Projekata Tendersku dokumentaciju "Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda Sanski Most" januara 1997. godine u Zavodu pod brojem ZZVUPT02403 (VP334/96) za JVP "Vodoprivreda BiH" Sarajevo.

Kako do sada nije došlo do realizacije ovog Projekta neophodno je uskladiti projektovanu tehnologiju sa tehnologijom koja se trenutno primijenjuje u svijetu. Za finansiranje realizacije ovog Projekta za reviziju glavnih izvedbenih projekata i tenderske dokumentacije "Postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda Sanski Most" i izgradnju postrojenja neophodno je uraditi Studiju izvodljivosti i obezbjediti finansijska sredstva.

3.2.6. ZAGAĐIVAČI

Ni jedan industrijski pogon koji je u funkciji i proizvodi veće količine zagađenih voda nema nikakav uređaj za prečišćavanje otpadnih voda iz svog tehnološkog procesa. Prije rata urađeni katastar zagađivača nije ažuriran, odnosno ne postoji evidencija o broju zagađivača, ni o ukupnoj količini zagađene vode koja se proizvodi i ispušta u vodotoke.

U nadležnoj općinskoj službi ne postoje podaci da li vlasnici industrijskih objekata i drugih postrojenja izvršavaju svoje zakonske obaveze. Samo jedan manji broj industrijskih zagađivača prema evidenciji kantonalnog inspektora za vodoprivredu vrši redovnu kontrolu ispuštanja otpadnih voda i na osnovu utvrđene količine zagađenja (po EBS-u) prema Zakonu o vodama plaća posebnu vodnu naknadu za zagađenje voda. Takođe, evidencije o ostalim zagađivačima: benzinske pumpe, autopraone, automehaničarske radnje, lakirnice, klaonice, zdravstvene i veterinarske institucije i sl., ne postoje niti se vrši kontinuirani nadzor nad pomenutim objektima.

3.2.7. RECEPIJENT (RIJEKA SANA)

Sve otpadne vode domaćinstava i navedenih zagađivača direktno ili preko kanalizacionog sistema dospijevaju u rijeku Sanu nizvodno od Sanskog Mosta.

Rijeka Sana je područje bogate bioraznolikosti. U njoj se nalaze staništa izuzetne važnosti s velikim brojem globalno rijetkih i ugroženih životinjskih i biljnih vrsta. Zato je potrebno imati na umu, da očuvanje te bioraznolikosti u velikoj mjeri zavisi o podržavanju oblika ekološki prihvatljive odvodnje otpadnih voda u slivu rijeke Sane.

U periodu velikih voda rijeke Sane dolazi i do podbijanja otpadnih voda u kanalizacionoj mreži do stambenih objekata u neposrednoj blizini korita rijeke, čime dolazi do ugrožavanja zdravstvene situacije u tim naseljima.

3.2.8. POTREBE

Pored potreba za smanjenjem zagađenja površinskih i podzemnih voda kroz aktivnosti na završetku započetog kanalizacionog sistema i izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadne vode potrebno je u svrhu unapređenja zdravstvene situacije u nekim naseljima provesti hitne mjere, odnosno pokušati izgraditi djelove kanalizacione mreže separatnog tipa koja bi se kasnije na odgovarajući način priključili na novi kolektorski sistem.

Za rješavanje pitanja zbrinjavanja otpadnih voda ovih naselja biće neophodna međunarodna sredstva, za koja treba uraditi kvalitetnu pripremu projektnih prijedloga i aplicirati prema međunarodnim fondovima.

Pored toga neophodno bi bilo ustrajati na izradi katastra zagađivača, radi unapređenja postojećih propisa i njihovog provođenja.

3.2.9. SWOT ANALIZA

Sektor : ODVODNJA I PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA	
S (S NA GE)	➤ Spremnost dobrog dijela građana da sufinansiraju izgradnju kanalizacionog sistema; ➤ Razvijena ekološka svijest i odgovornost jednog dijela građana općine; ➤ Postojanja idejnih i glavnih projekata i tenderske dokumentacije za izgradnju sistema za prečišćavanje i nastavku izgradnje kanalizacionog sistema. ➤ Postoji projektna i tenderska dokumentacija za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, ➤ Postojanje dijelova već izgrađenih glavnih kolektora sistema odvodnje otpadnih voda (kanalizacionog sistema); ➤ Postoji ranije izuzeto zemljište na lokaciji budućeg objekta za prečišćavanje otpadnih voda; ➤ Idejnim rješenjem je definiran način odvodnje (kombinovani – seperatni i mješoviti); ➤ Iskustvo stručnog kadra u implementaciji sličnih projekata.
W (SL A- BO STI)	➤ Pokrivenost domaćinstava sistemom odvodnje otpadnih voda je dosta niska; ➤ Većina septičkih jama nije izgrađena prema postojećim propisima i njihov sadržaj se direktno infiltrira u podzemne vode ili ulijeva u vodotoke; ➤ Podaci o izgrađenosti septičkih jama, te kontroli i nadzoru njihovog pražnjenja skoro da i ne postoje; ➤ Ne postoji lokacija za odlaganje sadržaja septičkih jama nakon ispumpavanja; ➤ Evidencija o zagađivačima i količinama ispuštanja zagađene vode, te plaćanju naknada za zagađenje nije usvojena; ➤ Trenutni način odvodnje otpadnih voda domaćinstava i industrije ugrožava kvalitetu podzemnih i površinskih izvora vode; ➤ Nepostojanje prečišćivača (ili predtretmana) kod industrijskih preduzeća; ➤ Nedovoljno jak interes građana za rješavanje pitanja od zajedničkog interesa; ➤ Građani ne čuvaju imovinu javnog preduzeća (otuđivanje poklopaca šahtova, oštećenje ventila u šahtovima i sl.) i često se priključuju na kanalizacioni sistem bez prethodno pribavljenih saglasnosti i dozvola; ➤ Zaštitna zona vodocrpilišta nalazi se u Lušci Palanci, koja nema reguliran sistem odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda.

O (M O G U Ć N O S T I)	➤ Poboljšanje higijensko - sanitarne (zdravstvene) situacije u nekim naseljima; ➤ Poboljšanje kvaliteta vode u svim vodotocima, posebno u rijeci Sani; ➤ Donošenje novih i ažuriranje postojećih propisa, te njihovo efikasno provođenje; ➤ Planiranje godišnjih aktivnosti prema prioritetima i realnim mogućnostima; ➤ Priprema neophodne studijsko-projektne dokumentacije; ➤ Raspoloživost različitih finansijskih izvora; ➤ Osiguranje značajnijih sredstava u budžetu općine za ovu oblast, uključujući i osiguranje sredstava sa viših nivoa po osnovu prikupljenih vodnih naknada za zagađenje voda; ➤ Stvaranje pretpostavki za razvoj urbanih i poslovnih zona općine; ➤ Edukacija građana i podizanje svijesti i razumjevanja o potrebi prikupljanja i tretmana otpadnih voda.
T (P R I J E T - N J E)	➤ Pogoršanje kvaliteta voda, odnosno zagađenje svih vodotoka i površinskih voda; ➤ Pogoršanje kvaliteta voda, odnosno zagađenje tla i podzemnih voda; ➤ Pogoršanje higijensko-epidemiološke situacije, odnosno povećanje rizika pojave različitih vrsta epidemija; ➤ Nekontrolirana ekspanzija izgradnje novih potencijalnih zagađivača (klaonica, benzinskih pumpi, autopraonica itd.); ➤ Nepostojanje odgovarajućih propisa, kao i neredovno ažuriranje i dopunjavanje postojećih propisa; ➤ Nedovoljna primjena propisa (kontrola i kažnjavanje), odnosno slabo funkcioniranje inspeksijskih službi; ➤ Značajnije povećanje cijena usluga izgradnjom sistema; ➤ Smanjenje prihoda, što dovodi do nedostataka finansijskih sredstava za dalja ulaganja; ➤ Prihodi koji se prikupljaju po osnovu usluga odvodnje otpadnih voda nedovoljni su za značajnija unapređenja u sektoru; ➤ Dogradnja i unapređenje situacije na postojećim kanalizacionim sistemima zahtijevaju značajnije povećanje cijena usluga; ➤ Neplanska i bespravna gradnja.

3.3. UPRAVLJANJE KRUTIM OTPADOM

3.3.1. PRIKUPLJANJE I PREVOZ KOMUNALNOG OTPADA

Poslove prikupljanja, odvoza i deponovanja komunalnog, krutog, neškodljivog i bezopasnog otpada na području općine Sanski Most, dodjeljeno je JKP „SANA“ d.o.o. Sanski Most na upravljanje.

Uslugom prikupljanja, odvoza i deponovanja smeća, pokriveno je cca 90 % cjelokupnog područja općine Sanski Most, po utvrđenoj dnevnoj i sedmičnoj dinamici a u skladu sa Odlukom o komunalnom redu. Komunalni otpad se odlaže na više načina: u PVC kante sa poklopcem (80 l, 120 l, 140 l), u PVC vreće, u zatvorene pocinčane-metalne kontejnere 1100 l sa točkovima, u otvorene metalne kontejnere, dok se kabasti otpad, dogovorom i najavom lokacije i vremena, posebno odvozi na deponiju kamionom ili traktorom.

Nažalost, svi ovi postupci odlaganja smeća prolaze bez korisnog, ekonomski i finansijski opravdanog postupka selektiranja i razdvajanja krutog otpada.

Dnevne količine, prikupljenog i deponovanog krutog otpada, na području općine Sanski Most, kreću se cca 46 tona (cca 160 m³), mjesečne cca 925 tona (cca 3200 m³), što na godišnjem nivou iznosi cca 11 100 tona (cca 40 000 m³).

Detaljna analiza vrste, količine i sastava prikupljenog otpada na području općine Sanski Most, do sada nije rađena. Svi dosadašnji podaci se baziraju na zastarjelim elaboratima i vizuelnim procjenama a ne na stvarno izmjenjenim i utvrđenim količinama. Sastav, odnosno strukturu komunalnog krutog otpada, prema posljednjim vizuelnim procjenama je :

kućanski otpad cca 70 %, plastika - PVC i papir cca 16%, krpe - tekstil cca 2%, staklo cca 4%, metali cca 1%, industrijski otpad cca 4%, ostali otpad – drvo, trava, pepeo, koža, prašina cca 3%. Navedeni podaci pokazuju, da bi se uvođenjem selektiranja i odvajanja krutog otpada, mogle ostvariti značajne uštede u procesu upravljanja krutim otpadom (smanjenjem samih troškova kod prikupljanja i prevoza otpada), smanjenje popunjenosti same deponije i najbitnija stavka u svemu ovome-financijski efekti od prodaje odvojenih sirovina.

Ne treba zanemariti DOKAZANU tvrdnju da je smeće takođe roba (sirovina) samo se za sada kod nas odlaže i lageruje na pogrešnom mjestu.

3.3.2. PRIKUPLJANJE OSTALIH VRSTA KRUTOG OTPADA

Na području općine Sanski Most, ne postoje posebna odlagališta za deponovanje industrijskog otpada, medicinskog otpada, otpada animalnog i klaoničkog porijekla, kao opasnog i radioaktivnog otpada. Većinom, ova vrsta otpada završi na gradskoj deponiji - kontrolisano i na odvojenim lokacijama, ali vjerovatno da dio ovog otpada završi nekontrolisano na divljim deponijama - što je itekako opasno sa higijensko - zdravstvenog aspekta (za zdravlje ljudi i djece kao i ispravnosti pitke vode).

Industrijskog otpada nema u nekim većim količinama zbog poznate cjelokupne teške situacije i smanjenog obima rada firmi koje se bave industrijskom proizvodnjom. Većinom rade građevinske firme, tako da je i struktura ovog krutog otpada (građevinskog otpada) bezopasna.

Otpad animalnog porijekla (uginule i stradale životinje, brucelozna - eutanazirana stoka i sl.) se ukopavaju na odvojenim lokacijama u ograđenom dijelu deponije i pod nadzorom kantonalne veterinarske inspekcije i ovlaštenog lica JZU „Doma zdravlja“ Sanski Most. Takođe i klaonički otpad se kontrolisano zatrpava, deponuje na posebnim-odvojenim lokacijama u krugu deponije.

ODLAGANJE KRUTOG OTPADA

Za odlaganje krutog otpada na području općine Sanski Most, koristi se još uvijek lokacija prema brdu Dabar privremena deponija „Sanska brda“, koja se proteže duž puta u površini cca 26.800 m². Sama lokacija - konfiguracija deponije su prirodne uvale, a gornji gabarit odlaganja sa prekrivanjem zemljom je cca 0,8-1.0 m ispod nivoa puta.

Prirodno je podjeljena u tri (3) etaže. Dvije su već popunjene i u fazi su mirovanja - stabilizovane (trava je iznikla, izraslo je nisko rastinje a primili su se i zasadi plemenitih sadnica lipe, jasena, bagrema i sl.), treća faza se selektivno i kontrolisano popunjava.

Deponovani otpad se prekriva inertnim materijalom i zemljom uz korištenje mehanizacije, (buldožera za prekrivanja) zbijanje radi smanjenja popunjenosti zapremine odlagališta kao i radi smanjenja procjednih i površinskih voda. Sa aspekta sanitarno - higijenskih i tehničkih uslova, deponija ih ne zadovoljava i treba napraviti termin plan sanacije i poboljšanja svih uslova i zahtjeva. Trenutno se provode samo preventivne mjere - deratizacija i dezinfekcija, kao i kontrola stanja deponije radi preventive od izbijanja požara. Što se tiče same infrastrukture, ni ona nije na nekom zavidnom nivou, duž deponije je asfaltni prilazni put a unutar deponije tvrdi makadamski put.

Ograda (betonski stubovi i bodljikava žica) je urađena samo duž puta tj. deponija nije obezbjeđena od pristupa sa svih strana. U funkciji je samo jedna velika kapija a iza kapije je lociran jedan kontejner (u lošem stanju) za smještaj uposlenih i dežurnih na deponiji. Nisu urađeni odvodni kanali, postrojenje za prečišćavanje procjednih otpadnih voda, nisu postavljeni ventilacioni otvori cijevi za izlazak viška akumuliranih gasova, nema vage za mjerenje punih i praznih kamiona, postrojenja za pranje i dezinfekciju samog vozila nakon istresanja smeća. Sama deponija ima neposredan uticaj na okoliš i bliža naseljena mjesta kao što je:

veoma loša vizuelna slika prizor tj. prvi dojam kad se vide razbacane PVC kese, kabasti otpad.. kao i jak neprijatan miris. Iako je lokacija deponije udaljena od grada cca 2 km, neprijatan miris dopiye do samog grada – zbog dominantnih smjerova vjetrova koji nose neugodan miris.

Do sada nije rađena Studija uticaja štetnih efekata na okoliš, tako da nema preciznih podataka o ukupnom zagađenju. Zbog već vidljive velike popunjenosti površine lokacije deponije i procjene da se na njoj može deponovati smeće još cca 2 godine, sada je vrijeme da se pokrene proces iznalaženja lokacije nove deponije (zbog malih šansi za brzo rješenje oko lokacije regionalne deponije) kao i izradu strategije oko zatvaranja i sanacije postojeće deponije.

Iz prethodno iznešenih podataka, može se zaključiti da sadašnji način odlaganja krutog otpada na području općine Sanski Most, ne zadovoljava propisane standarde sigurnog i neškodljivog odlaganja i deponovanja smeća i ne osigurava minimum zaštite od štetnog uticaja na okoliš.

3.3.4. OPREMA ZA PRIKUPLJANJE; ODVOZ I ODLAGANJE OTPADA

Dodijeljene poslove oko prikupljanja, odvoza i deponovanja smeća, kao i poslove održavanja i gazdovanja gradskom deponijom, JKP „Sana“ d.o.o. Sanski Most obavlja sa specijalnim m/V SMEĆARE-4 kom, starosti, dvije po 10 god, a dvije po 20 god., sa jednim starijim traktorom i manjim kamionom (za prikupljanje smeća po uskim ulicama i sokacima). Poslove oko uređenja i održavanja same deponije (prekrivanje i razgrtanje istrešenog smeća sa inertnim materijalom, zemljom se obnavlja buldozerom CATEPILAR-7, dok iskope rupa na određene lokacije za ukope uginulih i eutanaziranih životinja i otpad animalnog porijekla odrađuje građevinskih mašina SKIPCATEPILAR - kombinirka. Cjelokupan vozni park nije baš u dobrom stanju da bi se kvalitetno odgovorilo preuzetom obimu poslova, ali se radi u sklopu trenutnih mogućnosti sa zalaganjem da se zadovolje neke zakonske norme i obaveze. Građani, domaćinstva odlažu svoje smeće u PVC kante (zapremina 80 l, 120 l, 140 l,) ili u PVC vreće sa logotipom firme JKP “Sana“, dok građani koji stanuju u zgradama, trgovački centri, ugostiteljski objekti, firme i sl. isto deponuju u metalne pocinčane kontejnere 1100 l.

Na području urbanog dijela grada raspoređeno je cca 70 kontejnera, dok firma ima potpisanih Ugovora o pružanju komunalnih usluga sa cca 5600 domaćinstava. Ovaj podatak je kritičan i pokazatelj je nedostataka ekološke svijesti kod samih građana, što ima za posljedicu pojavu većeg broja divljih deponija i odlagališta, kako bezopasnog tako vjerovatno i opasnog otpada.

3.3.5. DIVLJE DEPONIJE I ODLAGALIŠTA

JKP „Sana“ d.o.o. Sanski Most pokriva preko 90% teritorije općine Sanski Most sa pružanjem usluga prikupljanja, odvoza i deponovanja smeća. Nije mali broj domaćinstava koji izbjegavaju svoju obavezu-zaključivanje ugovora za korištenjem ove vrste usluge, te za posljedicu imamo veći broj registrovanih divljih deponija - odlagališta.

Da li je razlog, što bi za tu uslugu morali izdvojiti dio finansijskih sredstava ili zbog niske ekološke svijesti i nesagledavanjem posljedica svojih postupaka, teško je sada reći, ali se ovim problemom moramo svi pozabaviti. Na području općine Sanski Most, preko aktivista u mjesnim zajednicama, imamo prijavljenih i registrovanih preko 30 divljih deponija. Loše i zabrinjavajuće je to, što se baš nimalo ne vodi briga oko same lokacije, pa se tako većinom desi da su to baš atraktivne lokacije, blizina izletišta, turističke destinacije, vodotoci rijeka itd.

Zato JKP „Sana“ d.o.o. Sanski Most u saradnji sa općinom, kao i sa komunalnim redarima i inspekcijama, vrši preventivno uklanjanje i sanaciju istih i postavljanjem vidljivie natpise o zabrani daljnjeg odlaganja smeća na tim lokacijama. Samo u prošloj godini očišćeno je i sanirano oko 14 divljih deponija.

SWOT ANALIZA

Sektor: UPRAVLJANJE KRUTIM OTPADOM	
S (S N A G E)	➤ pokrivenost odvozom krutog otpada cca 92 % teritorije općine; ➤ vršenje redovnog svakodnevnog pružanja usluga odvoza smeća; ➤ nadležnost lokalne samouprave u oblasti prikupljanja otpada je velika; ➤ značajna finansijska sredstva iz budžeta općine kako za sanaciju deponije tako i za uklanjanje i sanaciju divljih deponija; ➤ spremnost lokalne samouprave na unapređenju kvaliteta pružanja usluga odvoza smeća, preko pomoći u obnavljanju sredstava, pomoći komunalnih redara i inspeksijske službe, saradnje i pomoći predstavnika mjesnih zajednica; ➤ spremnosti građana i svih udruženja građana na očuvanju čistoće i svih prirodnih ljepota Sanskog Mosta, kao i svim vidovima edukacije; ➤ tačni podaci o svim lokacijama i broju divljih deponija ; ➤ donošenje zakonske obaveze od strane Općinskog vijeća, da svaki privredni subjekt i svako domaćinstvo, mora imati Ugovor o pružanju komunalnih usluga sa firmom JKP „Sana“ d.o.o. Sanski Most

W (S L A B O S T I)	➤ postojanje, još uvijek većeg broja divljih deponija, uz stalni trend otvaranja novih divljih deponija; ➤ neselektivno prikupljanje komunalnog krutog otpada; ➤ nezadovoljavanje standarda propisanih za odlagališta sa higijensko-zdravstvenog i tehničkog aspekta; ➤ neriješen problem zbrinjavanja ostalih vrsta otpada: klaoničkog, medicinskog građevinskog, industrijskog, uključujući i opasni otpad (akumulatorske baterije, gume, masti, ulja, toneri, ketridži, kompjuterska oprema i sl.) ➤ neadekvatna i dotrajala, kako sredstva za prikupljanje smeća, tako i same posude za odlaganje smeća (kante, kontejneri); ➤ ograničenosti kapaciteta same lokacije i vremenske ograničenosti deponovanja smeća, max, dvije godine; ➤ niske cijene usluge odvoza smeća, mali broj aktivnih korisnika tako da ostva-rena naplata ne pokriva sve nastale troškove i nema mogućnosti vlastitog ulaganja u nova sredstva i novu opremu; ➤ propisi koji tretiraju ovu oblast su zastarjeli, neažurirani i ne provode se; ➤ nezadovoljavajuće aktivnosti inspeksijskih službi u pogledu zaštite životne sredine i prirodnih ljepota na području općine; ➤ niska ekološka svijest građana i komunalna nekultura samih korisnika; ➤ nepostojanje bilo kojeg vida selektivnog odvajanja ili reciklaže samog otpada kao i nepostojanje prijedloga projekata, ideja za rješavanje ovih problema; ➤ neriješeno pitanje zbrinjavanja animalnog otpada (klaoničkog), nepostojanje stočnog i životinjskog ograđenog groblja ili spalionice za isto i sl.
O (M O G U Ć N O S T I)	➤ prioritetno rješavanje problema (određivanje lokacije) regionalne deponije; ➤ poboljšanje higijensko - sanitarnih uslova postojeće deponije; ➤ izrada planske i studijsko - projektne dokumentacije, te registra otpada; ➤ plansko rješavanje pojave divljih deponija kao i sanacija postojećih - registrovanih divljih deponija sa prioritetom onih u blizini turističkih destinacija; ➤ poboljšanje kvaliteta pružanja komunalnih usluga kroz unapređenje sistema prikupljanja otpada, sistemski pristup primjenom EU upravljanja otpadom; ➤ hitno uvođenje ekološki i finansijski prihvatljivog procesa razdvajanja, selektiranja i tretmana smeća (reciklaža, presovanje, spaljivanje); ➤ unapređenje saradnje sa nevladinim sektorom, kako u iznalaženju načina finansiranja kvalitetnih projekata, tako i radu i edukaciji svih struktura stanovništva (vrtići, škole, klubovi, udruženja, domaćinstva); ➤ unapređenje rada komunalne inspekcije i ostalih službi, boljim opremanjem i donošenjem novih i ažuriranjem postojećih zakonskih propisa iz oblasti ekologije i zaštite okoline, te njihovo efikasno provođenje (monitoring, kontrola, kažnjavanje, sankcije); ➤ aktivirati temu i inicijativu, interes privatnog sektora za reciklažom pojedinih vrsta otpada; ➤ ponovno uvođenje programa odvoza kabastog krutog otpada ;
T (P R I J E T N J E)	➤ ugroženost šireg područja teritorije oko same deponije sa higijensko - sanitarnog i zdravstvenog aspekta; ➤ nepostojanje regionalnog strateškog plana upravljanja krutim otpadom; ➤ slaba mogućnost uticaja na ubrzanje procesa uspostavljanja regionalnog sanitarnog odlagališta krutog otpada ; ➤ nemogućnost uticaja na više nivoe vlasti ; ➤ neriješeno pitanje zbrinjavanja opasnog i radioaktivnog otpada na nivou kantona, karakteristike kraškog područja tla deponije i njene okoline; ➤ još uvijek pojava opasnosti od mina i minsko eksplozivnih sredstava kako u posudama za odlaganje smeća tako u blizinama putnih komunikacija, naročito na lokacijama divljih deponija i odlagališta ; ➤ nedostatak finansijskih sredstava za rješavanje ovih problema (pogotovo na lokalnom i kantonalnom nivou);

3.4. ZAŠTITA OD VODA I ODVODNJA OBORINSKIH VODA

3.4.1. ODBRANA OD POPLAVA

Na području općine Sanski Most sedamdesetih godina je s obje strane rijeke Sane izgrađen betonski zid za zaštitu od poplava na potezu od gradskog mosta do Karića mosta. Dužina ovog zida iznosi oko 400 m. U cilju zaštite od poplava 2006. godine izgrađen je nasip u dužini od 600 m, s lijeve strane rijeke Sane nizvodno od Karića mosta. Na nekoliko mjesta je izgrađen i sistem za mjerenje vodostaja.

3.4.2. STANJE OBJEKATA ODBRANE OD POPLAVA

Na području općine Sanski Most izgrađeni vodoprivredni objekti za odbranu od poplava se ne održavaju redovito, te se nalaze u jako lošem stanju. U proteklom periodu od 1992. do 2004. godine stanje ovih objekata je dovedeno do ruba propadanja, tako da se na pojedinim dionicama ovaj zid počeo obrušavati usljed erozije i dotrajalosti. Projektna dokumentacija o izgrađenim objektima za odbranu od poplava skoro da i ne postoji, neažurna je, odnosno zastarjela čime je održavanje pomenutih objekata neizvodivo.

3.4.3. OSTALI UTICAJI NA POVEĆANJE UČESTALOSTI PLAVLJENJA

Gradsko područje Sanskog Mosta ima veliki problem sa podzemnim vodama, te su iz ovog razloga česte poplave (svakih 10 godina sa povećanjem prouzrokovanih šteta i povećanjem nivoa vodostaja).

Primjena neadekvatnog sistema gospodarenja šumama kroz neravnomjernu šumsku sječu, zatim neobrađivanje poljoprivrednog zemljišta značajno su uticali na kapacitet tla odnosno onemogućili da isto zadrži vodu. Ovim je povećan broj erozija i bujica, odnosno rizik od pojave poplava. Lošim gazdovanjem šumama i stalnim zbijanjem poljoprivrednog zemljišta ubrzano je oticanje voda i smanjena sposobnost šumskog i poljoprivrednog zemljišta da akumuliraju oborinske vode. Kada se još svemu ovom doda i ljudski nemar, koji po pitanju zatvorenosti (začepljenosti) odvodnih kanala i propusta u velikoj mjeri dovodi do povećanja šteta prouzrokovanih bujicama i erozijama, tako da od malih problema nastaju mnogo veći problemi.

3.4.4. POPLAVE

Posljednja poplava na području općine zabilježena je 2010. godine kada su zabilježeni najveći vodostaji rijeke Sane od kako se vodi statistika o vodostajima rijeke. Zabilježeni nivo vodostaja Sane je iznosio 425 cm što je za 5 cm veći od pedesetogodišnjeg vodostaja. Kritična tačka plavljenja rijeke Sane iznosi 380 cm. Plavljenjem velikih površina poljoprivrednog i građevinskog zemljišta općina gubi vlastite resurse (potencijal) za razvoj. Poplave različitog intenziteta periodično se ponavljaju svake treće godine nanoseći direktne i indirektne materijalne štete koje se često ne mogu ni procijeniti. Pored poplava od rijeke Sane, na području općine postoji i nekoliko pritoka koje u velikoj mjeri plave poljoprivredne površine. Najviše se ovo dešava kod tri pritoke rijeke Sane i to Majdanuše, Blihe i Zdene. Najčešće poplave ovih pritoka se dešavaju u donjem dijelu oko ušća u rijeku Sanu. Ostale pritoke rijeke Sane izliju iz korita i nanesu štete lokalnom stanovništvu, mada je to zabilježeno u manjoj mjeri.

3.4.5. OBORINSKE VODE NASELJA

Oborinske vode u naseljima prikupljene su najvećim dijelom preko asfaltnih površina i odvodnih kanala koje bez prečišćavanja završavaju u potocima, a kasnije u rijeci Sani. Jako bitno je napomenuti da su ovi kanali i jarci u velikoj mjeri zapušteni i neodržavani, te su česti problemi odvodnje oborinskih voda.

3.4.6. ORGANIZACIJA ODBRANE OD POPLAVA

Planovi odbrane od poplava za područje sliva rijeke Sane, kao ni kantonalni planovi odbrane od poplava nisu rađeni poslije rata. Prostorno planska dokumentacija nije usklađena sa potrebama oblasti odbrane od poplava, odnosno ovaj segment je skoro u potpunosti zanemaren. U poslijeratnih deset godina praksa je bila da se rješavaju posljedice, a ne sprječavaju uzroci.

U proteklih nekoliko godina urađene su značajnije intervencije, te je unaprijeđen rad Općinskog štaba civilne zaštite (OŠCZ). Što se tiče saradnje OŠCZ sa nadležnim općinskim službama je još uvijek na slabom nivou.

Slaba je informiranost građana, pa je potrebno podići je na viši nivo posebno kada se radi o nadležnostima i mogućnostima.

3.4.7. PROPISI I NJIHOVO PROVOĐENJE

Prethodnim, a i novim Zakonom o vodama između različitih nivoa vlasti nisu jasno definirane nadležnosti za ovu oblast, postoji evidentan nedostatak odgovarajućih propisa, čime je uspostava organizacije i sistema odbrane od poplava značajno usložnjena. Također, u proteklom periodu nije bio osiguran adekvatan inspeksijski nadzor, odnosno postojeći inspeksijski organi (vodoprivredni inspektori) nisu provodili postojeće propise odnosno nisu radili aktivno prije svega na uklanjanju bespravno izgrađenih objekata ili čišćenju drenažnih kanala.

3.4.8. FINANSIRANJE ODBRANE OD POPLAVA

Evidencija o izdvajanju sredstava (naknada) za odbranu od poplava nije uspostavljena, a ne vrši se planiranje fondova za održavanje kanala, regulisanih potoka, obaloutvrda i nasipa, niti za obeštećenje nastalih šteta. Jako bitno je napomenuti da OŠCZ ima veoma male prihode, te nisu u mogućnosti da pravovremeno interveniraju, niti da spriječe i zaštite lokalno stanovništvo i njihovu imovinu.

3.4.9. POTREBE

U svrhu unapređenja stanja u oblasti odbrane od poplava, odnosno zaštite građana i njihove imovine, te obezbjeđenju stvaranja novih obradivih površina neophodno je u narednom periodu provesti sljedeće aktivnosti:

- Pojačati koordinaciju OŠCZ i općinske službe za privredno – komunalne djelatnosti i ekologiju;
- Povećati grant u budžetu općine za OŠCZ (za održavanje opreme i kanale);
- Uvesti praksu izrade srednjoročnih i godišnjih planova odbrane od poplava;
- Izraditi neophodnu projektnu dokumentaciju za održavanje postojećih objekata i izgradnju novih objekata odbrane od poplava;
- Izvršiti objedinjavanje finansijskih sredstava iz različitih izvora, posebno sa viših nivoa vlasti (kanton, entitet) za provođenje aktivnosti i mjera odbrane od poplava;
- Izvršiti dodatnu edukaciju osoblja općinskih službi, Službe civilne zaštite i građana;
- Kontinuirano raditi na podizanju svijesti građana i njihovom aktivnom učešću u implementaciji sistema odbrane od poplava;
- Utvrditi politiku korištenja prirodnih resursa na području općine;
- Unaprijediti saradnju sa entitetskim i kantonalnim institucijama nadležnim za odbranu od poplava, kao i onim nadležnim za upravljanje šumama i poljoprivrednim zemljištem;
- Unaprijediti sistem uzbunjivanja i obavještanja;
- Unaprijediti postojeće propise i njihovo provođenje.

3.4.10. SWOT ANALIZA

Sektor: ZAŠTITA OD VODA I ODVODNJA OBORINSKIH VODA	
S (S N A G E)	➤ Organizacijska služba civilne zaštite za pomoć u kriznim situacijama; ➤ Postoje određeni objekti odbrane od poplava na određenim dijelovima vodotoka; ➤ Pojedini vodotoci imaju izrađenu projektnu dokumentaciju zaštite od poplava; ➤ Postojanje građanske operative koja može realizirati projekte; ➤ Praćenje hidroloških i meteoroloških podataka duži niz godina; ➤ Djelomično izgrađen separatan sistem kanalizacije; ➤ Objekti zaštite od velikih voda su u dobrom stanju.
W (S L A B O S T I)	➤ Bespravno zasipanje odvodnih kanala i vodotoka; ➤ Nedefinirana nadležnost nad pojedinim kanalima; ➤ Nedovoljna finansijska sredstva koja se troše u ovoj oblasti; ➤ Nepostojanje adekvatne studijske i projektne dokumentacije; ➤ Svijest građana o značaju ove oblasti je na niskom nivou; ➤ Neangažiranost stručnih lica u ovoj oblasti; ➤ Loše stanje i nepostojanje kolektora oborinskih voda i odvodnih kanala; ➤ Bespravna gradnja u plavnim područjima.
O (M O G U Ć N O S T I)	➤ Mogućnost izgradnje hidroelektrana koje bi regulirale velike vode (protočne); ➤ Priprema prijedloga projekata za sredstva iz finansijskih fondova; ➤ Poboljšanje kontrole eksploatacije pijeska iz vodotoka; ➤ Podizanje javne svijesti o općem interesu u ovom sektoru (cilj) – kroz informiranje; ➤ Rušenje bespravno izgrađenih objekata; ➤ Izgradnja lateralnih kanala; ➤ Redovito čišćenje vodotoka;
T (P R I J E T N J E)	➤ Trend sve većih vodostaja Sane i pritoka u Sanskom Mostu zbog klimatskih promjena; ➤ Visok nivo podzemnih voda u posljednje vrijeme zbog klimatskih promjena; ➤ Poteškoća u rješavanju imovinsko pravnih odnosa kod regulacije vodotoka; ➤ Trend nekontrolirane sječe šume; ➤ Zanemarivanje realne opasnosti (faktora zaštite od voda i odvodnje oborinskih voda) kod izrade prostorno planske dokumentacije; ➤ Nepoštivanje pozitivnih zakonskih odredbi.

4. LOKALNA UPRAVA I NJENI PARTNERI

4.1. OPĆI DIO

4.1.1. ORGANIZACIJA UPRAVE U OBLASTI VODA I OKOLIŠNE SANITACIJE

Kada je u pitanju organizacija uprave u oblasti voda i okolišne sanitacije na području općine Sanski Most treba istaći da je Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji općinskog organa uprave koji je donesen 2009.godine, utvrđena i oblast komunalnih djelatnosti u okviru Općinske službe za privredno-komunalne djelatnosti i ekologiju, kao jedne od organizacionih jedinica organa uprave općine Sanski Most.

Međutim, imajući u vidu značaj voda i vodenih resursa na području općine kao i globalni cilj zaštite i očuvanja okoliša, te činjenicu da je ovoj problematici sobzirom na organizacionu strukturu i pozitivne zakonske propise na nivou općine potrebno pokloniti više pažnje, sasvim je jasno da je neophodno u organizacionom i tehničkom smislu, kroz formiranje posebnog Odsjeka za komunalne djelatnosti, ozbiljnije i snažnije pristupiti rješavanju problema iz ove oblasti. Formiranje jednog ovakvog odsjeka imalo bi za posljedicu ne samo snažniji angažman lokalnih vlasti u oblasti voda i okoliša, nego i stvaranje pretpostavki za intenzivniju saradnju uprave sa građanima kao korisnicima usluga, ali i nevladinog sektora koji se bavi pitanjima zaštite i očuvanja voda i okoliša.

Pravni okvir kojim su generalno propisane kako procedure postupanja, tako i odnos državnih službenika prema krajnjem korisniku usluga, definiran je u nekoliko zakona i podzakonskih propisa, poput Zakona o državnoj službi, Zakona o organizaciji organa uprave, Zakona o komunalnim djelatnostima i Zakona o komunalnim redarima, kao i Etičkog kodeksa za državne službenike u F BiH.

Osim toga, u nadležnosti općine su i urbanističko-građevinska te komunalna inspekcija, koje u okviru svojih ovlaštenja vrše inspekcijski nadzor nad primjenom pozitivnih zakonskih propisa u predmetnim oblastima. Činjenica jeste da građani i privatni sektor nisu u potpunosti zadovoljni radom inspekcije i da u tom pogledu ima prostora za unapređenje njenog rada.

Važno je istaći kako općinska administracija nije dovoljno osposobljena i organizirana za poslove planiranja u oblasti voda i okolišne sanitacije, te da se vrlo malo radi na strateškom planiranju razvoja u navedenim oblastima. Iako općina ima urađenu i usvojenu Strategiju socio-ekonomskog razvoja, usvojena prostorno-planska dokumentacija (urbanistički i regulacioni planovi) najčešće determinirana trenutnim potrebama nedovoljno obrađuje oblast voda i okoliša, te se uglavnom u tim segmentima ne provodi, što se između ostalog, pripisuje neriješenim imovinsko-pravnim odnosima i neuređenju građevinskog zemljišta za područja obuhvata pomenute prostorno-planske dokumentacije.

Neadekvatnost i nedovoljna opremljenost prostora za smještaj osoblja i opreme je također jedan od razloga za nepostizanje zadovoljavajućih rezultata u oblasti voda i okolišne sanitacije. Naime, informaciona tehnologija nije na odgovarajućoj razini, što se dijelom može pripisati nedostatku potrebnih finansijskih sredstava, te neadekvatnim prostornim kapacitetima. Službe i odsjeci u okviru općinskog organa uprave još uvijek nisu umrežene, iako se radi o vrlo važnim potrebama za kvalitetan i efikasan rad same administracije, koje bi trebale u skorije vrijeme biti realizirane.

Kada je riječ o međunarodnim investicijskim fondovima, kao nezaobilaznim izvorima finansiranja svih važnijih projekata, treba istaći da općina posjeduje potencijale da samostalno aplicira za sredstva za izvjestan broj projekata po proceduri EU, iako bi veći stepen informiranosti same administracije, pa i značajnije finansijske mogućnosti lokalne zajednice u cjelini, svakako doprinjeli intenziviranju ovih aktivnosti. Ipak određeni broj projekata već se implementira na području općine iz sredstava EU, u saradnji sa stranim partnerima (Italija, program SEENET, Švicarska agencija za razvoj i saradnju - SDC, Austrijska razvojna agencija i dr.).

4.1.2. PRAVNA REGULATIVA

U oblasti voda i okolišne sanitacije izvjesna je potreba kako za donošenjem novih propisa, tako i za izmjenama i dopunama postojećih propisa na području općine Sanski Most. Treba istaći da je u posljednje vrijeme učinjen svojevrsan pomak u pogledu donošenja pozitivnih propisa koji reguliraju predmetnu oblast. Između ostalog, Općinsko vijeće je usvojilo Odluku o komunalnom redu u protekloj godini, koja uz ranije donesenu Odluku o komunalnoj naknadi ipak predstavlja dobru polaznu osnovu i stvara jasan pravni okvir za unapređenje stanja u oblasti voda i okolišne sanitacije. Također je usvojena i Odluka o zaštiti izvorišta vode za piće "Zdena", čime je regulisana zaštita izvorišta vode za piće u urbanom dijelu općine, dok je svakako sve izraženija potreba za donošenjem sličnih propisa i kada su u pitanju druga izvorišta na području općine.

Međutim, i ovdje je neophodno ukazati na činjenicu da i pored postojanja ovih propisa, stepen njihovog provođenja nije na zavidnom nivou, kako zbog nedovoljne svijesti građana u pogledu plaćanja komunalnih usluga, odlaganja i sortiranja otpada, utroška vode, tako i zbog nedovoljne angažiranosti nadležnih inspekcija. Iz tih razloga, postoji potreba za unapređenjem pozitivnih zakonskih propisa i modernizacijom rada nadležnih inspekcija kroz dodatno opremanje i usavršavanje, te za podizanjem svijesti korisnika komunalnih usluga u pogledu obaveze očuvanja vodenih resursa i okoliša kao cjeline.

U oblasti vodoprivrede, s obzirom na važeći Zakon o vodama, izrađen je Projekat zaštite izvorišta vode za piće "Zdena", na osnovu kojeg je urađena i usvojena ranije pomenuta Odluka. S druge strane, nije donesena vodoprivredna osnova, niti je donesen Plan zaštite od voda.

Kamenolomi i separacije na prostoru općine Sanski Most, smatraju se jednim od najznačajnijih faktora koji mogu uticati na kvalitet i kvantitet podzemnih i površinskih voda, svakako postoji. Međutim, zbog podijeljene nadležnosti u ovoj oblasti između entiteta, kantona i općina, evidencija kamenoloma i separacija nije adekvatno ažurirana i iz tog razloga ne bi mogla poslužiti kao odgovarajući parametar u analizi i procjeni trenutnog stanja.

Ipak, činjenica je da svi kamenolomi već imaju dozvolu za rad ili su u fazi dobivanja iste, o čemu nadzor vrši Federalna uprava za inspeksijske poslove. Međutim, postoje i pojave nelegalne eksploatacije istih, koje često ima ili može imati veoma ozbiljne posljedice, obzirom da se u blizini kamenoloma u određenim područjima nalaze izvorišta pitke vode koja nisu adekvatno zaštićena.

4.1.3. SARADNJA SA GRAĐANIMA I NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

Uprkos određenom stepenu uključenosti građana i nevladinih organizacija u proces planiranja i donošenja odluka, koji se prvenstveno realizira kroz javne rasprave, tribine ali i tematske sastanke sa građanima i predstavnicima civilnog društva, te aktivnosti još uvijek nisu na zadovoljavajućoj razini. Razlozi za ovakvo stanje su raznoliki, ali bi se kao osnovni uzroci mogli navesti nezainteresiranost građana, te nedovoljna komunikacija građana i uprave, što je opet rezultiralo izvjesnim stepenom nezadovoljstva građana radom uprave. Takvo nezadovoljstvo ima svoju djelomičnu opravdanost, najčešće zbog određenih birokratskih prepreka i sporog rješavanja upravnih predmeta, gdje se isti ne rješavaju uvijek u okviru zakonom propisanih rokova.

Međutim, evidentno je i da postoji problem pravilnog kanalisanja interesa i potreba građana prema općinskoj upravi, zašto se uzroci mogu naći u ranije pomenutoj nedovoljnoj komunikaciji građana i uprave, ali i nedovoljnom korištenju usluga nevladinih organizacija u upoznavanju građana sa radom uprave.

Stoga je neophodno unaprijediti komunikaciju i saradnju javnog i privatnog sektora na lokalnom nivou, što bi imalo dugoročne pozitivne efekte na cjelokupan rad općinske administracije, a time i na aktivnosti u oblasti voda i okolišne sanitacije.

Na području općine Sanski Most djeluje veći broj nevladinih organizacija, ali i udruženja građana, koja svaki u okviru svog djelokruga rada, doprinose rastu demokratske svijesti građana uopće.

Posebno su značajne nevladine organizacije koje rade na unapređenju i zaštiti životne okoline, poput Planinarsko ekološkog udruženja „Kanjon“, Udruženja ekologa „Svetinja“, „Dijakom“ i drugi, čije aktivnosti imaju važnu ulogu u podizanju svijesti građana o obavezi i potrebi očuvanja okoliša. Saradnja između općine i nevladinog sektora je na zadovoljavajućem nivou, a ona se ogleda i u izvjesnoj finansijskoj podršci općine nevladinim organizacijama i njihovim projektima.

Također, u cilju unapređenja ukupnog stanja u oblasti voda i okolišne sanitacije, ali i drugim aspektima društvenog života, između organa uprave i građana, udruženja građana i nevladinih organizacija održavaju se periodični sastanci, sa konkretnim temama, na kojima se u direktnoj komunikaciji sa neposrednim akterima pokušavaju iznaći najbolja rješenja problema koji se javljaju na terenu. U tom smislu, značajnu ulogu imaju mjesne zajednice, koje kroz svoje godišnje programe rada predviđaju i određene projekte u oblasti voda i okolišne sanitacije, te u saradnji sa općinom, koriste odobrena sredstva budžeta općine za finansiranje konkretnih projekata i aktivnosti. Konkretan primjer dobre saradnje općine i mjesnih zajednica u oblasti voda i okolišne sanitacije svakako je izrada i implementacija Elaborata o unapređenju lokalnih vodovodnih sistema na području općine Sanski Most, koji je urađen u direktnoj saradnji sa predstavnicima mjesnih zajednica. Neupitna je spremnost i volja građana za sufinansiranje projekata iz ovih oblasti, osobito kada se radi o izvorištima pitke vode, ali ne postoje utvrđeni i dogovoreni kriteriji o odnosima i načinu učešća građana u finansiranju određenih projekata, tako da se ta pitanja rješavaju od projekta do projekta.

4.1.4. JAVNO VODOVODNO PREDUZEĆE (VODOVOD I KANALIZACIJA)

JKP "ViK" d.o.o. Sanski Most je osnovano Odlukom Općinskog vijeća Sanski Most od strane općine Sanski Most kao osnivača, a u skladu sa Zakonom o javnim preduzećima FBiH. U skladu sa statusom javnih preduzeća, općina Sanski Most imenuje članove Skupštine preduzeća kao najvišeg organa upravljanja, te provodi proceduru imenovanja članova Upravnog i Nadzornog odbora, kao i direktora. Finansiranje JKP „ViK“ d.o.o. Sanski Most zasniva se na prihodima ostvarenim iz cijene pružanja komunalnih usluga, što ujedno predstavlja i jedini izvor prihoda, jer navedeni subjekt nije budžetski korisnik.

Što se tiče kadrovske i tehničke opremljenosti, postoji Pravilnik o sistematizaciji radnih mjesta koji se dosljedno primjenjuje i redovito revidira, a tehnička opremljenost je na relativno niskom nivou, ali ispunjava minimalno-tehničke uvjete za nesmetan rad preduzeća. Po pitanju katastra instalacija, navedena dokumentacija postoji za cjelokupnu vodovodnu mrežu izgrađenu od 1996. godine, dok za prijeratnu postoji samo djelomična evidencija.

4.1.5. JKP „SANA“ (UPRAVLJANJE KRUTIM OTPADOM)

Kao i u prethodnom slučaju, radi se o javnom preduzeću osnovanom Odlukom Općinskog vijeća 02.08.1996.godine i organiziranom u skladu sa Zakonom o javnim preduzećima FBiH. Upravljačka struktura je identična JKP "ViK" d.o.o., gdje općina Sanski Most imenuje članove Skupštine te provodi proceduru izbora članova Upravnog i Nadzornog odbora. Finansiranje preduzeća zasniva se isključivo na prihodima iz naplate komunalnih usluga, jer preduzeće nije budžetski korisnik.

Tehnička opremljenost preduzeća je neadekvatna i potrebna je sanacija i obnavljanje postojeće opreme i voznog parka, kako bi se podigao nivo kvaliteta komunalnih usluga i stepen naplate istih.

Evidentan je odgovarajući stepen kvalificiranosti uposlenog osoblja, a postojeći Pravilnik o sistematizaciji radnih mjesta dosljedno se primjenjuje i nadopunjuje u skladu s potrebama preduzeća.

4.1.6. JU „OPĆINSKI FOND ZA KOMUNALNE DJELATNOSTI I INFRASTRUKTURU“

JU „Općinski fond za komunalne djelatnosti i infrastrukturu“ osnovan je od strane općine Sanski Most Odlukom Općinskog vijeća od 27.07.2005. godine. Prema Pravilniku o radu djelatnosti fonda su slijedeće: djelatnosti iz oblasti zajedničke komunalne potrošnje; uređenje, izgradnja, rekonstrukcija i održavanje komunalne infrastrukture; uređenje, izgradnja i održavanje gradskih ulica, lokalnih i nekategorisanih puteva.

Osnovni izvor finansiranja fonda je Budžet općine, s tim što fond vrši naplatu općinskih komunalnih naknada utvrđenih Odlukom Općinskog vijeća, ali naplaćena sredstva se uplaćuju na ime organa uprave i fond nije u mogućnosti raspolagati s njima.

Fond ima svoj plan rada te Pravilnik o sistematizaciji radnih mjesta, gdje trenutna struktura zaposlenih odgovara navedenom dokumentu. Rad fonda koordinira se preko Općinske službe za privredno-komunalne djelatnosti i ekologiju.

4.1.7. LOKALNI RAZVOJNI CENTAR - LORCA

Lokalni razvojni centar „LORCA“ je osnovna oktobra mjeseca 2006.godine u skladu sa Zakonom o udruženjima i fondacijama F BiH, kao zajednički projekat italijanske organizacije UCODEP i općine Sanski Most. Centar ima Skupštinu, Upravni odbor i izvršnog direktora kao organe upravljanja, a registriran je kao samostalno strukovno, stručno-poslovno, nestranačko udruženje građana, fizičkih i pravnih lica, eminentnih predstavnika privatnog, nevladinog i javnog sektora koji su uključeni u socijalni i ekonomski razvoj zajednice.

Na osnovu Statuta, a pored podsticaja podrške lokalnoj privredi, razvoju malog privatnog poduzetništva i zapošljavanja, saradnje u realizaciji razvojnih projekata općine i implementacije Strategije socio - ekonomskog razvoja, promociji stranih i domaćih investicija i sl, jedna od djelatnosti je i saradnja s lokalnim i inozemnim nevladinim organizacijama i institucijama koje podržavaju programe razvoja turizma i zaštite okoliša.

Obzirom da je Centar registriran kao neprofitno udruženje, osnovni izvor finansiranja je Budžet općine i sredstva ostalih domaćih i inozemnih donatora, usmjerena za realizaciju određenih razvojnih projekata.

4.1.8. SWOT ANALIZA

Sektor: LOKALNA UPRAVA I NJENI PARTNERI	
S (S N A G E)	➤ Stručno osposobljeni ljudski resursi; ➤ Opredjeljenost lokalne uprave ka implementaciji razvojnih projekata; ➤ Primjena participatornog pristupa pri strateškom planiranju; ➤ Spremnost lokalne uprave za stručno osposobljavanje uposlenih; ➤ Predviđena budžetska sredstva za razvojne projekte (projekat kapitalnih investicija); ➤ Dobra saradnja općinske uprave sa nevladinim sektorom; ➤ Zadovoljavajući stepen tehničko-tehnološke opremljenosti; ➤ Iskustvo pri implementaciji razvojnih projekata u skladu sa propisima EU.
W (S L A B O S T I)	➤ Organizacija i sistematizacija radnih mjesta neodgovara stvarnim potrebama sektora voda, zaštite okoliša i komunalnih djelatnosti; ➤ Nedostatak planskog pristupa edukaciji uposlenih; ➤ Nedostatak baze podataka o infrastrukturnim kapacitetima; ➤ Neriješeni imovinsko-pravni odnosi; ➤ Nedovoljno izrađena prostorno-planska dokumentacija; ➤ Neadekvatan i nedostatan kancelarijski prostor (neadekvatna interna organizacija); ➤ Nedovoljna obučenost uposlenih za pristup međunarodnim fondovima; ➤ Nedostatak katastra komunalnih instalacija; ➤ Pogrešna metodologija u pristupu rješavanja problema (veći akcenat je na posljedicama u odnosu na uzroke); ➤ Niska svijest lokalnog stanovništva po pitanju obaveze plaćanja komunalnih usluga; ➤ Nedovoljno dobra i efikasna komunikacija lokalne uprave i građana; ➤ Nedovoljna angažiranost općinske komunalne inspekcije; ➤ Nedostatak sektorskih strateških planova.
O (M O O G U Ć N O S T I)	➤ Materijalna sredstva viših nivoa vlasti; ➤ Pristup IPA fondovima; ➤ Mogućnost realizacije projekata regionalne saradnje; ➤ Osnivanje Lokalnih akcionih grupa (LAG) u svrhu lakšeg pristupa međunarodnim fondovima; ➤ Inicijativa za pokretanje dodjele koncesija; ➤ Integralno upravljanje vodnim resursima na nivou BiH; ➤ Dodatno osposobljavanje i obučenost postojećih, te stipendiranje budućih stručnih kadrova iz deficitarnih područja struke; ➤ Uvođenje GIS-a i baze podataka o katastru instalacija po uzoru na ostale općine u BiH; ➤ Uvođenje savremenih organizacionih i operativnih procedura u svrhu povećanja efektivnosti rada službi; ➤ Donošenje nedostajućih zakona i podzakonskih akata na kantonalnom nivou.

T (P RI JE TN JE)	➤ Nepovoljan migracioni trend; ➤ Ovisnost o političkom uticaju; ➤ Neadekvatna legislativa na višim nivoima vlasti; ➤ Nedosljedna primjena važećih propisa viših nivoa vlasti; ➤ Neusklađenost entitetskih zakona; ➤ Štetan uticaj eksploatacije šuma i mineralnih sirovina na vode i okolišnu sanitaciju; ➤ Spor proces društveno-ekonomskih reformi kreiranih na višim nivoima vlasti; ➤ Neadekvatna zastupljenost lokalne zajednice u razvojnim planovima kantona i federacije; ➤ Nedostatak odgovarajućih planova upravljanja vodama i zaštitom okoliša na kantonalnom i entitetskom nivou.

5. IZJAVA O VIZIJI

*Sanski Most - grad cvijeća;
Uskoro oaza čistih voda i bistrih
rijeka,
s dobrom upravom
i zadovoljnim građanima.*

6. STRATEŠKA OPREDJELJENJA

Uzimajući u obzir sve elemente analize stanja, posebno posmatrajući slabosti i mogućnosti iz provedene SWOT analize, te uključujući izjavu o viziji, određeni su strateški i operativni ciljevi razvoja oblasti voda i okolišne sanitacije. Iako se neki od ciljeva mogu okarakterizirati kao sanacioni, oni su usmjereni na stvaranje pretpostavki za održivi razvoj pomenutih oblasti. Programi i projekti su predloženi u svrhu što skorijeg približavanja strateškim ciljevima i bržeg ostvarenja operativnih ciljeva. Prilikom njihovog predlaganja vodilo se računa o njihovoj opravdanosti, izvodljivosti i održivosti.

Planirana unapređenja u oblasti vodosnabdijevanja (smanjenje gubitaka, odnosno procenta neobračunate vode kroz sanaciju i rekonstrukciju postojećih vodovodnih sistema, poboljšanje odnosa sa korisnicima, poboljšanje naplate, te posebno poduzimanje mjera za dugoročno osiguranje kvaliteta vode svim građanima općine) usmjerena su na podizanje općeg standarda i razvoja zajednice, te predstavljaju preduslov za razvoj i finansiranje sistema odvodnje otpadnih voda i njihovog prečišćavanja. Takođe, donatorske organizacije i razvojne banke poštuju iste principe i postavljaju slične uslove.

U oblasti odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda težište je dato na smanjenju zagađenja rijeke Sane i njenih pritoka, urbanim i industrijskim otpadnim vodama, uspostavljanjem nadzora i kontrole nad ispuštanjem voda. Pored toga očekuje se povećanje broja korisnika usluga kao i povećanje naplate pruženih usluga.

Razvoj sistema upravljanja krutim otpadom usmjeren je na smanjenje količina otpada na mjestu nastanka, odnosno uvođenje procesa selektiranja otpada u domaćinstvima te nakon toga njegove reciklaže. Uspostavljanjem pomenutog procesa ostvariće se značajna smanjena troškova odvoza i troškova deponiranja otpada na novoj regionalnoj sanitarnoj deponiji, te ostvariti prihod od prodaje prikupljenih selektiranih sekundarnih sirovina. Pored pomenutog, ostvariće se uticaj na smanjenje zagađenja, rizika po zdravlje građana i postići kvalitetnije stanje životne sredine.

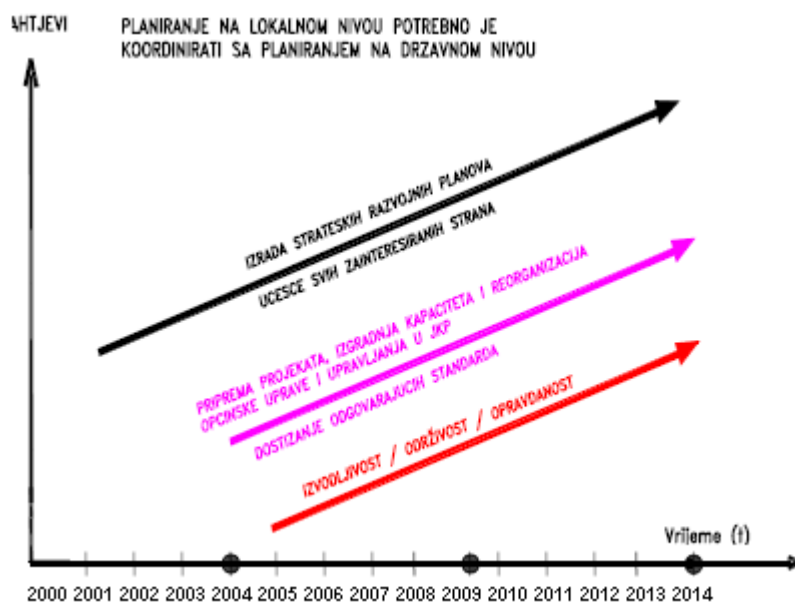
Uspostavljanjem sistema odvođenja oborinskih voda odnosno odbrane od poplava osiguraće se smanjenje ugroženosti života stanovnika, stambenih i industrijskih objekata, poljoprivrednih zemljišta, te stvoriti pretpostavke za korištenje plavnog i močvarnog zemljišta u druge namjene, odnosno u svrhu razvoja općine.

Izrada neophodne studijsko-projektne dokumentacije strateški je preduslov za razvoj svih oblasti vezanih za vode i okolišnu sanitaciju. Također, uvođenje postepenog postizanja cijena (tarifa) koje pokrivaju troškove provedenih usluga, osiguravaće javnim preduzećima održiv rad, što predstavlja strateški zadatak postavljen za budući srednjoročni period. U strateškom smislu planirana su unapređenja vezana za orijentaciju javnih preduzeća prema uslugama, njihovim odnosima sa korisnicima (klijentima), odnosno građanima.

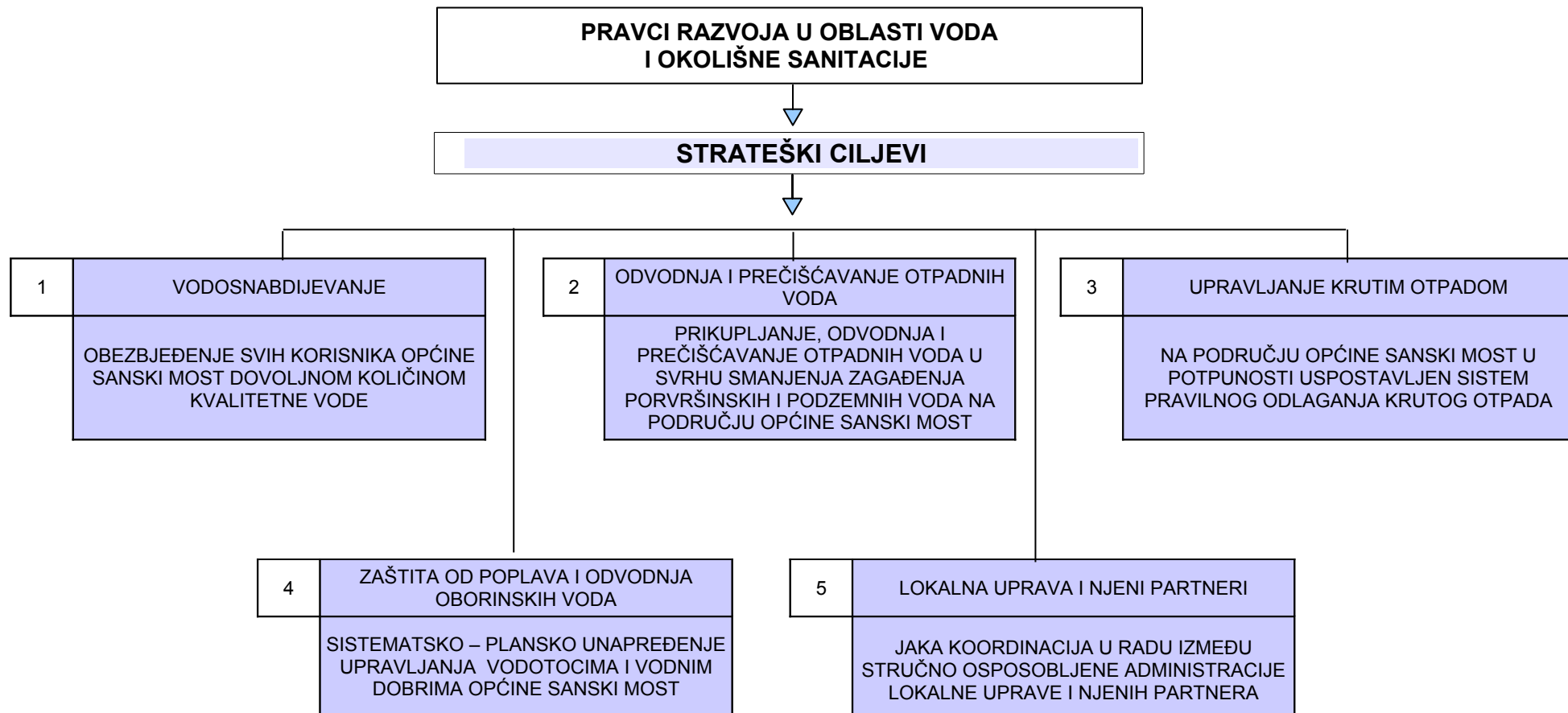
Stvaranje partnerskog odnosa između javnog sektora i civilnog društva kroz edukativne aktivnosti i uključivanje u procese zajedničkog planiranja i donošenja odluka, jedan su od strateških prioriteta razvojnog plana za vode i okolišnu sanitaciju.

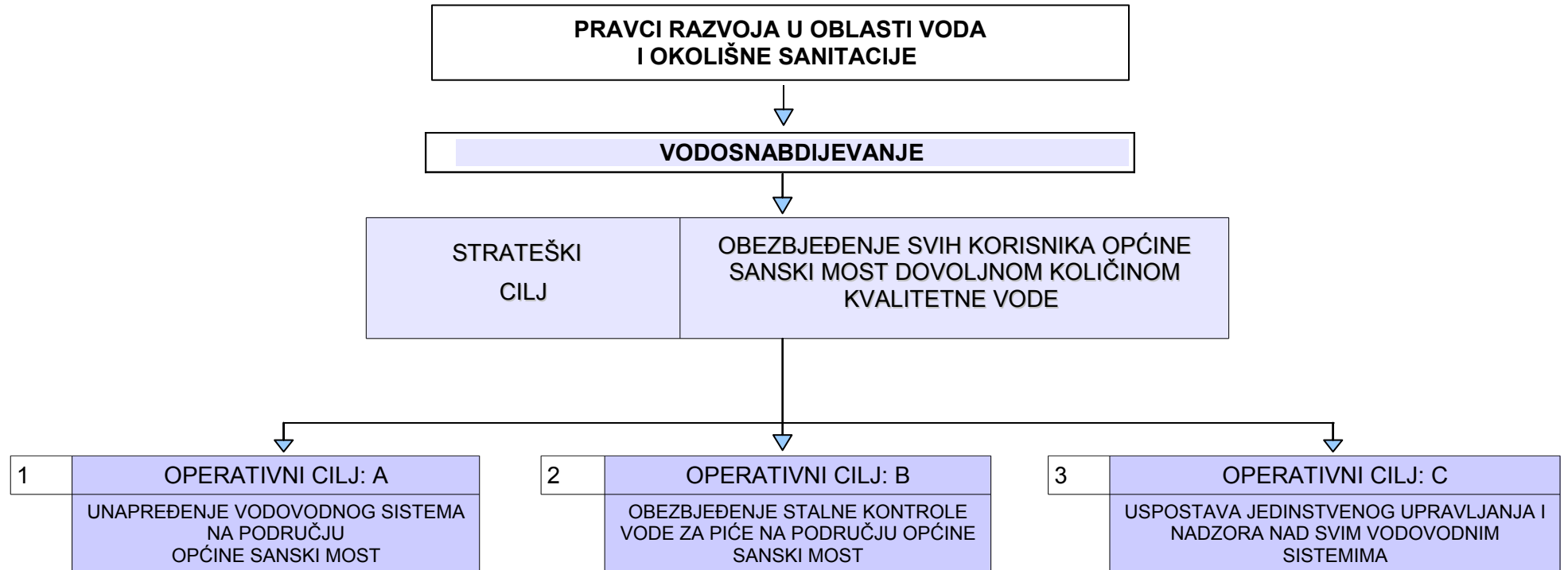
Takođe, stvaranje modela međuopćinske saradnje u regionu i modela saradnje općine sa višim nivoima vlasti strateško su opredjeljenje za kvalitetno upravljanje vodnim resursima i zaštitom okoliša.

Kao jedan od najvažnijih strateških opredjeljenja usvojena je modernizacija, reorganizacija i kadrovsko osposobljavanje lokalne općinske uprave u oblasti voda i okolišne sanitacije uključujući i njena javna preduzeća i javne ustanove. Ulaganja u upravu neophodna su radi obima poslova i zadataka, te izazova koje u oblasti voda i okolišne sanitacije očekuju općinu u narednom periodu kako bi unaprijedila usluge prema svojim građanima i pratila trendove vezane za održivi razvoj.

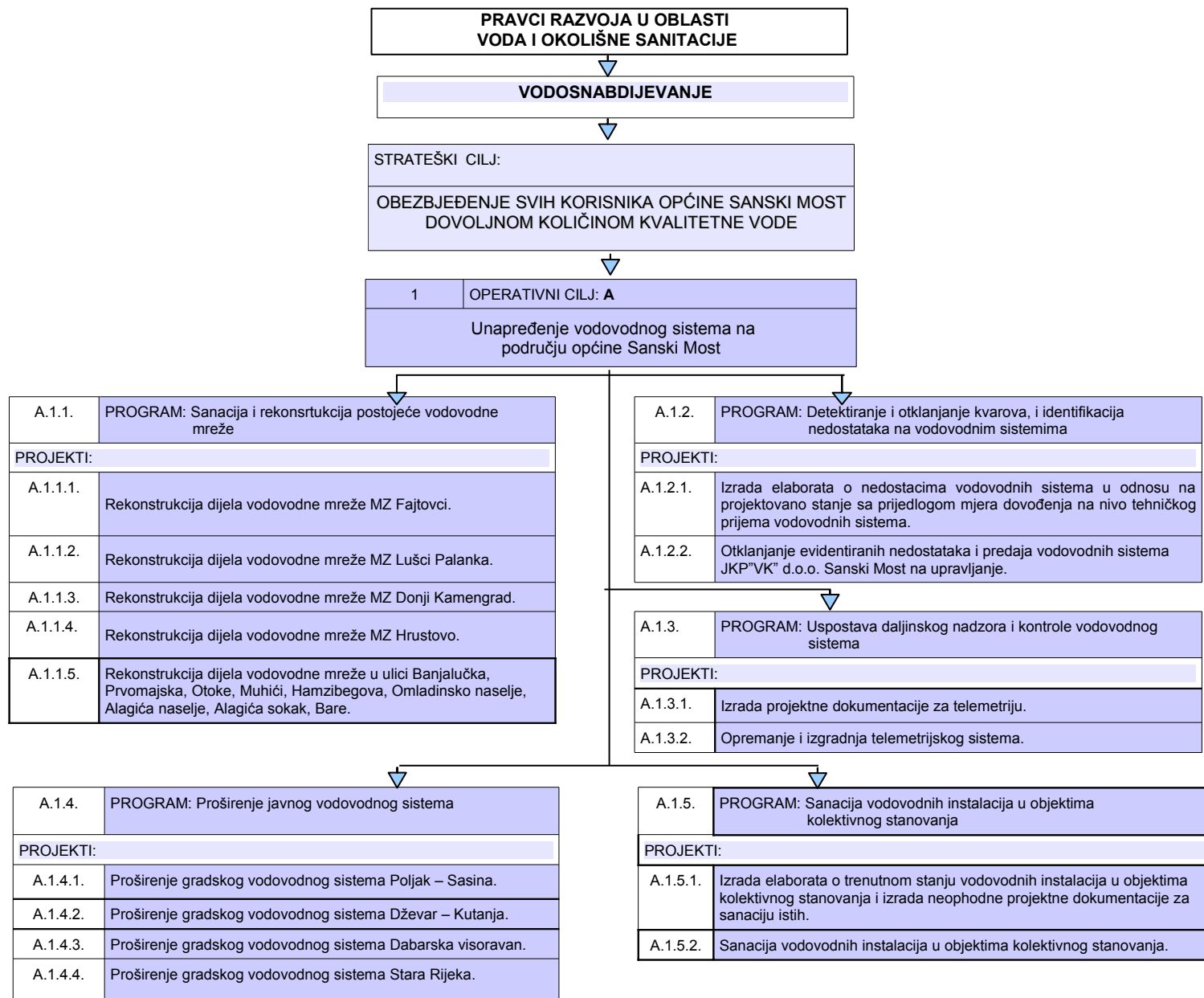

7. PRAVCI RAZVOJA U OBLASTI VODA I OKOLIŠNE SANITACIJE (ŠEMATSKI PRIKAZ)

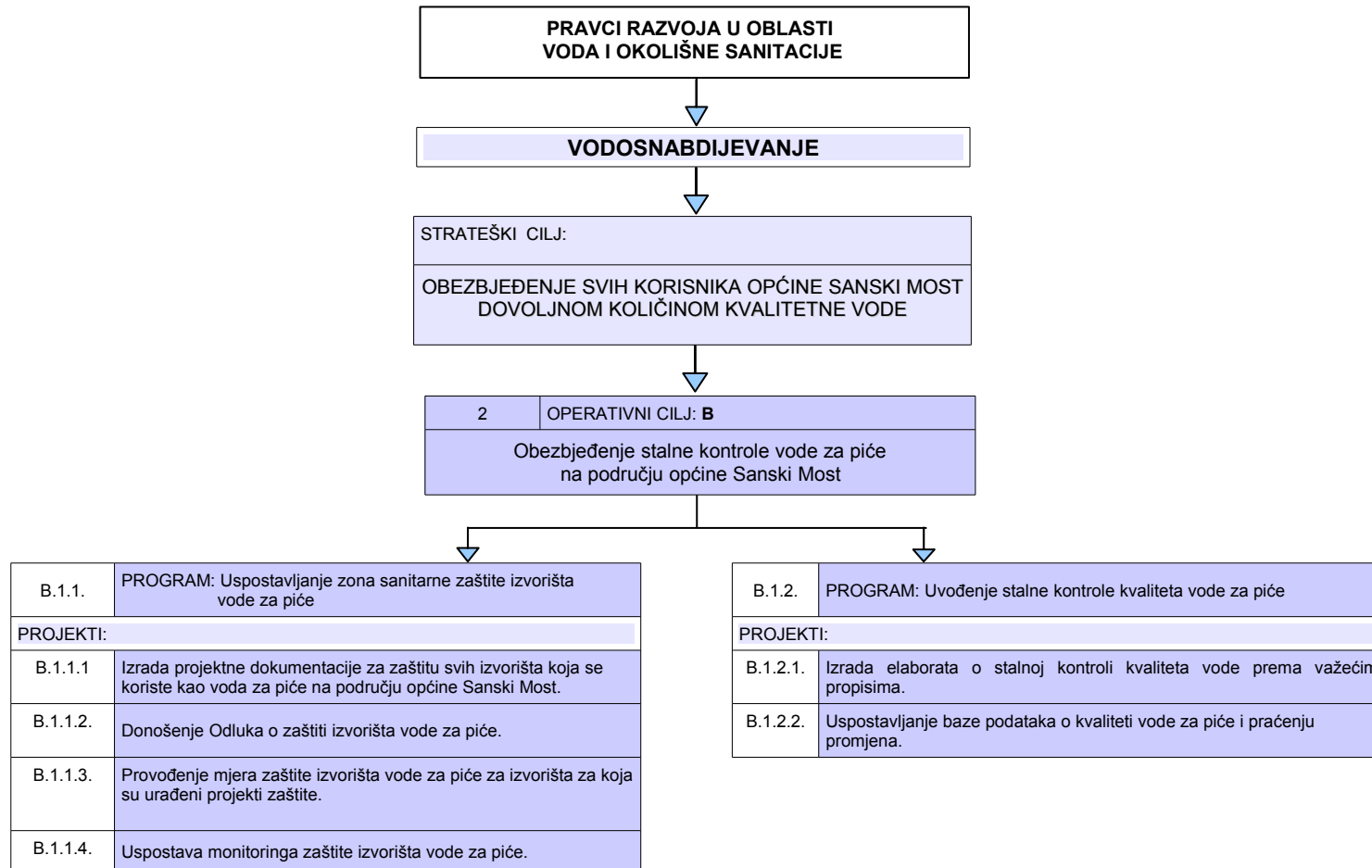

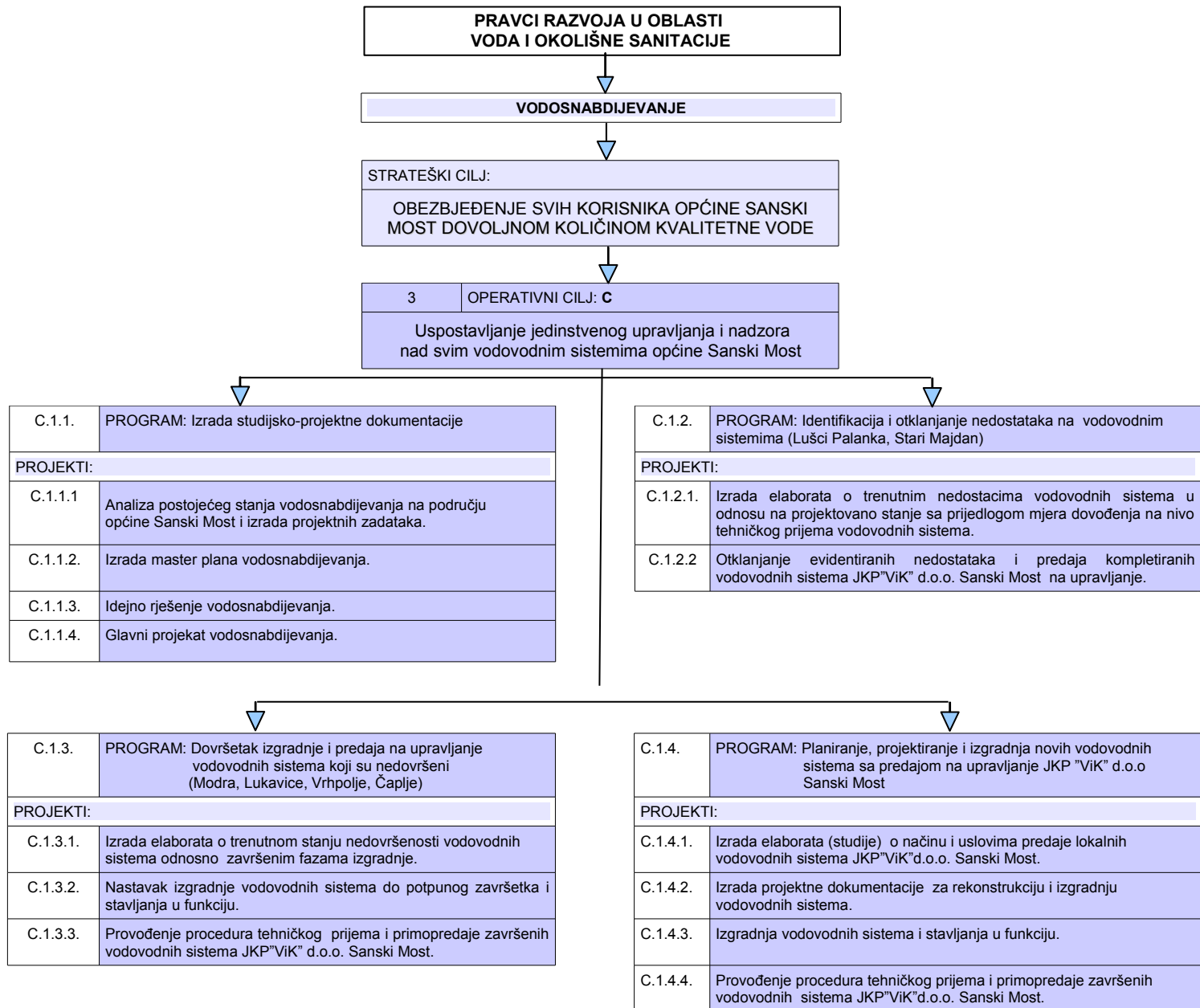
STRATEŠKI PLAN ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

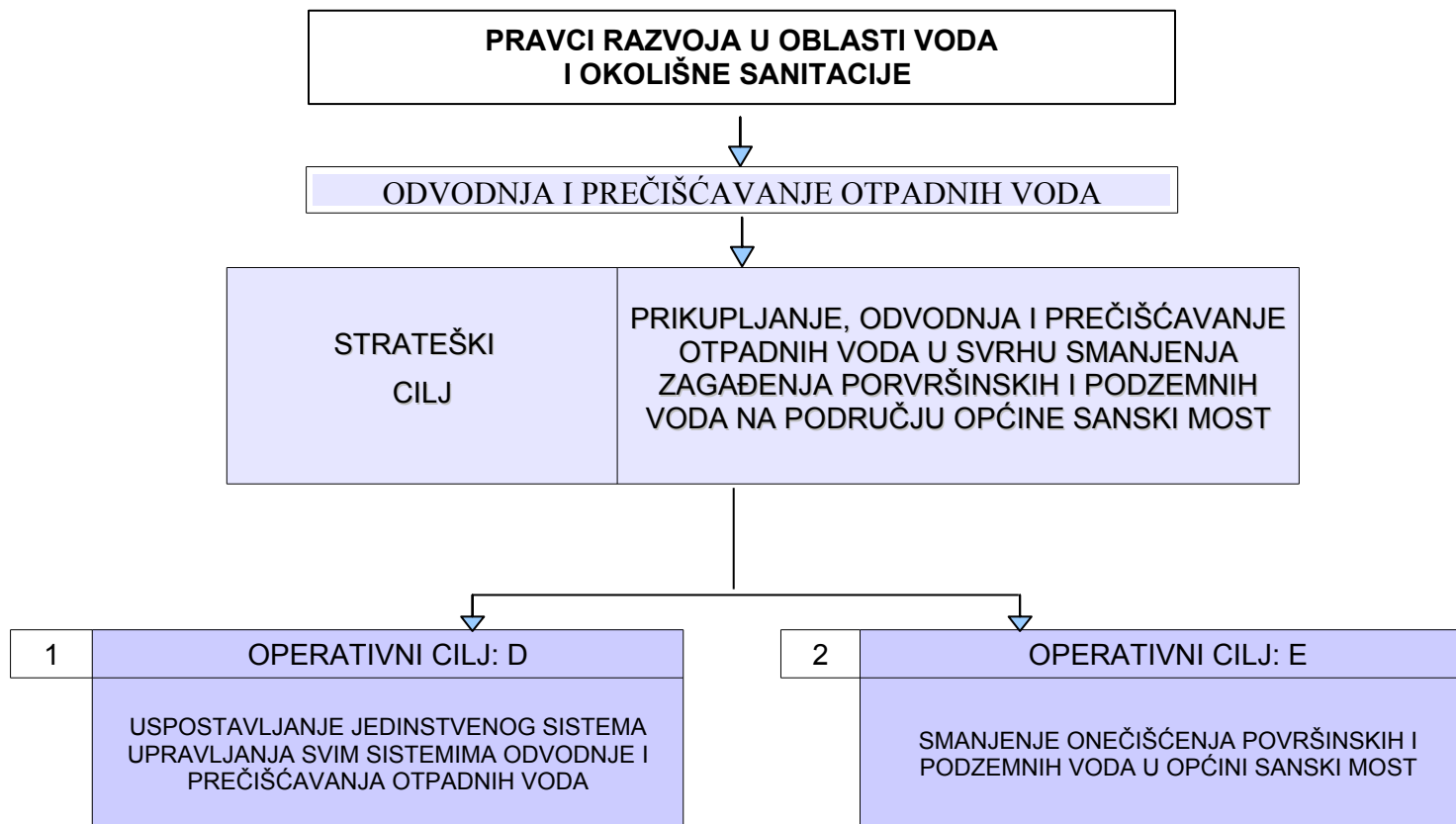

STRATEŠKI PLAN ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

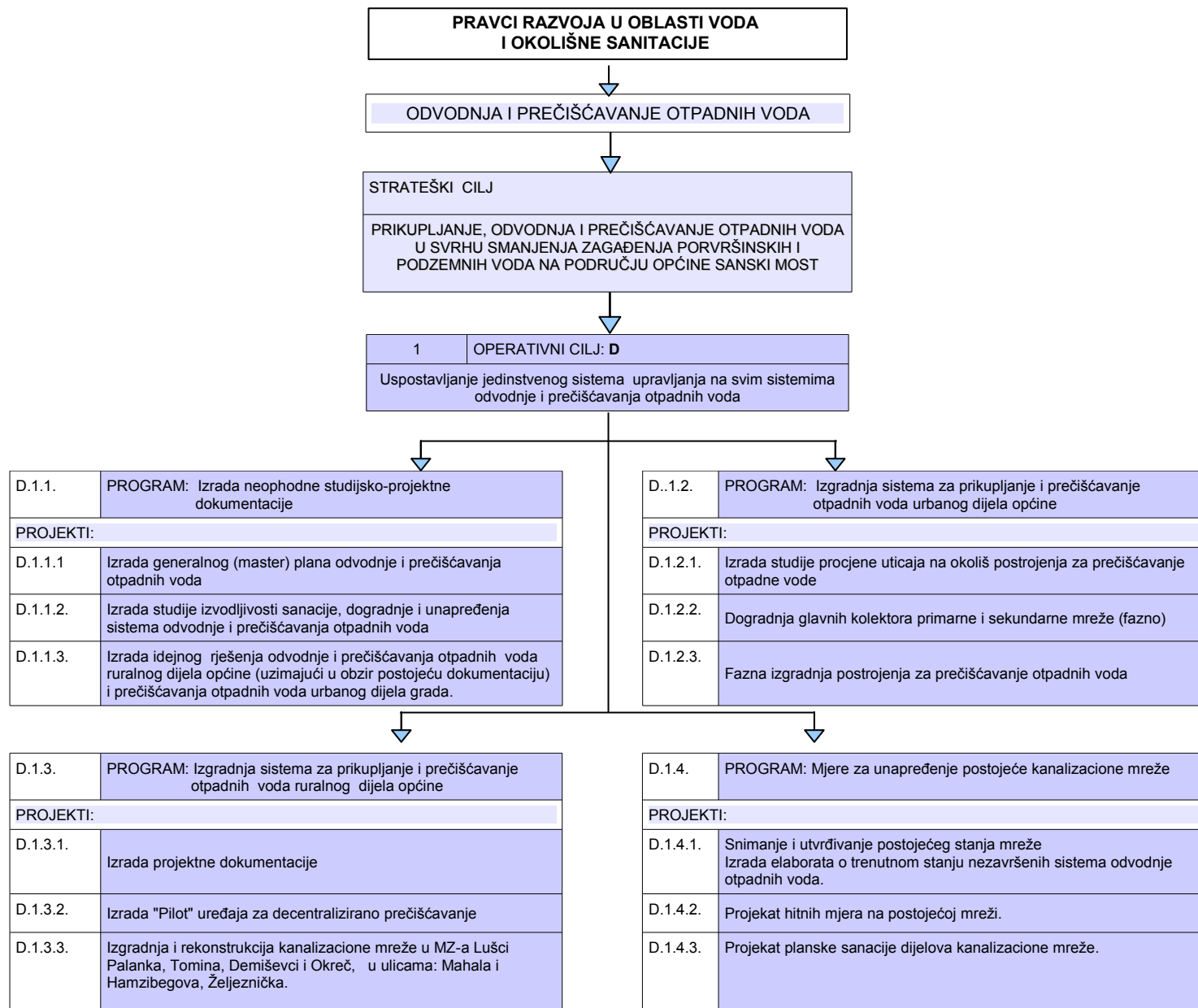

STRATEŠKI PLAN ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

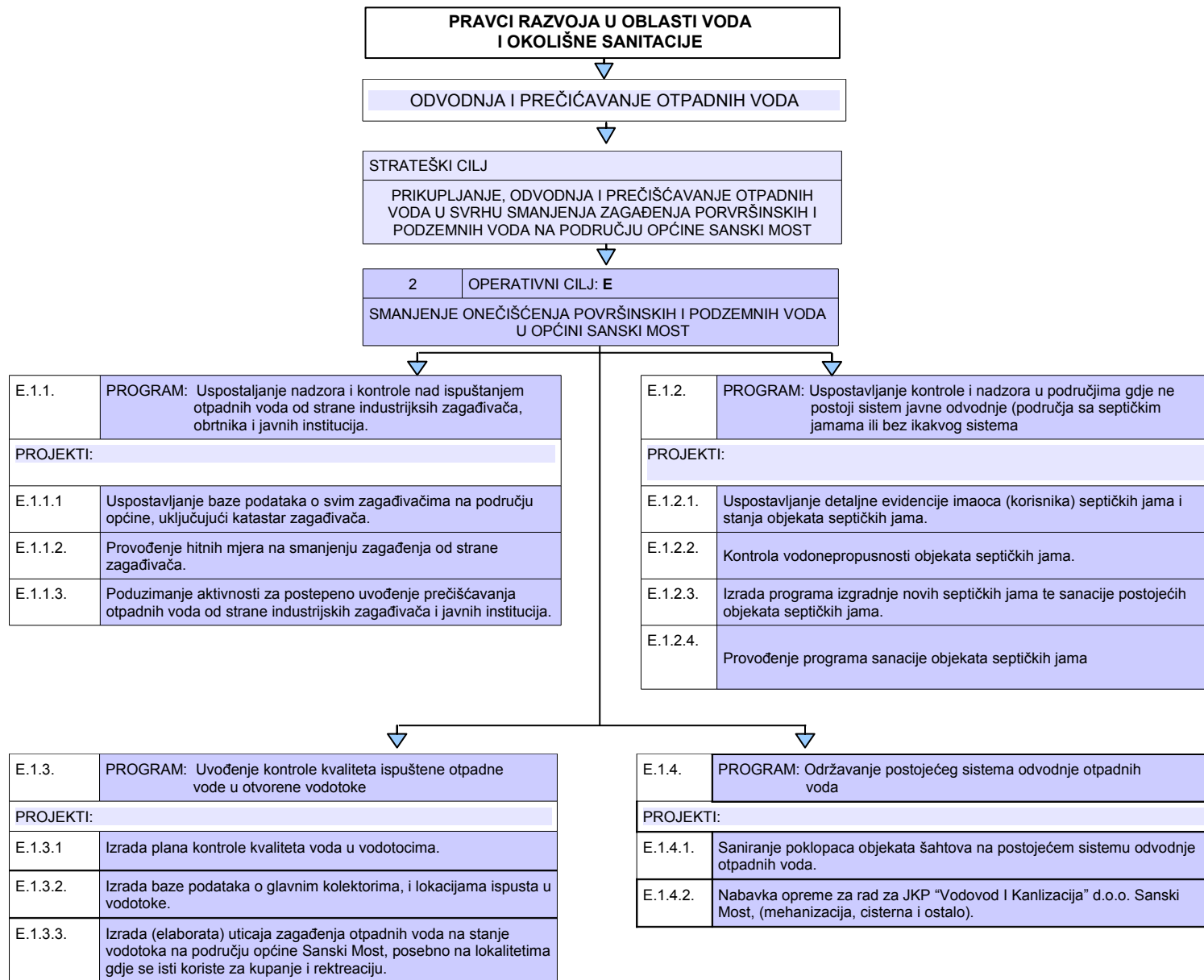

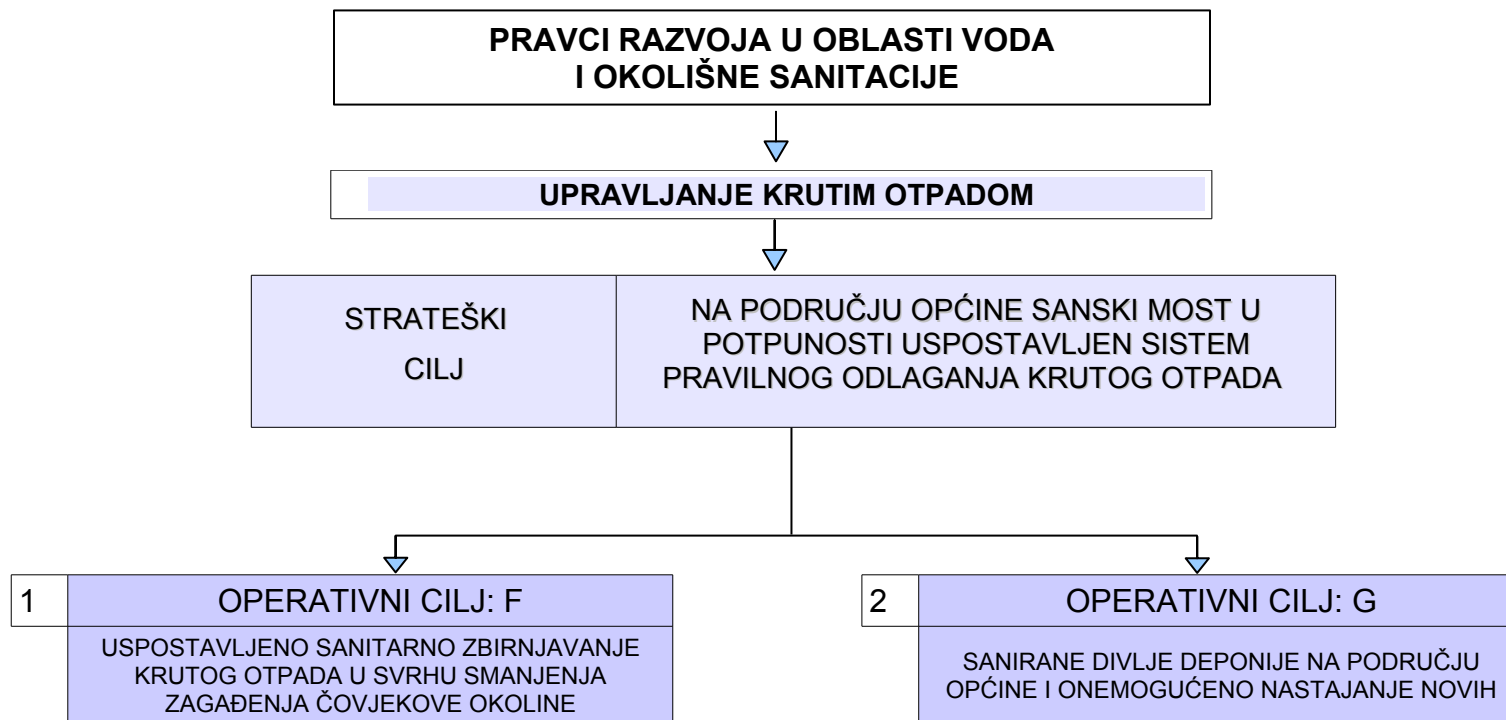

STRATEŠKI PLAN ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

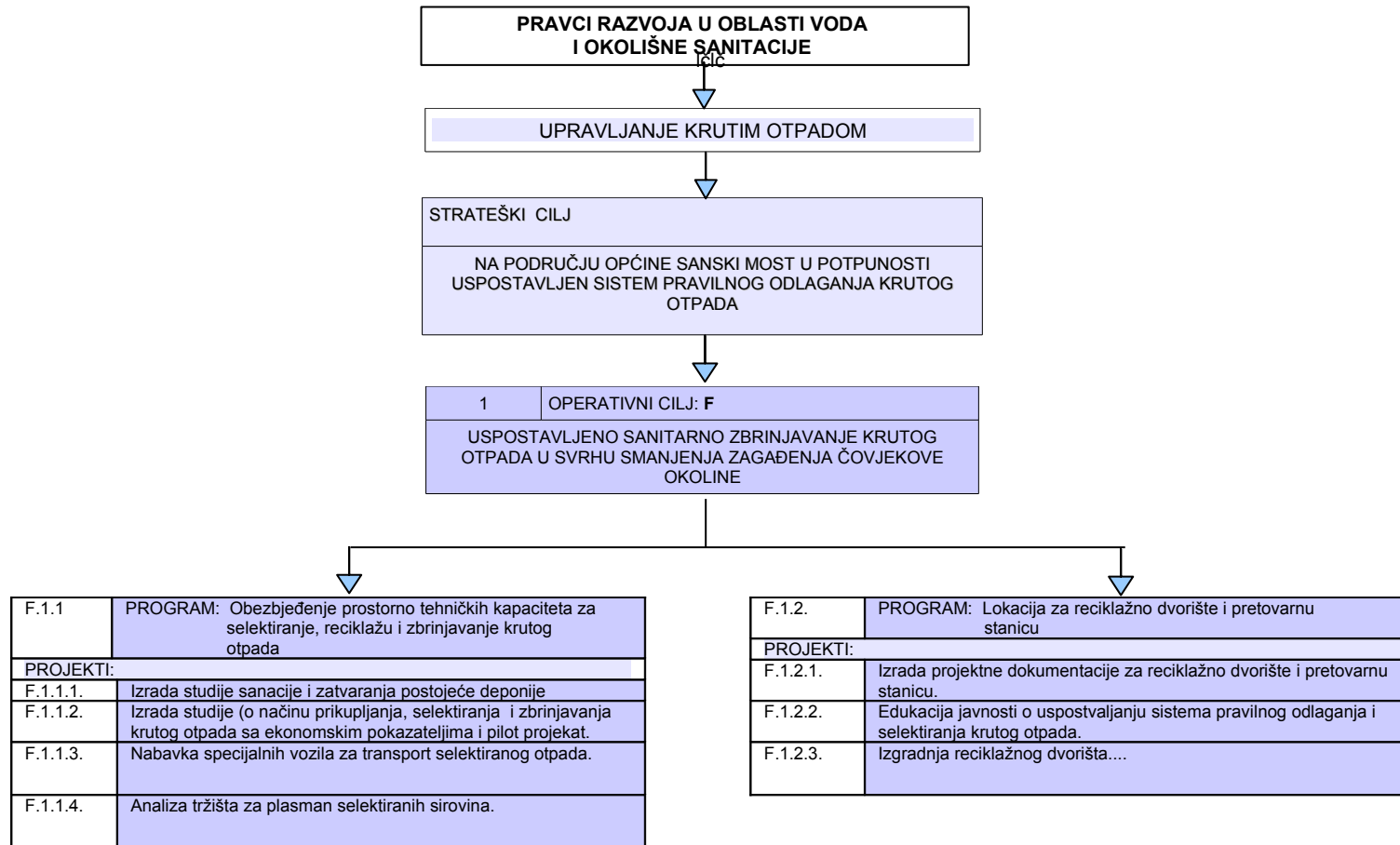

STRATEŠKI PLAN ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

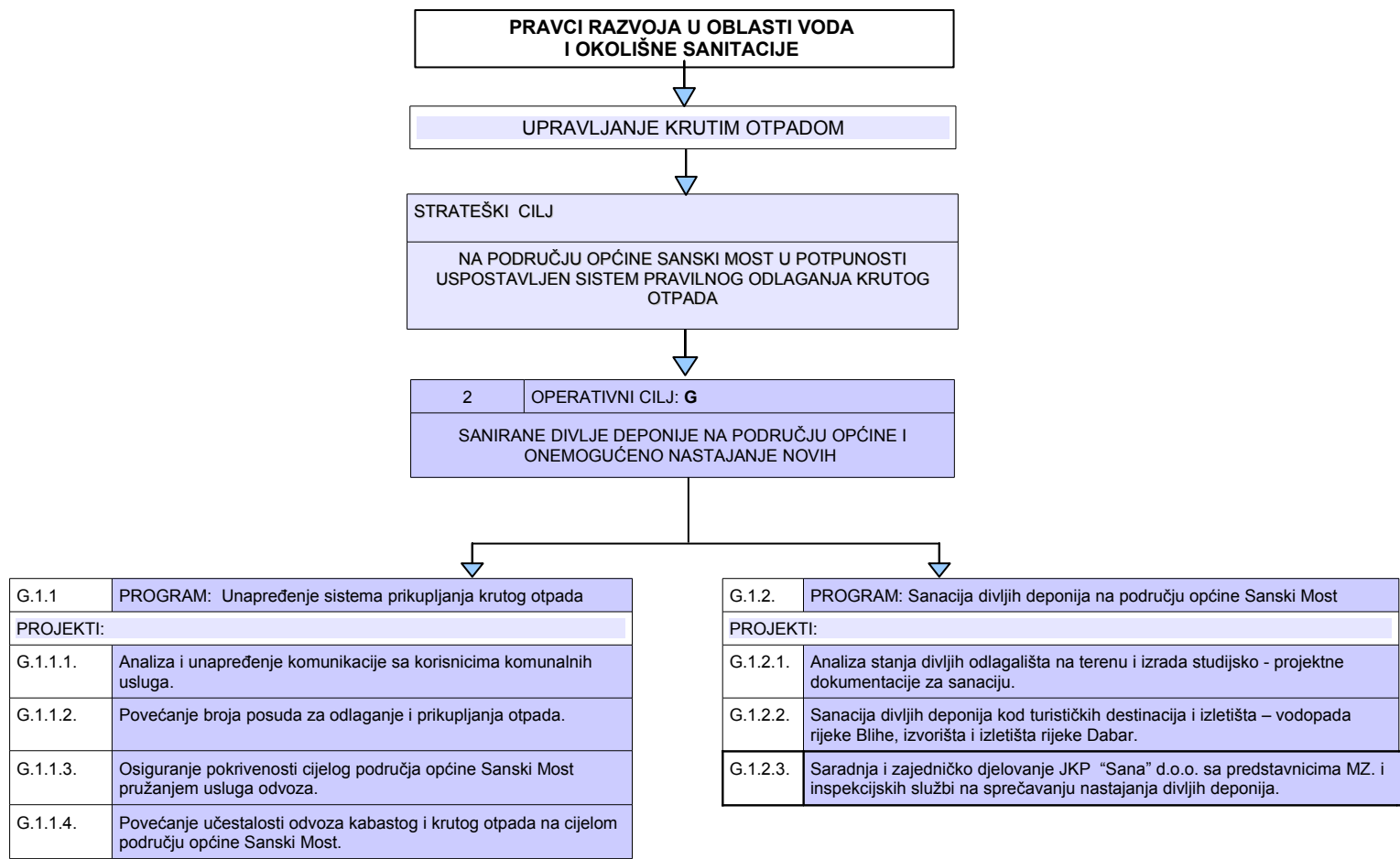

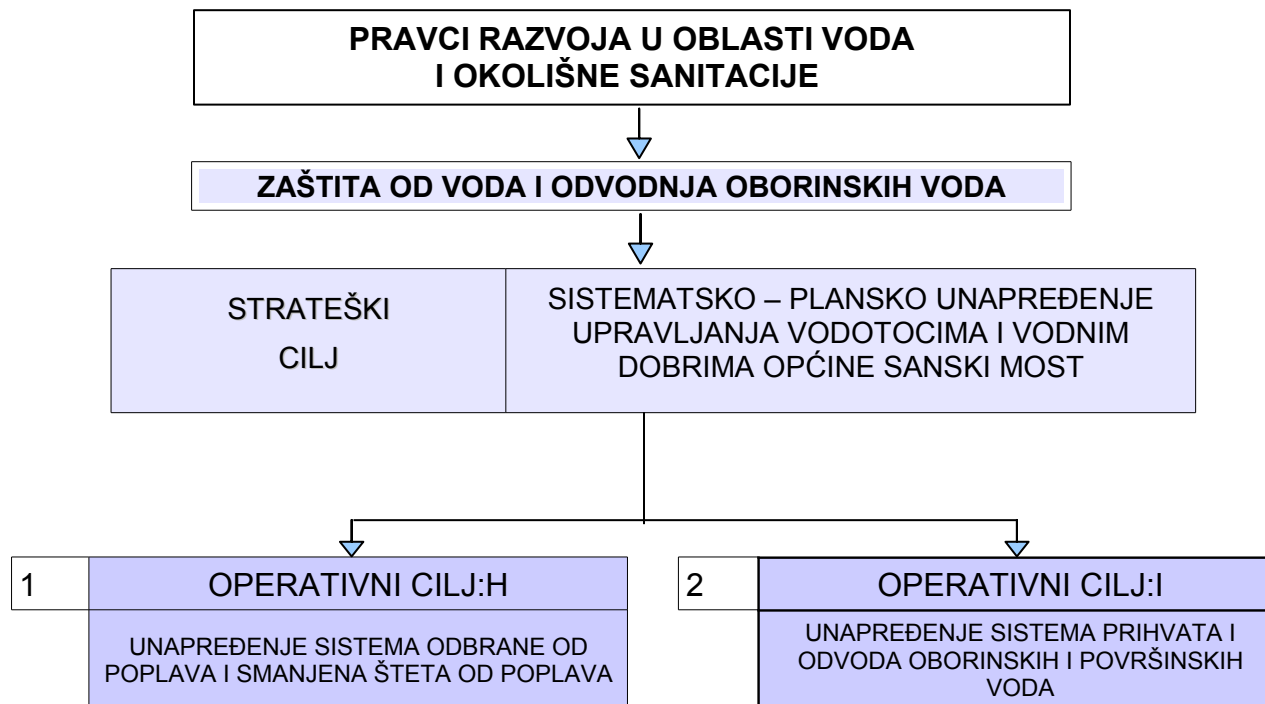

STRATEŠKI PLAN ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

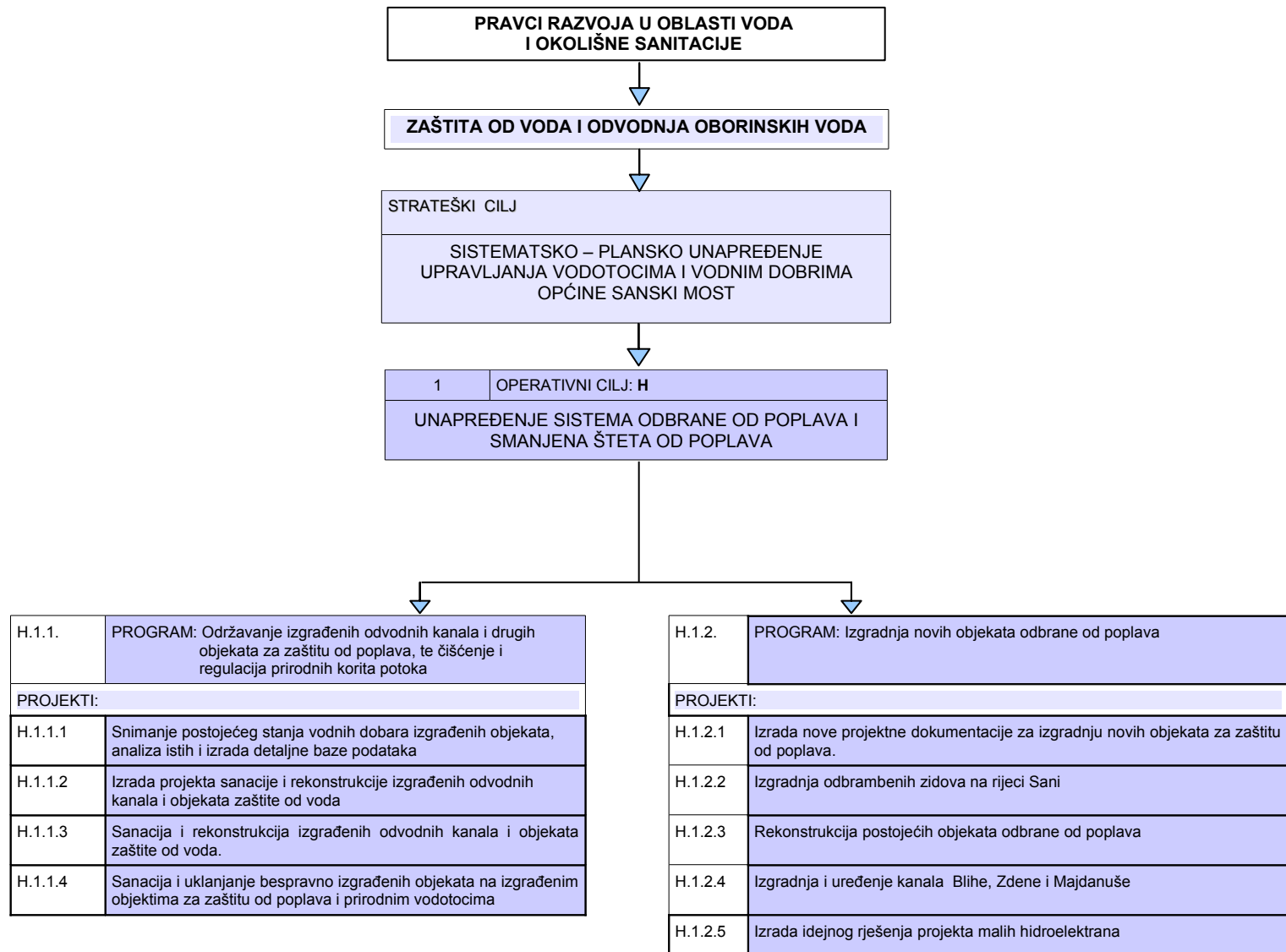

STRATEŠKI PLAN ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

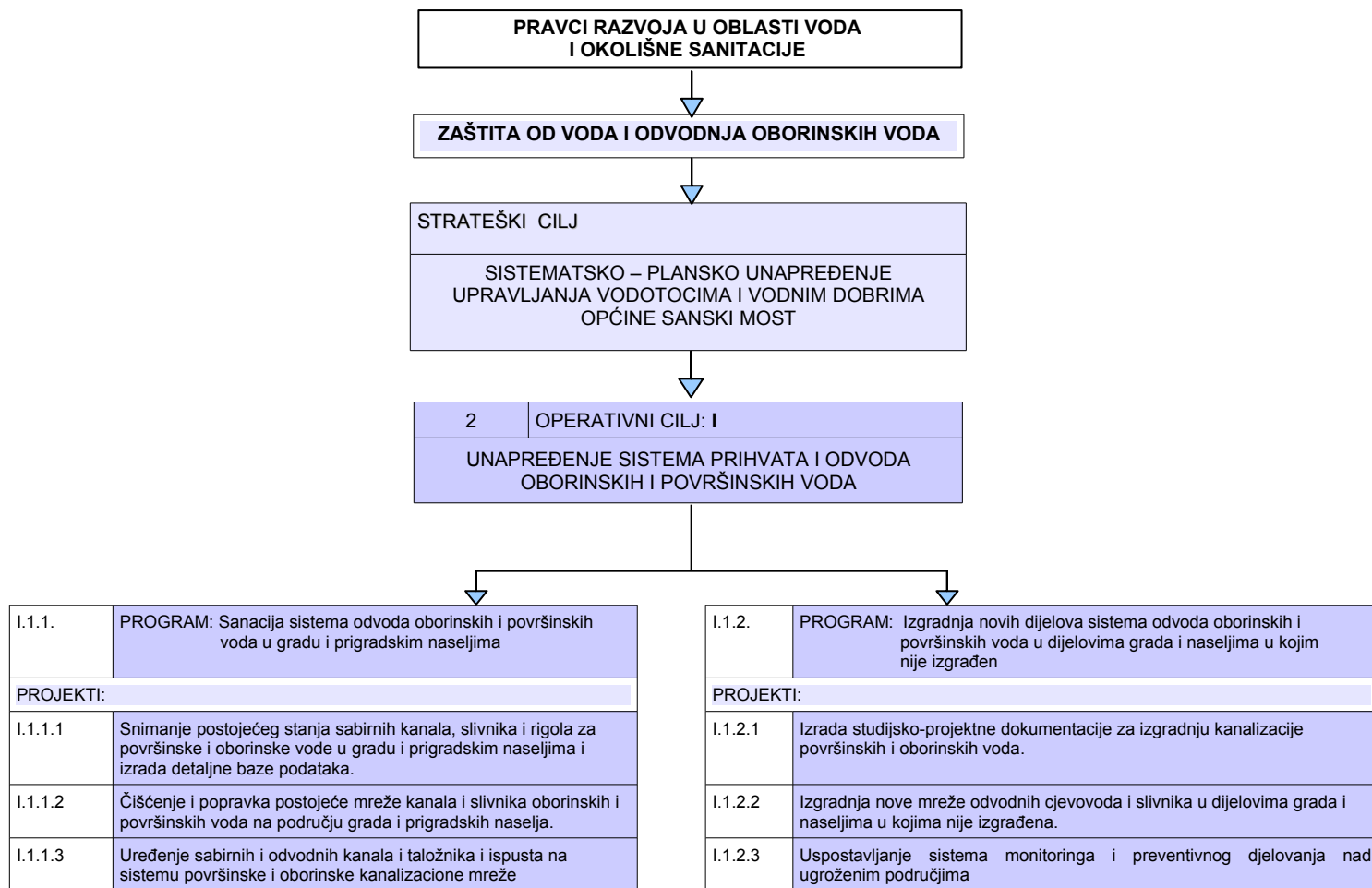

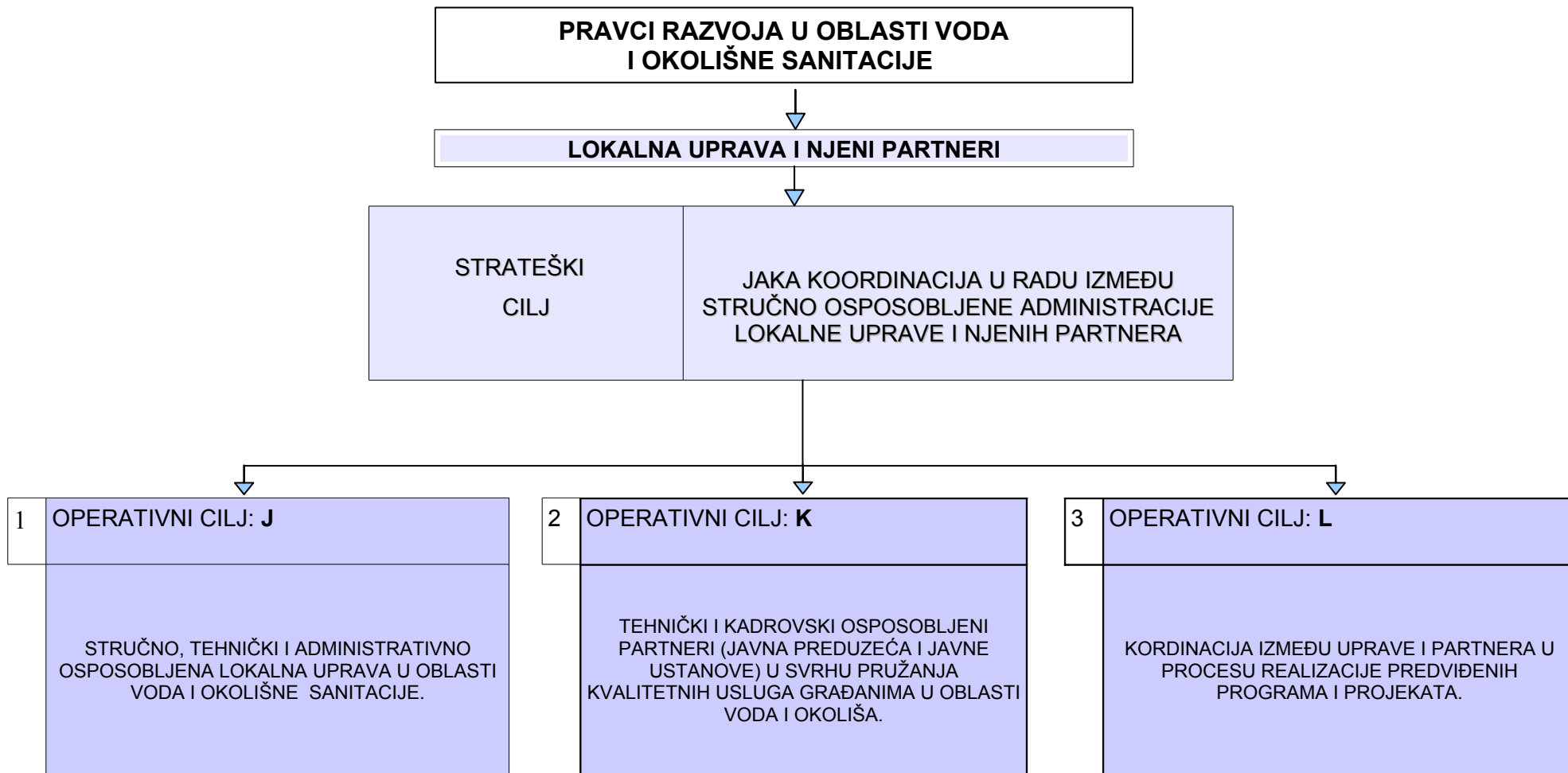

STRATEŠKI PLAN ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

STRATEŠKI PLAN ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

STRATEŠKI PLAN ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

PRAVCI RAZVOJA U OBLASTI VODA I OKOLIŠNE SANITACIJE

LOKALNA UPRAVA I NJENI PARTNERI

STRATEŠKI CILJ
 JAKA KOORDINACIJA U RADU IZMEĐU STRUČNO OSPOBLJENE ADMINISTRACIJE LOKALNE UPRAVE I NJENIH PARTNERA

1 OPERATIVNI CILJ: J
 Stručno, tehnički i administrativno osposobljena lokalna uprava u oblasti voda i okolišne sanitacije.

jhkjhkjhkhjhkjhkh

J.1.1.	PROGRAM: Revizija pravilnika o sistematizaciji radnih mjesta
PROJEKTI:	
J.1.1.1.	Izmjena i dopuna Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta
J.1.1.2.	Sprovođenje procedure popunjavanja deficitarnih radnih mjesta
J.1.1.3.	Beneficiranje deficitarnih kadrova

J.1.2.	PROGRAM: Izrada i usvajanje neophodne prostorno – planske dokumentacije i propisa iz oblasti VOS – a.
PROJEKTI:	
J.1.2.1.	Sudjelovanje u izradi nedostatne prostorno-planske dokumentacije – urbanistički, prostorni, regulacioni, master planovi
J.1.2.2.	Uspostava GIS-a i baze podataka o resursima i kapacitetima iz oblasti voda i okolišne sanitacije
J.1.2.3.	Donošenje neophodnih propisa u svrhu zaštite izvorišta na nivou općine
J.1.2.4.	Analiza postojećih propisa sektoru VOS-a na nivou općine, usklađivanje sa propisima viših nivoa i izrada i usvajanje nedostajućih propisa i sl.

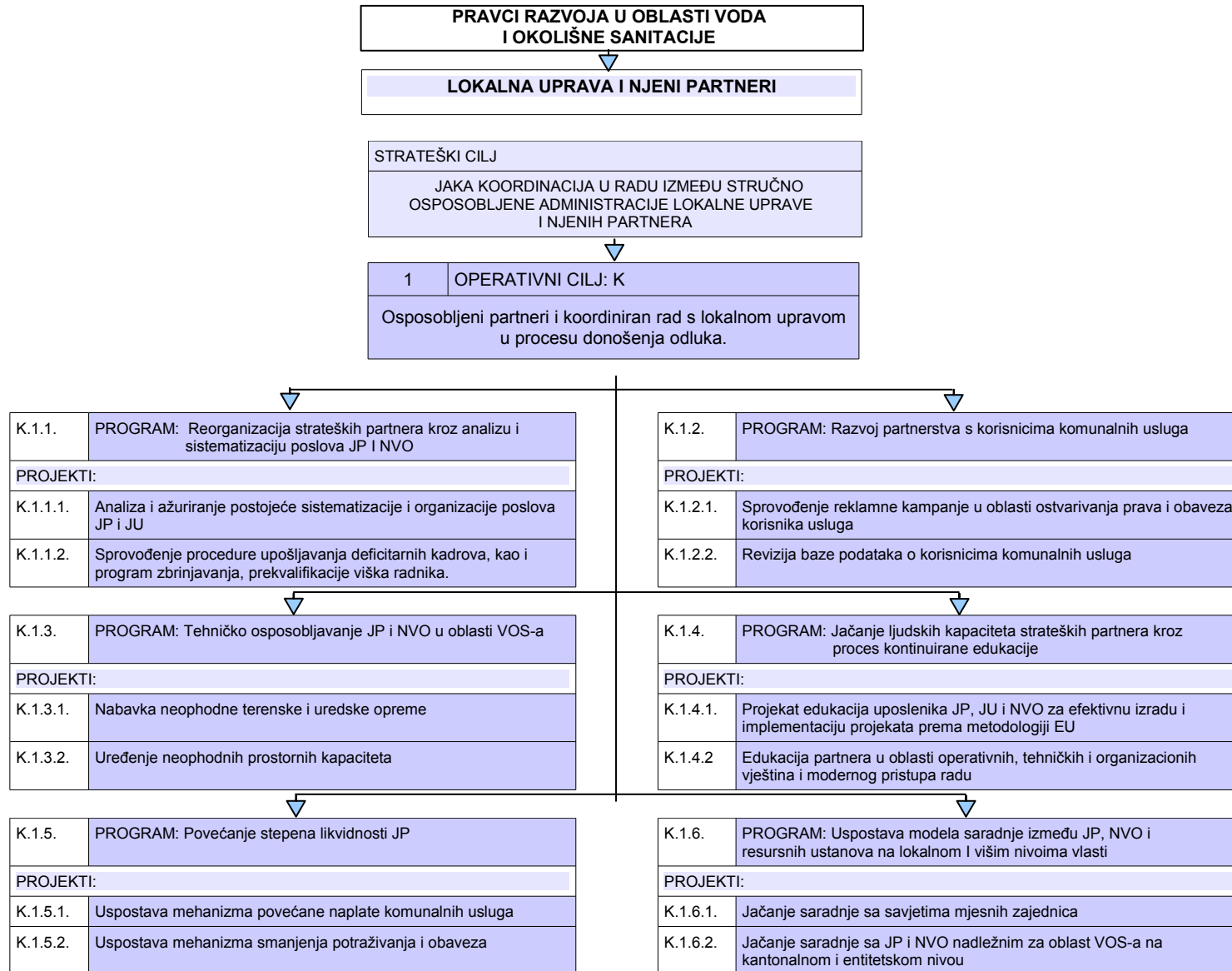
J.1.3.	PROGRAM: Tehničko – operativna nadgradnja kapaciteta lokalne uprave
PROJEKTI:	
J.1.3.1.	Nabavka neophodne uredsko-terenske opreme za rad u oblasti VOS-a
J.1.3.2.	Rekonstrukcija postojećih i izgradnja potrebnih odgovarajućih prostora za rad
J.1.3.3.	Unapređenje rada komunalne inspekcije – donošenje odluka o utvrđivanju i preciziranju nadležnosti, nabavka opreme i vozila
J.1.3.4.	Unapređenje rada civilne zaštite kroz nabavku neophodnih materijalno-tehničkih resursa

J.1.4.	PROGRAM: Edukacija osoblja lokalne uprave iz oblasti VOS-a
PROJEKTI:	
J.1.4.1.	Projekat kontinuirane edukacije uposlenika organa uprave iz oblasti VOS-a
J.1.4.2.	Projekat obuke iz oblasti izrade i implementacije projektnih ideja
J.1.4.3.	Projekat obuke civilne zaštite u oblasti preventivnog djelovanja i vanrednih okolnosti

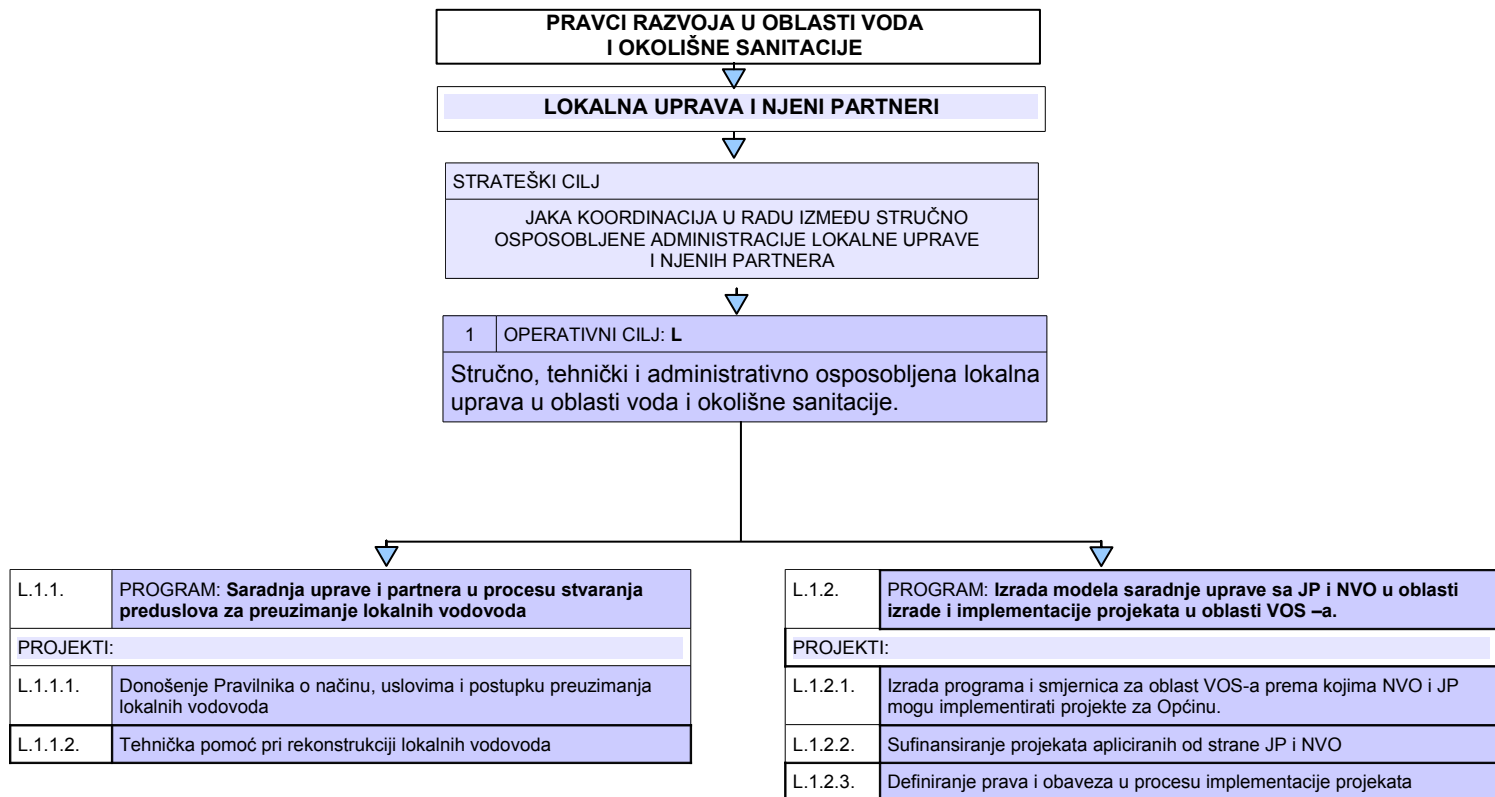
J.1.5.	PROGRAM: Uspostava saradnje s drugim općinama i višim nivoima vlasti
PROJEKTI:	
J.1.5.1.	Razmjena iskustava dobre prakse s općinama koje su u fazi implementacije projekata iz oblasti VOS-a
J.1.5.2.	Uspostava partnerstva s višim nivoima vlasti u svrhu asistencije pri izradi i implementaciji projekata
J.1.5.3.	Izrada prijedloga zajedničkog projekta sa drugim općinama u cilju uspostavljanja regionalnog sanitarnog odlagališta krutog otpada.

J.1.6.	PROGRAM: Uspostava partnerstva sa građanima u oblasti VOS – a .
PROJEKTI:	
J.1.6.1.	Organizacija javnih tribina i skupova na temu oblasti VOS-a
J.1.6.2.	Saradnja sa savjetima MZ-a po pitanju potreba i problema u oblasti VOS-a (kampanja podizanja svijesti građana iz oblasti VOS-a, anketiranje građana, unapređenje komunikacije sa građanima putem radija i TV emisija, Web stranica...)

STRATEŠKI PLAN ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

STRATEŠKI PLAN ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

8. USVOJENI KRITERIJI ZA VREDNOVANJE PROGRAMA

Članovi Komisije za izradu općinskog strateškog plana za vode i okolišnu sanitaciju su usvojili kriterije za vrednovanje svih programa, te zatim pojedinačno, svako za sebe, izvršili bodovanje i rangiranje pomenutih programa.

8.1. USVOJENI KRITERIJI ZA VREDNOVANJE PROGRAMA

	Kriteriji	Težina kriterija	Smjernice za ocjenjivanje	Bodovi (2x3)
0	1	2	3	4
1.	Procenat stanovništva koji će osjetiti efekat programa	5	1 – mali 3 – srednji 5 - veliki	
2.	Dugoročna korist zajednice	5	1 – mali 3 – srednji 5 - veliki	
3.	Uticaj na okoliš i zdravlje stanovništva	5	1 – mali 3 – srednji 5 - veliki	
4.	Uklapanje programa u dugoročni strateški plan općine (kompatibilnost i sinergija)	5	1 – mali 3 – srednji 5 - veliki	
5.	Izraženost građanskih potreba za programom	4	1 – mali 3 – srednji 5 - veliki	
6.	Održivost programa	4	1 – mali 3 – srednji 5 - veliki	
7.	Izvodljivost programa	4	1 – mali 3 – srednji 5 - veliki	
8.	Međusobna povezanost programa sa drugim programima	4	1 – mali 3 – srednji 5 - veliki	
9.	Nadležnost lokalne samouprave	4	1 – mali 3 – srednji 5 - veliki	
10.	Uticaj programa na unapređenje rada uprave	3	1 – mali 3 – srednji 5 - veliki	
11.	Projektna dokumentacija	3	1 – mali 3 – srednji 5 - veliki	
12.	Imovinsko - pravni odnosi	3	1 – mali 3 – srednji 5 - veliki	
UKUPNO BODOVA:				

Napomena: maksimalni broj bodova je 245.

Član Komisije

Dostavljeno dana: _____

8.1. PREGLED, BODOVANJE I RANGIRANJE SVIH PROGRAMA
8.1.1. VODOSNABDIJEVANJE

R.b	Rang	Šifra	Opis programa	Broj bodova
1.	3.	A.1.1.	Sanacija i rekonstrukcija postojeće vodovodne mreže.	195
2.	9.	A.1.2.	Detektiranje i otklanjanje kvarova i identifikacija nedostataka na vodovodnim sistemima.	173,5
3.	10.	A.1.3.	Uspostava daljinskog nadzora i kontrole vodovodnog sistema.	156
4.	6.	A.1.4.	Proširenje javnog vodovodnog sistema (Zdena – Husimovci – Kmengrad, Poljak – Sasina, Dževar – Kutanja, Dabarska visoravan i Stara Rijeka).	183
5.	11.	A.1.5.	Sanacija vodovodnih instalacija u objektima kolektivnog stanovanja.	140
6.	4.	B.1.1.	Uspostavljanje zona sanitarne zaštite izvorišta vode za piće	190
7.	7.	B.1.2.	Uvođenje stalne kontrole kvaliteta vode za piće na lokalnim vodovodnim sistemima koji će biti predani prenešeni na upravljanje JKP "ViK".	179
8.	2.	C.1.1.	Izrada studijsko-projektne dokumentacije (dovođenje dovoljnih količina vode sa izvorišta Dabar u javni vodovodni sistem).	198
9.	5.	C.1.2.	Identifikacija i otklanjanje nedostataka na vodovodnim sistemima (L. Palanka, Stari Majdan).	189
10.	1.	C.1.3.	Dovršetak izgradnje i predaja na upravljanje vodovodnih sistema koji su nedovršeni (Modra, Vrhpolje).	202
11.	8.	C.1.4.	Planiranje, projektiranje i izgradnja novih vodovodnih sistema sa predajom na upravljanje JKP "ViK" d.o.o Sanski Most.	175

8.1.2. ODVODNJA I PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA

R.b	Rang	Šifra	Opis programa	broj bodova
1.	2.	D.1.1.	Izrada neophodne studijsko-projektne dokumentacije.	187,5
2.	1.	D.1.2.	Izgradnja sistema za prikupljanje i prečišćavanje otpadnih voda urbanog dijela općine.	195
3.	3.	D.1.3.	Izgradnja sistema za odvodnju, prikupljanje i prečišćavanje otpadnih voda ruralnog dijela općine.	186
4.	8.	D.1.4.	Mjere za unapređenje postojeće kanalizacione mreže (izrada plana i sanacione aktivnosti).	166
5.	5.	E.1.1.	Uspostavljanje nadzora i kontrole nad ispuštanjem otpadnih voda od strane industrijskih zagađivača, obrtnika i javnih institucija.	175
6.	7.	E.1.2.	Uspostavljanje kontrole i nadzora u područjima gdje ne postoji sistem javne odvodnje (područja sa septičkim jamama).	168
7.	4.	E.1.3.	Uvođenje kontrole kvaliteta ispuštene otpadne vode u otvorene vodotoke.	179
8.	6.	E.1.4.	Održavanje postojećeg sistema odvodnje otpadnih voda.	171

8.1.3. UPRAVLJANJE KRUTIM OTPADOM

R.b.	Rang	Šifra	Opis programa	broj bodova
1.	3.	F.1.1	Obezbjedenje prostorno tehničkih kapaciteta za selektiranje, reciklažu i zbrinjavanje krutog otpada.	185,5
2.	4.	F.1.2	Lokacija za reciklažno dvorište i pretovarnu stanicu.	184
3.	2.	G.1.1	Unapređenje sistema prikupljanja krutog otpada	192
4.	1.	G.1.2.	Sanacija divljih deponija na području općine Sanski Most.	195

8.1.4. ZAŠTITA OD VODA I ODVODNJA OBORINSKIH VODA

R.b.	Rang	Šifra	Opis programa	broj bodova
1.	2.	H.1.1	Održavanje izgrađenih odvodnih kanala i drugih objekata za zaštitu od poplava, te čišćenje i regulacija prirodnih korita potoka.	185
2.	3.	H.1.2	Izgradnja novih objekata odbrane od poplava.	182
3.	1.	I.1.1	Sanacija sistema odvoda oborinskih i površinskih voda u gradu i prigradskim naseljima	190
4.	4.	I.1.2	Izgradnja novih dijelova sistema odvoda oborinskih i površinskih voda u dijelovima grada i naseljima u kojima nije izgrađen.	179

8.1.5. LOKALNA UPRAVA I NJENI PARTNERI

R.b	Rang	Šifra	Opis programa	broj bodova
1.	1.	J.1.1	Revizija Pravilnika o sistematizaciji radnih mjesta.	193
2.	3.	J.1.2	Izrada i usvajanje neophodne prostorno - planske dokumentacije i propisa iz oblasti VOS-a.	185
3.	2.	J.1.3	Tehničko – operativna nadgradnja kapaciteta lokalne uprave.	187
4.	4.	J.1.4	Edukacija osoblja lokalne uprave iz oblasti VOS-a.	180
5.	14.	J.1.5	Uspostava saradnje s drugim općinama i višim nivoima vlasti.	161
6.	8.	J.1.6	Uspostava partnerstva s građanima u oblasti VOS-a.	174
7.	10.	K.1.1	Reorganizacija strateških partnera kroz analizu i sistematizaciju poslova JP i NVO.	170
8.	5.	K.1.2	Razvoj partnerstva s korisnicima komunalnih usluga.	179
9.	9.	K.1.3	Tehničko osposobljavanje JP i NVO u oblasti VOS-a.	173
10.	13.	K.1.4	Jačanje ljudskih kapaciteta strateških partnera kroz proces kontinuirane edukacije.	162,5
11.	11.	K.1.5	Povećanje stepena likvidnosti JP.	167
12.	12.	K.1.6	Uspostava modela saradnje između JP, NVO i resursnih ustanova na lokalnom i višim nivoima vlasti.	165
13.	6.	L.1.1	Saradnja uprave i partnera u procesu stvaranja preduslova za preuzimanje prava nad lokalnim vodovodima	178
14.	7.	L.1.2	Izrada modela saradnje uprave sa JP i NVO u oblasti izrade i implementacije projekta iz oblasti VOS-a.	176

9. PREGLED PROJEKATA**9.1. VODOSNABDIJEVANJE**

R.b.	Rang	Šifra	Opis projekata	Broj bodova
1.		A.1.1.1.	Rekonstrukcija dijela vodovodne mreže MZ Fajtovci.	
2.		A.1.1.2.	Rekonstrukcija dijela vodovodne mreže MZ Lušci Palanka.	
3.		A.1.1.3.	Rekonstrukcija dijela vodovodne mreže MZ Donji Kamengrad.	
4.		A.1.1.4.	Rekonstrukcija dijela vodovodne mreže MZ Hrustovo.	
5.		A.1.1.5.	Rekonstrukcija dijela vodovodne mreže u ulici Banjalučka, Prvomajska, Otoke, Muhići, Hamzibegova, Omladinsko naselje, Alagića naselje, Alagića sokak, Bare.	
6.		A.1.2.1.	Izrada elaborata o nedostacima vodovodnih sistema u odnosu na projektovano stanje sa prijedlogom mjera dovođenja na nivo tehničkog prijema vodovodnih sistema.	
7.		A.1.2.2.	Otklanjanje evidentiranih nedostataka i predaja vodovodnih sistema JKP „ViK“ d.o.o. Sanski Most na pravljanje.	
8.		A.1.3.1.	Izrada projektne dokumentacije za telemetriju.	
9.		A.1.3.2.	Opremanje i izgradnja telemetrijskog sistema.	
10.		A.1.4.1.	Proširenje gradskog vodovodnog sistema Poljak – Sasina.	
11.		A.1.4.2.	Proširenje gradskog vodovodnog sistema Džever – Kutanja.	
12.		A.1.4.3.	Proširenje gradskog vodovodnog sistema Dabarska visoravan.	
13.		A.1.4.4.	Proširenje gradskog vodovodnog sistema Stara Rijeka.	
14.		A.1.5.1.	Izrada elaborata o trenutnom stanju vodovodnih instalacija u objektima kolektivnog stanovanja i izrada neophodne projektne dokumentacije za sanaciju istih.	
15.		A.1.5.2.	Sanacija vodovodnih instalacija u objektima kolektivnog stanovanja.	
16.		B.1.1.1	Izrada projektne dokumentacije za zaštitu svih izvorišta koja se koriste kao voda za piće na području općine Sanski Most.	
17.		B.1.1.2.	Donošenje Odluka o zaštiti izvorišta vode za piće.	
18.		B.1.1.3.	Provođenje mjera zaštite izvorišta vode za piće za izvorišta za koja su urađeni projekti zaštite.	
19.		B.1.1.4.	Uspostava monitoringa zaštite izvorišta vode za piće.	
20.		B.1.2.1.	Izrada elaborata o stalnoj kontroli kvaliteta vode prema važećim propisima.	
21.		B.1.2.2.	Uspostavljanje baze podataka o kvaliteti vode za piće i praćenju promjena.	
22.		C.1.1.1	Analiza postojećeg stanja vodosnabdijevanja na području općine Sanski Most i izrada projektnih zadataka.	
23.		C.1.1.2.	Izrada master plana vodosnabdijevanja.	

24.		C.1.1.3.	Idejno rješenje vodosnabdijevanja.	
25.		C.1.1.4.	Glavni projekat vodosnabdijevanja.	
26.		C.1.2.1.	Izrada elaborata o trenutnim nedostacima vodovodnih sistema u odnosu na projektovano stanje sa prijedlogom mjera dovođenja na nivo tehničkog prijema vodovodnih sistema.	
27.		C.1.2.2	Otklanjanje evidentiranih nedostataka i predaja kompletiranih vodovodnih sistema JKP"ViK" d.o.o. Sanski Most na upravljanje.	
28.		C.1.3.1.	Izrada elaborata o trenutnom stanju nedovršenosti vodovodnih sistema odnosno završenim fazama izgradnje.	
29.		C.1.3.2.	Nastavak izgradnje vodovodnih sistema do potpunog završetka i stavljanja u funkciju.	
30.		C.1.3.3.	Provođenje procedura tehničkog prijema i primopredaje završenih vodovodnih sistema JKP"ViK" d.o.o. Sanski Most.	
31.		C.1.4.1.	Izrada elaborata (studije) o načinu i uslovima predaje lokalnih vodovodnih sistema JKP"ViK"d.o.o. Sanski Most.	
32.		C.1.4.2.	Izrada projektne dokumentacije za rekonstrukciju i izgradnju vodovodnih sistema.	
33.		C.1.4.3.	Izgradnja vodovodnih sistema i stavljanja u funkciju.	
34.		C.1.4.4.	Provođenje procedura tehničkog prijema i primopredaje završenih vodovodnih sistema JKP"ViK"d.o.o. Sanski Most.	

9.2. ODVODNJA I PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA

R.b.	Rang	Šifra	Opis Projekata	Broj bodova
1.		D.1.1.1	Izrada generalnog (master) plana odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda	
2.		D.1.1.2.	Izrada studije izvodljivosti sanacije, dogradnje i unapređenja sistema odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda	
3.		D.1.1.3.	Izrada idejnog rješenja odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda ruralnog dijela općine (uzimajući u obzir postojeću dokumentaciju) i prečišćavanja otpadnih voda urbanog dijela grada.	
4.		D.1.2.1.	Izrada studije procjene uticaja na okoliš postrojenja za prečišćavanje otpadne vode	
5.		D.1.2.2.	Dogradnja glavnih kolektora primarne i sekundarne mreže (fazno)	
6.		D.1.2.3.	Fazna izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda	
7.		D.1.3.1.	Izrada projektne dokumentacije	
8.		D.1.3.2.	Izrada "Pilot" uređaja za decentralizirano prečišćavanje	
9.		D.1.3.3.	Izgradnja i rekonstrukcija kanalizacione mreže u MZ-a Lušci Palanka, Tomina, Demiševci i Okreč, u ulicama: Mahala i Hamzibegova, i naselje Željezničko.	
10.		D.1.4.1.	Snimanje i utvrđivanje postojećeg stanja mreže, izrada elaborata o trenutnom stanju nezavršenih sistema odvodnje otpadnih voda.	

11.		D.1.4.2.	Projekat hitnih mjera na postojećoj mreži.	
12.		D.1.4.3.	Projekata planske sanacije dijelova kanalizacione mreže.	
13.		E.1.1.1.	Uspostavljanje baze podataka o svim zagađivačima na području općine, uključujući katastar zagađivača.	
14.		E.1.1.2.	Provođenje hitnih mjera na smanjenju zagađenja od strane zagađivača.	
15.		E.1.1.3.	Poduzimanje aktivnosti za postepeno uvođenje prečišćavanja otpadnih voda od strane industrijskih zagađivača i javnih institucija.	
16.		E.1.2.1.	Uspostavljanje detaljne evidencije imaoaca (korisnika) septičkih jama i stanja objekata septičkih jama.	
17.		E.1.2.2.	Kontrola vodonepropusnosti objekata septičkih jama.	
18.		E.1.2.3.	Izrada programa izgradnje novih septičkih jama te sanacija postojećih objekata septičkih jama	
19.		E.1.2.4.	Provođenje programa sanacije objekata septičkih jama	
20.		E.1.3.1.	Izrada plana kontrole kvaliteta voda u vodotocima.	
21.		E.1.3.2.	Izrada baze podataka o glavnim kolektorima i lokacijama ispusta u vodotoke.	
22.		E.1.3.3.	Izrada (elaborata) uticaja zagađenja otpadnih voda na stanje vodotoka na području općine Sanski Most, posebno na lokalitetima gdje se isti koriste za kupanje i rekreaciju.	
23.		E.1.4.1.	Saniranje poklopaca objekata šahtova na postojećem sistemu odvodnje otpadnih voda	
24.		E.1.4.2.	Nabavka opreme za rad za JKP "Vodovod i Kanlizacija" d.o.o. Sanski Most, (mehanizacija, cisterna, i ostalo.)	

9.3. UPRAVLJANJE KRUTIM OTPADOM

R.b.	Rang	Šifra	Opis Projekata	Broj bodova
1.		F.1.1.1.	Izrada studije sanacije i zatvaranja postojeće deponije.	
2.		F.1.1.2.	Izrada studije o načinu prikupljanja, selektiranja i zbrinjavanja krutog otpada sa ekonomskim pokazateljima – pilot projekat	
3.		F.1.1.3.	Nabavka specijalnih vozila za transport selektiranog otpada.	
4.		F.1.1.4.	Analiza tržišta za plasman selektiranih sirovina.	
5.		F.1.2.1.	Izrada projektne dokumentacije za reciklažno dvorište i pretovarnu stanicu.	
6.		F.1.2.2.	Edukacija javnosti o uspostavljanju sistema pravilnog odlaganja i selektiranja krutog otpada.	
7.		F.1.2.3.	Izgradnja reciklažnog dvorišta.	
8.		G.1.1.1.	Analiza i unapređenje komunikacije sa korisnicima komunalnih usluga	
9.		G.1.1.2.	Povećanje broja posuda za prikupljanje i odlaganje otpada	

10.		G.1.1.3.	Osiguranje pokrivenosti pružanjem usluga odvoza smeća na cijelom području Općine Sanski Most	
11.		G.1.1.4.	Povećanje učestalosti odvoza kabastog i krutog otpada na cijelom području Općine Sanski Most	
12.		G.1.2.1.	Analiza stanja divljih odlagališta (deponija) na terenu i izrada studijsko-projektne dokumentacije za sanaciju istih	
13.		G.1.2.2.	Sanacija divljih deponija kod turističkih destinacija i izletišta (prioritet vodopad Blihe, izvorište i izletišta rijeke Dabar)	
14.		G.1.2.3.	Suradnja i zajedničko djelovanje JKP "Sana", predstavnika MZ i inspeksijskih službi na sprječavanju nastajanja divljih deponija.	

9.4. ZAŠTITA OD VODA I ODVODNJA OBORINSKIH VODA

R.b.	Rang	Šifra	Opis Projekata	Broj bodova
1.		H.1.1.1	Snimanje postojećeg stanja vodnih dobara izgrađenih objekata, analiza istih i izrada detaljne baze podataka	
2.		H.1.1.2	Izrada projekta sanacije i rekonstrukcije izgrađenih odvodnih kanala i objekata zaštite od voda	
3.		H.1.1.3	Sanacija i rekonstrukcija izgrađenih odvodnih kanala i objekata zaštite od voda.	
4.		H.1.1.4	Sanacija i uklanjanje bespravno izgrađenih objekata na izgrađenim objektima za zaštitu od poplava i prirodnim vodotocima	
5.		H.1.2.1	Izrada nove projektne dokumentacije za izgradnju novih objekata za zaštitu od poplava.	
6.		H.1.2.2	Izgradnja odbrambenih zidova na rijeci Sani	
7.		H.1.2.3	Rekonstrukcija postojećih objekata odbrane od poplava	
8.		H.1.2.4	Izgradnja i uređenje kanala Blihe, Zdene i Majdanuše	
9.		H.1.2.5	Izrada idejnog rješenja projekta malih hidroelektrana	
10.		I.1.1.1	Snimanje postojećeg stanja sabirnih kanala, slivnika i rigola za površinske i oborinske vode u gradu i prigradskim naseljima i izrada detaljne baze podataka.	
11.		I.1.1.2	Čišćenje i popravka postojeće mreže kanala i slivnika oborinskih i površinskih voda na području grada i prigradskih naselja.	
12.		I.1.1.3	Uređenje sabirnih i odvodnih kanala i taložnika i ispusta na sistemu površinske i oborinske kanalizacione mreže	
13.		I.1.2.1	Izrada studijsko-projektne dokumentacije za izgradnju kanalizacije površinskih i oborinskih voda.	
14.		I.1.2.2	Izgradnja nove mreže odvodnih cjevovoda i slivnika u dijelovima grada i naseljima u kojima nije izgrađena.	
15.		I.1.2.3	Uspostavljanje sistema monitoringa i preventivnog djelovanja nad ugroženim područjima	

9.5. LOKALNA UPRAVA I NJENI PARTNERI

R.b.	Rang	Šifra	Opis Projekata	Broj bodova
1.		J.1.1.1	Izmjena i dopuna Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta	
2.		J.1.1.2.	Sprovođenje procedure popunjavanja deficitarnih radnih mjesta	
3.		J.1.1.3.	Beneficiranje deficitarnih kadrova	
4.		J.1.2.1.	Izrada nedostatne prostorno-planske dokumentacije – urbanistički, prostorni, regulacioni, master planovi	
5.		J.1.2.2.	Uspostava GIS-a i baze podataka o resursima i kapacitetima iz oblasti voda i okolišne sanitacije	
6.		J.1.2.3.	Donošenje neophodnih propisa u svrhu zaštite izvorišta na nivou općine	
7.		J.1.2.4.	Analiza postojećih propisa sektoru VOS-a na nivou općine, usklađivanje sa propisima viših nivoa...	
8.		J.1.3.1.	Nabavka neophodne uredsko-terenske opreme za rad u oblasti VOS-a	
9.		J.1.3.2.	Rekonstrukcija postojećih i izgradnja potrebnih odgovarajućih prostora za rad	
10.		J.1.3.3.	Unapređenje rada komunalne inspekcije – donošenje odluka o utvrđivanju i preciziranju nadležnosti, nabavka opreme i vozila	
11.		J.1.3.4.	Unapređenje rada civilne zaštite kroz nabavku neophodnih materijalno-tehničkih resursa	
12.		J.1.4.1.	Projekat kontinuirane edukacije uposlenika organa uprave iz oblasti VOS-a	
13.		J.1.4.2.	Projekat obuke iz oblasti izrade i implementacije projektnih ideja	
14.		J.1.4.3.	Projekat obuke civilne zaštite u oblasti preventivnog djelovanja i vanrednih okolnosti	
15.		J.1.5.1.	Razmjena iskustava dobre prakse s općinama koje su u fazi implementacije projekata iz oblasti VOS-a	
16.		J.1.5.2.	Uspostava partnerstva s višim nivoima vlasti u svrhu asistencije pri izradi i implementaciji projekata	
17.		J.1.5.3.	Izrada prijedloga zajedničkog projekta sa drugim općinama u cilju uspostavljanja regionalnog odlagališta.	
18.		J.1.6.1.	Organizacija javnih tribina i skupova na temu oblasti VOS-a	
19.		J.1.6.2.	Saradnja sa savjetima MZ-a po pitanju potreba i problema u oblasti VOS-a	
20.		K.1.1.1.	Analiza i ažuriranje postojeće sistematizacije i organizacije poslova JP i JU	
21.		K.1.1.2.	Sprovođenje procedure upošljavanja deficitarnih kadrova kao i program zbrinjavanja viška radnika.	
22.		K.1.2.1.	Sprovođenje reklamne kampanje u oblasti ostvarivanja prava i obaveza korisnika usluga	
23.		K.1.2.2.	Revizija baze podataka o korisnicima komunalnih usluga	
24.		K.1.3.1.	Nabavka neophodne terenske i uredske opreme	

25.		K.1.3.2.	Uređenje neophodnih prostornih kapaciteta	
26.		K.1.4.1.	Projekt edukacije uposlenika JP, JU i NVO za efektivnu izradu i implementaciju projekata prema metodologiji EU	
27.		K.1.4.2.	Edukacija partnera u oblasti operativnih, tehničkih i organizacionih vještina i modernog pristupa radu	
28.		K.1.5.1.	Uspostava mehanizma povećane naplate komunalnih usluga	
29.		K.1.5.2.	Uspostava mehanizma smanjenja potraživanja i obaveza	
30.		K.1.6.1.	Jačanje saradnje sa savjetima mjesnih zajednica	
31.		K.1.6.2.	Jačanje saradnje sa JP i NVO nadležnim za oblast VOS-a na kantonalnom i entitetskom nivou.	
32.		L.1.1.1.	Donošenje Pravilnika o načinu, uslovima i postupku preuzimanja lokalnih vodovoda	
33.		L.1.1.2.	Tehnička pomoć pri rekonstrukciji lokalnih vodovoda	
34.		L.1.2.1.	Izrada programa i smjernica za oblast VOS-a prema kojima NVO i JP mogu implementirati projekte za općinu.	
35.		L.1.2.2.	Sufinansiranje projekata apliciranih od strane JP i NVO	
36.		L.1.2.3.	Definiranje prava i obaveza u procesu implementacije projekata	

10. IMPLEMENTACIJA, MONITORING I EVALUACIJA STRATEŠKOG RAZVOJNOG PLANA ZA VODE I OKOLIŠNU SANITACIJU

10.1 UVOD

Implementacija strateškog plana vršit će se na osnovu godišnjeg Operativnog plana implementacije koji će sadržavati: planirane aktivnosti i projekte za realizaciju, nosioce realizacije aktivnosti i projekata, procjenjena financijska sredstva potrebna za realizaciju projekata i rokove njihovog izvršenja. Prijedlozi projekata koji se planiraju godišnjim operativnim planom treba da budu izvedivi, racionalni, ekonomski opravdani i održivi, da podržavaju ostvarenje interesa većine zainteresiranih strana i da podržavaju opredjeljenje i strateške ciljeve lokalne zajednice u oblasti voda i okolišne sanitacije utvrđene ovim Strateškim planom.

10.2 OPERATIVNI PLANOVI

Godišnji Operativni plan priprema Služba za privredno komunalne djelatnosti i ekologiju u saradnji sa Komisijom za izradu strateškog plana za vode i okolišnu sanitaciju i dostavlja ga Općinskom načelniku do kraja septembra tekuće godine za narednu godinu. Općinski načelnik utvrđuje prijelag Operativnog plana i dostavlja ga Općinskom vijeću na usvajanje. Godišnji Operativni plan usvojen na Općinskom vijeću općine Sanski Most osnov je za programiranje i izradu planova rada općinskih službi, javnih preduzeća i javnih ustanova čiji je osnivač općina Sanski Most.

10.3 MONITORING

Služba za privredno komunalne djelatnosti i ekologiju prati realizaciju operativnog plana, prikuplja podatke, informacije i izvještaje o njegovoj realizaciji, analizira njegovo izvršenje i predlaže Općinskom načelniku mjere za njegovo izvršenje.

Služba za privredno komunalne djelatnosti i ekologiju kvartalno dostavlja Komisiji za izradu strateškog plana za vode i okolišnu sanitaciju informacije, izvještaje i provedene analize o realizaciji godišnjeg Operativnog plana. Komisija za izradu strateškog plana za vode i okolišnu sanitaciju općine Sanski Most kvartalno razmatra realizaciju strateškog plana za vode i okolišnu sanitaciju na osnovu dostavljenih informacija, izvještaja i provedenih analiza izvršenja Operativnog plana, te vrši procjenu stepena realizacije Operativnog i Strateškog plana.

10.4 EVALUACIJA

Na osnovu provedenih analiza Komisija za izradu strateškog plana za vode i okolišnu sanitaciju radi izvještaj o stepenu realizacije Strateškog i godišnjeg Operativnog plana kojeg dostavlja Općinskom načelniku i Općinskom vijeću prije usvajanja godišnjeg Operativnog plana.

10.5 IZMJENE I DOPUNE SRPVOS

U slučaju da Komisija za izradu strateškog plana za vode i okolišnu sanitaciju općine Sanski Most na osnovu provedenih analiza ocjeni da je potrebno izvršiti izmjene i dopune Strateškog plana za vode i okolišnu sanitaciju, prijedlog izmjena i dopuna sa obrazloženjem dostavit će Općinskom vijeću i Općinskom načelniku na razmatranje i usvajanje.

10.6 UMJESTO ZAKLJUČKA

Stareško planiranje kao kontinuirani proces ne teži ispunjenju ambicioznih ciljeva rješavanja svih problema na području općine, nego je tek prvi korak ka preusmjerenju općine iz sanacionog u razvojni period u ovoj oblasti, sa posebnim akcentom na osposobljavanju lokalnih aktera da u budućnosti sami preuzmu, provode i unapređuju započeti proces.

11. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA IZ ANKETE

Rezultati provedene ANKETE za izradu Strateškog razvojnog plana za vode i okolišnu sanitaciju općine Sanski Most.

ANKETA

U toku izrade Strateškog razvojnog plana za vode i okolišnu sanitaciju u periodu od 15.02.-10.03.2010.godine općina Sanski Most je izvršila anketiranje građana u cilju dobijanja mišljenja o sadašnjem stanju u oblasti voda i okolišne sanitacije, kao i budućim pravcima razvoja općine Sanski Most u tim oblastima.

Izvršeno je anketiranje 425 građana, a broj važećih anketnih listića je 415. Anketiranje građana je sprovedeno na području cijele općine Sanski Most odnosno 70% u ruralnoj i 30% u urbanoj sredini.

Analizom anketnih listića utvrđeni su sljedeći rezultati po oblastima:

Oblast: VODOSNABDIJEVANJE

Rezultati ankete pokazuju da se 39% građana Sanskog Mosta snabdijeva vodom putem javnog gradskog vodovoda, a 51% putem lokalnog vodovoda. Najveći procenat (68%) građana smatra da imaju redovno snabdijevanje vodom, dok samo mali procenat građana (5%) smatra da imaju neredovno snabdijevanje uz svakodnevne redukcije. Anketa je također pokazala da je najveći procenat (62%) građana djelimično informiran o kvalitetu vode za piće.

Rezultati ankete su pokazali da 39% građana smatra da bi se stanje sa vodosnabdijevanjem u mjesnim zajednicama popravilo modernizacijom lokalnih vodovoda sa redovnom dezinfekcijom i kontrolom kvaliteta vode.

Većina građana (60%) nije upoznata sa činjenicom da je cijena vode znatno veća nego što je sada plaćaju.

Oblast: ODVODNJA I PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA

Anketa je pokazala da 80% građana smatra da je odvodnja otpadnih voda jedan od najvećih infrastrukturnih problema na području općine Sanski Most.

Procenat anketiranog stanovništva koji je priključen na gradsku kanalizaciju iznosi oko 15%, septičke jame posjeduje oko 80% stanovništva, a oko 5% je priključeno direktno u vodotoke.

Anketa je također pokazala da 78% građana smatra da bi radi razvoja i unapređenja kanalizacione mreže u općini bilo potrebno nastaviti sa izgradnjom kanalizacione mreže i prečišćivača otpadnih voda, iznalaženjem drugih izvora financiranja uz učešće građana, ali ne povećavati cijenu usluga kanalizacije, jer 45% građana to smatra neopravdanim.

Oblast: UPRAVLJANJE KRUTIM OTPADOM

Rezultati ankete u sektoru upravljanja krutim otpadom pokazali su da su građani (42%) prije svega nezadovoljni trenutnim stanjem u oblasti zaštite životne sredine.

Rezultati ankete su takođe pokazali i da postoji određena svijest kod građana o važnosti zaštite životne sredine i da građani (52%) shvataju gdje su najveći problemi.

Prioriteti, odnosno predložene mjere za rješavanje ovih problema prema mišljenju građana (44%) su prije svega povećanje kazni i kažnjavanje onih koji zagađuju i ugrožavaju životnu sredinu, formiranje sanitarne deponije i reciklaža otpada (22%), zatim edukacija stanovništva (30%), bolji nadzor i obuhvatanje svih domaćinstava redovnim odvozom smeća uz obavezno plaćanje usluga (33%), kao i organizovane akcije uređenja okoline (17%) građana.

Većina građana (55%) je isto tako izrazila spremnost i potrebu za selektiranim odlaganjem ličnog otpada, prema vrsti staklo, papir, PET ambalažu.

Mišljenje građana o lokaciji regionalne deponije (44%) je da bi na istom mjestu trebalo izgraditi fabriku za prerađivanje otpada, ali i određen dio građana (29%) smatra da bi trebalo preurediti postojeću općinsku deponiju odnosno pronaći novu lokaciju za deponiju. Većina građana (52%) je pokazala da su upoznati sa terminom sanitarna deponija.

Oblast: ZAŠTITA OD VODA I ODVODNJA OBORINSKIH VODA

U gradskom području općine Sanski Most anketa je pokazala da je veći broj građana (39%) i njihovih posjeda izložen je strahu i ugroženosti od poplava. Poplave na određenim područjima su učestale tako da se ponavljaju svake godine u nekoliko navrata nanoseći veće ili manje materijalne štete.

O tome šta je uzrok poplava na području općine Sanski Most, postoje različita mišljenja građana. Po analizama ankete 37% građana smatra da je jedan od glavnih uzroka neplanska i nelegalna gradnja, drugi opet (34%) uzrok poplava vide u lošem održavanju odbrambenih zidova, pri čemu se mogu uzeti u obzir i nagle klimatske promjene na cjelokupnoj planeti.

Rezultati ankete pokazuju da 74% građana smatra da bi nadležne vlasti općinske uprave, zatim 14% građana da bi mjesne zajednice, 9% građana da bi kantoni, a samo 2% građana su mišljenja da bi na kraju krajeva i entitetske (Federalne) uprave održavanjem odvodnih i odbrambenih kanala znatno ublažili, a na manje ugroženim područjima možda i u potpunosti otklonili nastajanje rizika zbog poplava. Dakle, nadležne vlasti trebale bi se mnogo više zainteresovati i poraditi na otklanjanju ovog problema koji se svakako, bez znatnog ulaganja, njihove upornosti i suradnje sa građanima (39%), želje i istrajnosti nikad ne može samo riješiti.

Oblast: LOKALNA UPRAVA I NJENI PARTNERI – KOMENTAR NA ANKETU

Iz rezultata ankete sprovedene na lokalnom nivou po pitanju stanja u oblasti voda i okolišne sanitacije, izvodi se zaključak da je lokalna zajednica djelomično (52%) zadovoljna radom i transparentnošću općinskih službi i javnih preduzeća u oblasti voda i okolišne sanitacije. Kao osnovni problem 54% građana smatra da lokalna uprava ne pokazuje dovoljno interesa u smjeru realnih potreba građana, te 45% građana uzrok vide u nedosljednoj primjeni postojećih zakonskih propisa. S druge strane, evidentan je i problem neinformiranosti lokalne zajednice odnosno (53%) građana samo djelimično su upoznati po pitanju rada lokalne uprave, a to se direktno ogleda u nepoznavanju nadležnosti organa uprave na lokalnom nivou, te slabim uvidom građana (41%) u oblast građanskih prava i obaveza, naročito u dijelu koji tretira oblast voda i okolišne sanitacije.

Na osnovu rezultata ankete može se zaključiti da je u cilju povećanja stepena saradnje između lokalne uprave, javnih preduzeća i nevladinog sektora potrebno izvršiti reorganizaciju organa uprave, unaprijediti rad komunalne inspekcije i javnih preduzeća kroz proces kontinuirane obuke u sferi savremenog pristupa radu, nabavci neophodne uredske i terenske opreme, te donošenjem neophodnih zakonskih propisa na lokalnom nivou, koji reguliraju oblast voda i okolišne sanitacije.

Rješavanjem problema institucionalne odgovornosti i koordinacije rada među akterima u procesu implementacije ovog strateškog dokumenta, stvoriće se preduslovi za efikasniji rad lokalne uprave i nevladinog sektora, zatim održivo poslovanje javnih preduzeća što bi direktno dovelo do poboljšanja pružanja kvaliteta komunalnih usluga, a time i životnog standarda u lokalnoj zajednici.